

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

ÖMER EBÛ RİŞE'NİN ŞİİRLERİNDE HZ. PEYGAMBERİN HAYATI

YÜKSEK LİSANS

Usman Musa GARKUWA

KASIM-2025
GÜMÜŞHANE

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

ÖMER EBÛ RİŞE'NİN ŞİİRLERİNDE HZ. PEYGAMBERİN HAYATI

THE PROPHET'S BIOGRAPHY IN THE POETRY OF OMAR ABU RISHA

YÜKSEK LİSANS

Usman Musa GARKUWA

**KASIM-2025
GÜMÜŞHANE**

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

ÖMER EBÛ RİŞE'NİN ŞİİRLERİNDE HZ. PEYGAMBERİN HAYATI

THE PROPHET'S BIOGRAPHY IN THE POETRY OF OMAR ABU RISHA

YÜKSEK LİSANS

Usman Musa GARKUWA

Danışman: Doç. Dr. Mohamad ALAHMAD

**KASIM-2025
GÜMÜŞHANE**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**Ömer Ebû Rişe'nin Şiirlerinde Hz. Peygamberin Hayatı**” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi'nin lisanslı kullanıcısı olduğu intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün belirlediği kıstaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

05/11/2025

.....
Usman Musa GARKUWA

TEŞEKKÜR

Bu araştırmayı tamamlama imkânı verdiği için yüce Allah'a sonsuz hamd ve şükürlerimi sunuyorum. Umarım bu çalışma ile O'nun rızasına nail olurum. Sevgili hocam ve doktora danışmanım Doç. Dr. Mohamad ALAHMAD'a bu araştırmaya nezaret etme lütfunda bulunduğu için en içten sevgi, saygı ve takdirlerimi sunuyorum. Allah onu muhafaza etsin, uzun ömürler versin. Araştırmamı değerlendirmeyi kabul eden saygıdeğer jüri üyelerine de teşekkürlerimi sunuyorum. Bu çalışmanın tamamlanmasında emeği geçen ve katkı sağlayan herkese, özellikle Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne minnettarlığımı ifade etmek istiyorum. Son olarak, sevgili anne ve babama, öğrenim hayatım boyunca bana gösterdikleri ilgi ve destek için şükranlarımı sunuyorum. Allah onlardan razı olsun.

Usman Musa GARKUWA

GÜMÜŞHANE – 2025

ÖZET

Bu çalışmada, Ömer Ebû Rişe'nin şiirinde Hz. Peygamber'in hayatı ele alınmış ve çalışma bir giriş ve iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde, Sîret-i Nebevi'nin dilsel ve terimsel tanımı, yazılma süreci ve gelişimi ele alınmış ve şair Ömer Ebû Rişe'nin hayatı, edebi ürünleri ve Peygamberlik konusunu ele aldığı beş şiiri sunulmuştur. Daha sonra, Ömer Ebû Rişe'nin yazdığı beş şiirde, özellikle Peygamberlik öncesi ve sonrası olmak üzere Peygamberimiz'in hayatı incelenmiş ve bu şiirlere çalışmada uygun başlıklar altında yer verilmiştir.

Sonra, İkinci bölümde bu beş şiirdeki sanatsal yapı ele alınmış ve sanatsal yapı kavramı açıklanmış, ardından beş şiirin başlıkları, uzunlukları ve dil yapıları incelenmiştir. Sonra bu beş şiirin müzikal yapısı üzerinde durulmuş ve bu yapıda dış ahenk ve unsurları; aruz ölçüleri, kafiye harfleri ve revî ele alınmıştır. Daha sonra iç ahenk ve unsurları; tasri', tekrar, cinas ve tıbak sanatları incelenmiştir.

Çalışma ulaşılan önemli sonuçların özeti ve çalışmada faydalanılan kaynakların bir listesi ile sonlandırılmıştır.

Ulaşılan önemli sonuçlardan bazıları:

- Şair Ömer Ebû Rişe'nin Hz. Muhammed'in hayatıyla ilgili şiirleri, başta doğumu, çocukluğu, ticaretle uğraşması, Hacerü'l- Esved olayı, vahiy inmesi, İslam davasını yaymak için kafirlere karşı mücadelesi, Mekke'nin fethi ve vefatı gibi konular olmak üzere Hz. Peygamberin Peygamberlik öncesi ve sonrası hayatıyla ilgili birçok bilgi içermektedir.
- Şair, bu beş şiiri oluştururken dilsel ve müzikal yapıda klasik Arap şairlerinin yolunu izlemiş ve şiirleri iç dünyasından ve duygularından ilham alarak yazmıştır.
- Şairin bu şiirlerindeki genel tutumu, Rasûlullah (s.a.v.)'e olan sevgisine ve iyilik ve adaleti sevmeyi, haksızlıktan nefret etmeyi emreden İslam diniyle iftihar etmesine dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanatsal yapı, Sîret-i nebevi şiiri, Şair Ömer Ebû Rişe.

SUMMARY

In This study examines the life of the Prophet Muhammad (pbuh) as depicted in the poetry of Omar Abu Risha, and it is structured into an introduction and two main chapters. The first chapter presents the life of Abu Risha, his literary contributions, and five poems in which he addresses the theme of Prophethood. It then analyzes these five poems, focusing on the poet's portrayal of the life of the Prophet.

The second chapter explores the artistic structure found in these poems. After defining the concept of artistic structure, the study examines the titles, lengths, and linguistic features of the poems. It then highlights their musical structure, analyzing elements of external harmony such as arūd meters, rhyme letters, and the rawī. This is followed by a study of internal harmony and its components, including taṣrī', repetition, pun, and antithesis.

The study is concluded with a summary of the important conclusions reached.

Some of the important results achieved:

- Abu Risha's poems contain considerable information about key aspects of the Prophet's life, including his birth, childhood, the descent of revelation, the conquest of Mecca, and his death, thus reflecting both the pre-prophetic and prophetic periods.
- Moreover, the poet follows the stylistic tradition of classical Arabic poets in both linguistic and musical structure, composing his poems under the influence of his inner world and emotions.
- His overall approach reflects deep love for the Prophet (pbuh) and pride in Islam, a religion that commands justice and condemns injustice.

Keywords: Artistic structure, Sîret-i Nebevi poem, Poet Omar Abu Risha.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET.....	VI
SUMMARY	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	X
1. GİRİŞ	1
2. ÇALIŞMAYA İLİŞKİN BİLGİLER	5
2.1. Konu Seçimi.....	5
2.2. Çalışmanın Amaçları.....	5
2.3. Çalışmanın Soruları.....	5
2.4. Önceki Çalışmalar	6
2.5. Çalışmanın Sınırları	7
2.6. Yöntemi.....	7
3. SÎRET-İ NEBEVÎ	8
3.1. DİLSEL VE TERİMSEL OLARAK SÎRET-İ NEBEVÎ.....	8
3.2. Sîret-i Nebevi'nin Tedvininin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	8
4. ŞAİR ÖMER EBÛ RİŞE	13
4.1. Şair Ömer Ebû Rişe'nin Doğumu	13
4.2. Şiirleri.....	15
4.3. Şair Ömer Ebû Rişe'nin Sîret-i Nebevi Şiirlerinin İçeriği	16
4.3.1. Ömer Ebû Rişe'nin Şiirlerinde Peygamberlik Öncesi Hz. Peygamberin Hayatı ..	17
4.3.2. Ömer Ebû Rişe'nin Şiirlerinde Peygamberlik sonrası Hz. Peygamberin Hayatı ..	21
5. SANATSAL YAPI	37
5.1. Sanatsal Yapı Kavramı.....	37
5.2. Başlık	40
5.3. Şiirlerin Uzunluğu.....	42
5.4. Dilsel Yapı	48
5.4.1. Şiirsel Sözlüğü	49
5.4.2. Üslup	51
5.5. Müziksel Yapı (Ahenk).....	54

5.5.1. Dış Ahenk	54
5.5.1.1. Vezin	55
5.5.1.2. Kafiye Ve Revî Harfî	57
5.5.2. İç Ahenk	59
5.5.2.1. Tasri'	60
5.5.2.2. Tekrar	61
5.5.2.3. Cinas.....	64
5.5.2.4. Tıbak (Tezat).....	65
6. SONUÇ	68
KAYNAKÇA.....	70
ÖZGEÇMİŞ	73

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Bk. / bk.	: Bakınız
bs.	: Baskı, basım
C	: Cilt
Erişim	: Erişim Tarihi
MS	: Milâttan sonra
Nşr. / nşr.	: Neşreden
Thk. / thk.	: Tahkik eden
ö.	: Ölümü, vefat tarihi
ör.	: Örnek
S	: Sayı
Trc. / trc.	: Tercüme eden
t.y.	: Tarih yok
Tsh. / tsh.	: Tashih eden
vb.	: Ve benzeri
v.d.	: Ve diğerleri, ve devamı
y.y.	: Yayıncı bilinmiyor
Hız.	: Hazreti
a.s.	: Aleyhisselam
s.a.v.	: Salatu selam üzerine olsun
c.c.	: Şanı yüce olsun
Çev.	: Çeviri

1. GİRİŞ

Rol modeller, bireylerin ve toplumların yaşamlarında önemli bir etkiye sahiptir. İnsanların yaşamlarının gidişatını etkileyen temel etkenlerden biri, değişim ve gelişime yönelik önemli bir itici güç, zaman içinde nesillerin eğitimi ve oluşumunda onları bilimsel ve eğitsel olarak yetiştirerek vazifeleri üstlenmeye, emaneti yerine getirmeye ve yeryüzünü imar etmeye hazırlayan önemli bir unsurdur. Bugün Müslümanların durumu göz önüne alındığında, yeni nesil Müslüman çocukların taklit edebileceği, eğitim ve reformla uğraşanlara yardımcı olacak iyi rol modellere acilen ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

En iyi örnek, kemal sıfatlarıyla nitelendirilen ve Kuran'da Allah tarafından övülen Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'dir (s.a.v). Allah onun ahlakını: "Andolsun, sen yüce bir ahlâka sahipsin." (Kalem Suresi, 4) diye temize çıkarırken, onun davetini de: "Andolsun, sen doğru bir yola iletiyorsun." (Şura Suresi, 52) buyurarak temize çıkarmıştır. Eğer Kur'an'da örnek teşkil edecek şahsiyetler, peygamberler ve salih kimselerle sınırlıysa, örnek alınmaya ve takip edilmeye çağrılan en önemli peygamber, peygamberlerin babası Hz. İbrahim'dir (a.s). Tıpkı kendi risâletinde önceki ilahi kanunlarda dağılan şeyleri bir araya getirdiği gibi, öncekilerin ve sonrakilerin faziletlerini bir araya getirerek mükemmel insan modelini oluşturmuş son Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v)'dir.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v), hakikati ve mükemmelliği arayan herkes için güzel bir örnek olmayı hak etmiştir. Allah şöyle buyurmuştur: "Andolsun ki, Allah'ı ve ahiret gününü uman ve Allah'ı çokça anan kimseler için, Allah'ın Rasûlü'nde güzel bir örnek vardır." (Ahzab Suresi, 21). Hz. Muhammed'in (s.a.v) bu yüksek konumu ve makamı göz önüne alındığında, ona tabi olan ve onu takip eden müminlerin, ona uygun bir şekilde takip etmeleri gerekmektedir. Doğru takip etme metodolojisi, takip etmeyi ve örnek alma eylemini, aşırılığa ve ihmalkârlığa düşmeden şeriata göre dengeli ve ölçülü kılar. Bazı insanlar, niyet ve amaçlarından dolayı değil, takip etme metodolojisinde ve tarzında doğru olmayan bir şey yaparak yanlış yollara sapabilirler. Bu nedenle, Hz. Muhammed'in (s.a.v) takip edilme metodolojisinin bilinmesi, kişiyi tehlikelerden korur.

Kur'an-ı Müslümanların Hz. Muhammed'in (s.a.v) kişiliğini takip edebilmeleri için, onun hayatını bilmeleri gerekmektedir. Bu yüzden, "Peygamber'in hayatı, Müslüman kültüründe önemli bir yere sahip olmalıdır, çünkü İslam davasının geçtiği aşamaları anlamak için bilinmesi gereken önceliklerden biridir. Ayrıca, İslam davetinin yaşandığı koşulların doğası, geçirdiği olaylar ve oluşum faktörlerini kavramak gereklidir. Tüm bu faktörler, Hz. Muhammed'in (s.a.v) kişiliğinin oluşumunda, doğumundan Refik-i A'la'ya kavuşmasına kadar katkıda bulunmuş ve bu kişiliğin kutsallık ve mutlak saygı özelliğini kazanmasını sağlamıştır"¹

Hz. Muhammed'in hayatının yüksek bir konuma sahip olması, Müslümanları bu büyük kişiliğin hayatındaki büyük-küçük her detayı kayıt altına almaya itti. Allah'u Te'ala, "Size peygamberiniz ne verdiyse onu alın, size neyi yasakladıysa ondan kaçının" (Haşr: 7) ayetinde kullarına Resulünü takip etmelerini emretmiş ve onu takip edilmesi gereken bir örnek ve rol model olarak addetmiştir.²

Sîret-i Nebevi, yazarlara duygularını yumuşatan ve onlara edebi yaratıcılık konusunda ilham veren peygamberlik medhiyesi konusunu sağlayan önemli bir kaynaktır. "Din ve edebiyat, insan ruhunu ve insan toplumunu ıslah etmek, insanın iyilik ve güzellik ihtiyacını gidermek olan ortak hedefde buluşmaktadır. Edebiyat, eski çağlardan beri inanca hizmet etmiş, onun çağrısını kayıt altına almış, ritüellerini insanlar arasında yaymış ve içeriğini anlatmıştır. Güzel ahlakın insanların ruhuna yayılmasına ve onların güzel ahlaka teşvik edilmesine ve kötülüklerden uzaklaştırılmasına katkıda bulunmuştur."

Sîret-i Nebevi, yazarlara duygularını yumuşatan ve onlara edebi yaratıcılık konusunda ilham veren peygamberlik methiyesi konusunu sağlayan önemli bir kaynaktır. "Din ve edebiyat, insan ruhunu ve insan toplumunu ıslah etmek, insanın iyilik ve güzellik ihtiyacını gidermek olan ortak hedefte buluşmaktadır. Edebiyat, eski çağlardan beri inanca hizmet etmiş, onun çağrısını kayıt altına almış, ritüellerini insanlar arasında yaymış ve içeriğini anlatmıştır. Güzel ahlakın insanların ruhuna yayılmasına ve onların güzel ahlaka teşvik edilmesine ve kötülüklerden uzaklaştırılmasına katkıda bulunmuştur."³

Böylece peygamber methiyeleri özgün bir dini şiir sanatı haline geldi, "Onun, dinin sahibi ve en yüksek insan idealiyle ilişkili olması nedeniyle Müslümanlar arasında

¹ Ammâr Nassâr, *Tatavvur Kitâbeti's-Sîreti'n-Nebeviyye*, 1. baskı (Bağdat: es-Sekâfiyye'l-Âmme, h.1418), 12.

² Nassâr, *Tatavvur Kitâbeti's-Sîreti'n-Nebeviyye*, 12.

³ Mahmud Muhammed, *el-Medîhu'n-Nebeviyye Httâ Nihâyeti'l-'Asri'l-Memlûkî*, 1. baskı. (Dimaşk: Dâru'l-Fikr, 1996), 12.

özel yeri vardır. Çünkü Resûlullah (s.a.v.) insanlık tarihinin en büyük, eşsiz insan kişiliğidir. Dolayısıyla edebiyatın ondan bahsederek zenginleştirilmesi, onu ve erdemlerini övmesi, kâmil bir insanın birçok özelliğini taklit etsinler ve ruhlarını arındırsınlar diye insanlara sunması gerekiyordu. Resûlullah'ın (s.a.v.) şahsiyeti, büyüklüğü ve yüceliği nedeniyle Müslümanlardan ve diğer insanlardan övgüyü hak etmiştir.⁴."

Şiirde, Sîret-i Nebevi ile Arap şiirinde en önemli konulardan biri olan medihi'n-nebevi konuları arasında bağlantı kurulur. Bu tür, birçok kaside ve şiir divanlarının oluşturulduğu dini şiirin bir parçasıdır. Sîret-i Nebevi ile ilgili şiir, nesirde olduğu gibi, Hz. Muhammed'in doğumundan vefatına kadar olan hayatını ele alır, hayatının detaylarını, tutumlarını, özelliklerini, sözlerini, fillerini ve hayatıyla ilgili her şeyi anlatır. Şiir'deki Siyer ile nesirdeki siyer arasındaki fark, şiirde Hz. Muhammed'in hayatının bazı bölümlerinin ve özelliklerinin, vezin ve kafiye ile tutarlı bir şekilde zikredilmesiyle sınırlı olmasıdır; Çünkü şiirde şair, şiirine uygun olanı seçmek zorunda kalırken, nesir, yazara, Resûlullah (s.a.v.)'in hayatı ve özelliklerine dair tüm detayları anlatma olanağı sağlar.

Peygamberlik övgüsü, Resûlullah'ın hidayet ve uyarıcı görevinden bu yana bilinmekte, Medihü'n-Nebevi, peygamberin risâletinin başlangıcından itibaren rehberlik edici ve uyarıcı niteliğiyle bilinmekte ve sahabeler ve sonraki dönem şairleri tarafından ortaya konulmuştur. Buna rağmen uzun bir süre sonra ancak özgün bir olgu haline gelmiştir. Kuralları, ilkeleri, ahlaki ve sanatsal geleneklerinin oluşmasıyla Memlukler döneminde veya ondan biraz daha öncesinde tam olarak yerleşmiş ve gelişmiştir.⁵."

Sîret-i Nebevi konusu, insanların, farklı köken ve kültürlerden olmalarına rağmen kabul etmeleriyle diğer şiir konularından ayrılır. Bu tür şiir, duyguların samimiyeti ile öne çıkar. Çünkü şair diğer övgü türlerinde olduğu gibi menfaat peşinde değildir. Genel olarak, şairler bu tür şiirlerde Hz. Peygamber'e olan sevgilerini ifade etmeyi, içinde dilsel ve müziksel estetiğin bulunduğu bu tür şiirin yarattığı güçle okuyucuları Peygamber'in hayatı hakkında etkileyici bir şekilde bilgilendirmeyi amaçlar, böylece okuyucuları Hz. Peygamber'in izinden gitmeleri için teşvik etmeyi hedeflerler.

Şair Ömer Ebû Rişe, modern çağda, şiirlerinde Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in hayatını konu alan en önemli Arap şairlerinden biri olarak kabul edilir. Nitekim şiirinde Hz. Peygamberin hayatının önemli birçok yönünü ele almıştır.

⁴ Muhammed, *el-Medihu'n-Nebeviyye Httâ Nihâyti'l-'Asri'l-Memlûkî*, 12.

⁵ Muhammed, *el-Medihu'n-Nebeviyye Httâ Nihâyti'l-'Asri'l-Memlûkî*, 13.

Bu çalışmada şair Ömer Ebû Rişe'nin şiirlerinde Hz. Peygamberin hayatı ele alınmıştır. Çalışmanın başlığı “Ömer Ebû Rişe'nin Şiirlerinde Hz. Peygamberin Hayatı” olarak belirlenmiş ve çalışma; giriş, üç bölüm ve sonuç kısımlarına ayrılmıştır.

Birinci bölümde Sîret-i Nebevi'nin (Hz. peygamberin hayatı) dilsel ve terimsel tanımı yapılmış, daha sonra Sîret-i Nebevi'nin kayda geçirilmesinin ortaya çıkışı ve bu ilmin gelişiminden bahsedilmiştir. Daha sonra şair Ömer Ebû Rişe'nin hayatı ve edebi eserlerinden bahsedilmiş, şairin Hz. peygamberin hayatını işlediği beş şiiri ele alınmış ve bu şiirlerin içeriği özetlenmiştir.

İkinci bölüm, şairin Hz. Muhammed (sav)'in hayatını anlattığı beş şiirde Sîret-i Nebevi'nin ele alınmasına ayrılmıştır. Bu kısım peygamberliğinden önceki hayatına dair şiirler ve peygamberlikten sonraki hayatına dair şiirler olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Bu iki aşamasının her birinde şairin beş kasidesinde kaleme aldığı şiirlerden bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde, şair Ömer Ebû Rişe'nin Hz. Muhammed'in hayatını ele aldığı beş kasidenin sanatsal yapısı incelenmiştir. Bu bölümün başında sanatsal yapı kavramı açıklanmış, ardından beş şiirin başlıklarına ve bu başlıkların özelliklerine değinilmiştir. Daha sonra Hz. Muhammed'in hayatına dair şiirlerin uzunluğu, dil yapısı, Ömer Ebû Rişe'nin bu şiirlerde ortaya koyduğu şiirsel sözlük ve dil üslupları incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca beş kasidenin müzik yapısı ele alınmış ve bu bölümde beş kasidedeki dış ahenk ve iç ahenk incelenmiştir.

Dış ahenkte beş kasidenin vezin ölçüleri ve her birinin kafiye ve redifleri ele alınırken; iç ahenkte ise, tekrar, cinas ve tıbak gibi unsurlar incelenmiştir. Son olarak çalışma, ulaşılan önemli sonuçlar ve çalışma esnasında yararlanılan kaynakların bir listesiyle sonlandırılmıştır.

2. ÇALIŞMAYA İLİŞKİN BİLGİLER

2.1. Konu Seçimi

Bu konunun seçilmesinde birçok etken sebep olmuştur, bunlardan en önemlileri:

- Arap edebiyatının birbirini takip eden dönemlerinde genel olarak Müslüman toplumu, özel olarak da Arap şairleri için taşıdığı önemden dolayı Sîret-i Nebevi konusunu ele alan çok sayıda şiirin bulunması.
- Şair Ömer Ebû Rişe'nin modern çağın önde gelen ve özellikle Sîret-i Nebevi ile ilgili şiirlerle ilgilenen Arap şairlerden biri olması.
- Bu konunun onun için önemine rağmen, şair Ömer Ebi Rişe'nin şiirlerinde Sîret-i Nebevi konusunu inceleyen çalışmaların sayısının çok az olması.
- Genel olarak okuyucular ve özel olarak da şiirlerde Sîret-i Nebevi konusu ile ilgilenenler için Ömer Ebû Rişe'nin şiirlerinde Sîret-i Nebevi konusunun işlenişine ışık tutma çabası.
- Şair Ömer Ebû Rişe'nin peygamber hayatını konu alan şiirlerinde öne çıkan içerik ve sanatsal yönleri dikkat çekmek.
- Araştırmacıları, başka çalışmalarda şair Ömer Ebû Rişe'nin Sîret-i Nebevi hakkındaki şiirlerini ele almaya teşvik etmek.

2.2. Çalışmanın Amaçları

Bu çalışmada:

- Okuyucuyu şair Ömer Ebû Rişe ile tanıştırma ve şiirlerinde Hz. peygamberin hayatı konusunu işlemeye verdiği önemin nedenlerini anlatma,
- Şair Ömer Ebû Rişe'nin Sîret-i Nebevi ile ilgili şiirlerinde Hz. Peygamber'in hayatına dair sunduğu bilgilere ışık tutma,
- Şair Ömer Ebû Rişe'nin Hz. peygamberin hayatını ele aldığı şiirlerdeki sanatsal yapıyı inceleme ve bu şiirlerde ortaya çıkan en belirgin dilsel ve müziksel özellikleri ortaya koyma,
- Bu konuyu inceledikten sonra tatmin edici sonuçlara ulaşmaya çalışma ve bu sonuçları faydalanabilmesi için okuyucuların önüne koyma hedeflenmiştir.

2.3. Çalışmanın Soruları

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap verilmeye çalışılmıştır:

- Sîret-i Nebevi ne demektir?
- Sîret-i Nebevi'nin tedvin dönemi ne zaman başlamış ve nasıl gelişmiştir?
- Şair Ömer Ebû Rişe şiirlerinde Hz. Peygamberimizin hayatı hakkında hangi bilgileri vermiştir?
- Şair Ömer Ebû Rişe, şiirlerinde Hz. Peygamber'in hayatı ile ilgili hangi dilsel yapıya dayanmıştır?
- Şair Ömer Ebû Rişe, Hz. Peygamber'in hayatını konu alan şiirlerinde hangi şiirsel müziği kullanmıştır?

Şair Ömer Ebû Rişe'nin Hz. Peygamber'in hayatı konusunda sundukları, incelenmeye ve takip edilmeye değer mi?

2.4. Önceki Çalışmalar

Şair Ömer Ebû Rişe'nin Sîret-i nebevi ilgili şiirlerini ele alan bağımsız bir çalışma bulunmamaktadır. Ayrıca şairin bu şiirlerini konu alan ve çalışmanın başlıklarından birini Sîret-i nebevi ile ilgili yapan herhangi bir çalışma da bulunmamaktadır.

Şair Ömer Ebû Rişe'nin diğer şiirlerini ele alan çalışmalar şunlar olmak üzere sayısı azdır:

- Muhammed El-Ahmed'in “Şair Ömer Ebû Rişe'ye göre Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı” (2021) başlıklı kitabı: Bu kitap, şair Ömer Ebû Rişe'nin şiirlerini ele alan en önemli çalışma olarak kabul edilmekte ve yazar çalışmasında, şairin şiirlerinde milli, ulusal ve İslami konulara olan bağlılığını vurgulamaktadır.
- Muhammad Halid Haysa'nın " Ömer Ebû Rişe'nin Şiirinde Sanatsal Yapı" (2011) başlıklı çalışması: Ürdün Orta Doğu Üniversitesi Sanat ve Bilim Fakültesi Arap Dili Bölümü'nde yapılan yüksek lisans tezidir. Şiirin bu kısımları şair Ömer'e kadar uzanarak onun şiirinin dil ve üslup yapısı üzerinde durarak şairin şiirindeki bazı sanatsal oluşumları ortaya koymuştur.
- İsamuddin Ahmed Nur'un “ Ömer Ebû Rişe'nin Şiirinde Sanatsal İmge” (2010) başlıklı çalışması: Ürdün İslami Ümmü Derman Üniversitesi Arap Dili Fakültesi Edebiyat ve Eleştirel Araştırmalar Bölümü'nde yapılan yüksek lisans tezidir. Çalışmanın temel amacı, Ömer Ebû Rişe'nin şiirindeki sanatsal imgeyi incelemektir. . Çalışma, Ebû Rişe'nin şiirsel imge ve derin düşünceye vermiş olduğu önemi göstermiş ve şairin harika sanatsal araçlarıyla fikirlerini ustaca iletmeyi nasıl başardığını ortaya koymuştur.

Muhammed Savaliha'nın "Ömer Ebû Rişe'de Epik ve Dramatik Şiir" (2002) adlı kitabı: Yazar, şairin savaşları tasvir ettiği epik şiiri ele almış ve bu tür şiirin Ömer Ebû Rişe'deki özelliklerinden bahsetmiştir. Sonra Ömer Ebû Rişe'nın şiirlerinde dramatik şiiri ele almış ve sanatsal unsurlarını incelemiştir.

2.5. Çalışmanın Sınırları

Araştırma, şair Ömer Ebû Rişe'nin Peygamberimiz'in hayatını konu alan beş şiirini incelemektedir. Bu şiirler, "Ey Kum", "Muhammed", "Beni Çağırın Kim?", "Mekke'deyim" ve "Ahmed'in Doğum Günü Anısı" adlarını taşımaktadır.

2.6. Yöntemi

Çalışma, bu tür çalışmalarda büyük fayda sağlayan açıklayıcı-analitik yöneme dayanmaktadır ve bu sayede araştırmacı, bu çalışmadan umduğu hedeflere ulaşabilmektedir.. Araştırma aynı zamanda şairin hayatını ve Sîret-i Nebevinin tedvininin gelişimini takip edebilmek için tarihsel yöntemden yararlanmaktadır.

3. SÎRET-İ NEBEVÎ

3.1. Dilsel Ve Terimsel Olarak Sîret-i Nebevi

Kıssanın Es-Sîret dilde, sin harfinin kesralı ve ra harfinin fethalı okunmasıyla (السَّيْرَة); yol, usul, şekil manasına gelmektedir ve çoğulu “siyer”dir. Aynı zamanda öncekilerin hadisleri anlamına da gelir. Bu kelime Kur'an-ı Kerim'de Cenâb-ı Hakk'ın: "Onu eski haline döndüreceğiz" (Taha: 21) ayetinde zikredilmiş olup, bir mezhep, bir yöntem manasına gelmektedir. Yine dilde Sîret, kişinin ve başkalarının içinde bulunduğu durum anlamına da gelir. Örneğin; “Falanca kişi iyi bir hal üzeredir” denir ⁶.

Es-Sîret terim olarak; hayat hikayesi ve tarihini ifade eder ve bu türde yazılan kitaplar "siyer kitapları" olarak adlandırılır. Örneğin "Falan'ın siyerini okudum" denir. Yani onun hayatının tarihini okuduğunu belirtir. Peygamberin siyeri ise, onun hayatının olaylarını, ahlaki ve fiziksel özelliklerini, savaşlarını ve seferlerini içeren bilgileri ifade eder ⁷.

3.2. Sîret-i Nebevi'nin Tedvininin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Hz. Muhammed'in hayatının tedvini, onunla beraber hayatının her ayrıntısını ve durumunu yaşayan sahabeleri vasıtasıyla ona ulaşan senedine dayalı olmasıyla öne çıkmaktadır. Hz. Muhammed'in vefatından sonra birçok sahabe hayatta kalmıştır ve tabiinden bir çok kişiye bu detayları aktarmışlardır. Bazı sahabeler, hicretin yüzüncü yılına veya sonrasına kadar hayatta kalmışlardır. Hz. Muhammed'in hayatının yazılması resmi olarak hicretin yüz birinci yılında vefat eden Ömer bin Abdülaziz döneminde başlamıştır. Sonrasında sünnetin aktarılmasındaki bu yazma ve aktarma süreci durmamış, devam etmiştir.

Sahabeler, Cenâb-ı Hakk'ın onu güzel ahlâkı tamamlamak üzere göndermiş olduğu elçisi olmasından başlayarak gazve ve savaşlarda bir komutan, bir baba, bir eş olduğu için Hz. Peygamber'e büyük bir ilgi göstermişlerdir. Böylece O'nun sözlerini, yemek yemesinden, giyimine, uyku düzenine, ibadetlerine, temizliğine kadar bütün eylemlerini ve hayatının her detayını nakletmişlerdir. Bu, onu sevmeleri, onunla birlikte olma ve onu örnek alma isteklerinden kaynaklanmaktaydı. Bu nedenle sahabelerden bir

⁶ Merkez Katar li-Ta'rîf bi'l-İslam. *et-Ta'rîf bi'l-İslam* (Katar: Vizâretü'l-Avkâf ve's-Şü'ûni'd-Dîniyye, t.s), 174.

⁷ Merkez Katar li-Ta'rîf bi'l-İslam. *et-Ta'rîf bi'l-İslam*, 174.

kısım, Hz. Peygamber'in yaşadığı olayları anlatmaya gösterdikleri önemle meşhur olmuşlardır. Örneğin; Abdullah ibn Abbas, Peygamber'in gazveleriyle ilgili olayları rivayet ederken, Abdullah ibn Amr ibn As, Peygamber'den duyduğu her şeyi yazmaya özen göstermesiyle meşhur olmuştur. Ayrıca bunların dışında diğer birçok sahabe Peygamber'in hayatını, yaşadığı olayları öğrencilerine aktarmışlar ve insanlar arasında yayılmasını sağlamaya çalışmışlardır.⁸

Hiz. Peygamber'in hayatını konu alan eserler, tarihle ilgili eserler arasında yer almış, daha sonra “*Mutavvelat*” ve “*Muhtasarat*” denilen eserlerle bağımsız hale gelmiştir. Ancak bu eserlerin bir kısmı sahih bilgiler içerirken, bir kısmı sahih olmayan bilgiler içermektedir. Bu yüzden doğru olan bilgileri gözden geçirip diğerlerinden ayırmak gerekiyordu. O dönemde Hiz. Peygamber'in hayatını, özel olarak ele alanlar arasında; İmam Ahmed bin Hanbel'in: “*İbni Ukbe'nin Megazi'sine sahip çıkın, çünkü o güvenilirlerdir*” diye övdüğü, Musa bin Ukbe bin Ebi Ayyaş'ın “*el-Megazi*” adlı kitabı, yine Muammer bin Reşid el-Ezdi'nin aynı isimle yazdığı ve asıl nüshasının kaybolduğu ancak tarih kitaplarında kendisinden alıntılar bulunan “*Megazi*” kitabı, Muhammed bin İshak'ın yazdığı “*Kitabu'l-Hulefa Ve'l-Mübteda*” gibi eserler bulunmaktadır. Bunlardan sonra bu alanda eser te'lif eden yazarların sayısı artmıştır.⁹

Alimleri, ilim meclisleri sayesinde sünnet ve siyeri yaymaya teşvik eden Ömer bin Abdülaziz'in dönemi olan hicri ikinci asra girilirken yazarların sayısı artmaya başlamıştır ve eserler öncekilerden daha doğru hale gelmiştir. İnsanlar artık sünnet ile siyer arasındaki farkı ayırt etmeye başlamışlar ve bu alanda uzmanlaşmış birçok alim ortaya çıkmıştır. Bu alimler arasında Asım bin Ömer bin Katade, Şurahbil bin Sa'd, Muhammed bin Müslim ez-Zühri, Yezid bin Ruman ve Abdullah bin Ebû Bekir el Ensari gibi isimler bulunmaktadır.¹⁰

Hiz. Muhammed'in hayatıyla ilgili yazılar, hicri birinci yüzyılın ikinci yarısında Hiz. Muhammed'in hayatını ilk defa yazan ve onun savaşlarını, gazvelerini bir araya toplayan Urve bin Zübeyr bin Avam'ın vesilesiyle diğer ilimlerden ayrılmaya başlamıştır. Daha sonra Hiz. peygamberin hayatına büyük önem veren birçok tabiin onu takip etmiş ve onun hakkında haberler aktarmışlardır. Bu kişiler arasında Eban bin Osman, Vehb bin Münebbih, Asım bin Ömer, İbn İshak, el-Vakidi, İbn Sa'd ve Taberi

⁸ Dayfu Allah ez-Zehrânî, *Mesâdiru's-Sîreti'n-Nebeviyye* (Medine: Mucemme'u'l-Melik Fahd li-Tıbbâ'ati'l-Mashfi'sh-Şerîf, t.s), 10-11.

⁹ Abdurrahman Hablaka, *el-Hadâratü'l-İslâmiyye Üsûsühâ ve Vasâiluhâ ve Suvar Min Tatbikâti'l-Müslimîn Lehâ ve Lemhât Min Tasirihâ fî Sair'l-Ümem*, 1. baskı (Dimak: Dâru'l-Kalem, 1998), 527-529.

¹⁰ Farûk Hamada, *es-Sira en-Nabeviyye fî'l-Karn es-Sânî el-Hicrî* (Medine: Mucema el-Melik Fehid li-Tibâtî'l-Mashafi'sh-Şerîf, t.s), 5.

bulunmaktadır. Sonra İbn Şihab ez-Zühri'nin; Musa bin Ukbe, Muammer bin Raşid ve Ebû Meşar el-Medini gibi talebeleri onları takip etmişler ve Hz. Peygamberin hayatını özel olarak ele aldıkları kitaplar te'lif etmişlerdir.¹¹

Sîreti'n-Nebevi; Hz. Peygamberin nesebi, doğumu, çocukluğu, peygamberliği, özellikleri ve doğumundan vefatına kadar olan yaşamına dair rivayet edilenleri kapsamıştır. Daha sonra Siyer terimi Hz. Muhammed'in savaşları ve seferlerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Örneğin, İbn İshak'ın kitabı hem siyeri hem de savaşları içerdiği için hem “siyer” hem de “megazi” olarak adlandırılmıştır. İbn Abdülberr gibi bazı yazarlar ise kitaplarını isimlendirirlerken iki eğilimi birleştirmişlerdir. İçerisinde siyer dışında savaşlara veya gazvelere yer verilmeyen kitaplara ise “Delailü'n-Nübüvve”, “Şemail” ve “Hasais” gibi isimler verilmiştir.¹²

Siyer ile ilgili kitap yazma alanı, siyerle ilgili tek bir konuda özelleştirilinceye kadar gelişmeye devam etmiştir. Örneğin; peygamberlik delilleri ve işaretleri konusunda eser oluşturma gibi. Ebû Bekir el-Beyhakî'nin "Delailü'n-Nübüvve Ve Ma'rifeti Ahvali's-Şer'iyye" adlı kitabı buna örnek verilebilir. Daha sonra beşinci ve altıncı yüzyıllarda el-Bağavi ve İbnü'l-Cevzi gibi birçok alim, Beyhaki gibi bu alana katılmıştır. Endülüs'te de bir konuya özelleştirilmiş veya birçok konunun içerisinde toplandığı bir çok eser ortaya çıkmış ve bu eserleri te'lif eden alimlerin, o dönemin büyük alimleri olduğu ve hadis ve rivayetleri derlemekle tanındıkları belirtilmiş, bu dönemdeki eserlerin konu bakımından çeşitlilik arz ettiklerine dikkat çekilmiştir. Daha sonra, hicri sekizinci yüzyılda İbnü'l-Kayyim, İbn Kesir ve Zehebi gibi bir grup alim ortaya çıkmıştır. Bu alimler, onları sadece eserleri araştırıp derlemenin ötesine geçiren, sahih eserler ve sahih olmayanlar arasında ayırım yapıp düzenleme işlemini de yerine getirdikleri araştırma araçlarına sahip olmalarıyla öne çıkmışlardır. Bu alanda çok fazla çaba sarf etmişler, kendilerinden önceki alimlerin çabalarını korurken, onlardan farklılıklarını ve yaratıcılıklarını da göstermişlerdir.¹³

Sîret-i Nebevinin yazımı bu alimlerin zamanından günümüze kadar, her dönemin insanlarına uygun bir şekilde devam etmiştir. Muhammed b. Afîfî el-Hudarî'nin “*Nûrû'l-yaqîn fî sîreti seyyidi'l-mürselîn*” adlı eseri günümüz eserlerine örnek verilebilir¹⁴.

¹¹ Mahmud et-Tanâhî, *el-Mucez fi Merâci'i't-Terâcim ve'l-Büldân ve'l-Musammefât ve Ta'rîfâyi'l-Ulûm*, 1.baskı (Kahire: Mektebetü'l-Hâncî, 2001), 41-42.

¹² et-Tanâhî, *el-Mucez fi Merâci'i't-Terâcim ve'l-Büldân ve'l-Musammefât ve Ta'rîfâyi'l-Ulûm*, 42-43.

¹³ Abdurrahman es-Suneydî, *Menhecîyytu't-Te'lîfi's-Sîre 'Inde İbn Kesir* (Medine: Mucemme'u'l-Melik Fahd li-Tibâ'ati'l-Mashfi's-Şerîf, t.s), 1-3.

¹⁴ Mustafa es-Sibâ'î, *es-Sîretu'n-Nebeviyye Durûs ve 'İbar*, 3. baskı (Amman: el-Mektebu'l-İslâmî, 1985), 31.

Sîret-i Nebevi hakkında eser yazma, Hz. Peygamber'in hadis-i şeriflerine dayanarak ortaya çıkmış ve siyer yazma kurallarına ve temellerine dayanılarak oluşturulmuştur. Hz. Peygamberin sünnetine önem verenler, Sîret-i Nebevinin yazımına da önem vermişler ve böylece bu alanda senedi ve metni muttasıl olan büyük bir eser birikimi oluşmuştur.

En Önemli Siyer Kitapları:

- *Sîret-i İbn Hişam*; Ebû Muhammed Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyerî Peygamber'in hayatını konu alan kitabını yazmış ve hocası El-Bekkai'nin İbn İshak'tan, onun da kendi hocasından rivayet ettiklerine ve İbn İshak'ın kitabında zikretmediği daha bir çok şeye yer vermiştir. Bu yüzden İbn Hişam'ın kitabı en kapsamlı, detaylı ve doğru kitaplardan biri olmuş ve insanların çoğu için bir kaynak teşkil etmiş hatta insanlar kitabı ona ithaf etmişlerdir.¹⁵
- *Tabakat-ı İbn Sa'd*; Muhammed bin Sa'd bin Menî' ez-Zühri tarafından yazılmıştır. İbn Sa'd, el-Vâkıdî için gazveler ve siyer üzerine bir yazar olarak çalışmıştır. İbn Sa'd bu kitapta Peygamber'in hayatını anlattıktan sonra sahabenin ve tabiinin hayatlarını detaylı bir şekilde ele almış, onların sınıflarını, kabilelerini ve yaşadıkları yerleri belirtmiştir. İbn Sa'd'ın Tabakat'ı, Peygamber, sahabe ve tabiin hakkında güvenilir kaynaklardan biri olarak kabul edilmektedir.¹⁶
- *Tarihu't-Taberi* ; Ebû Cafer Muhammed bin Cerîr et-Taberi tarafından yazılmış bir eserdir. Taberi, imam, fakih, muhaddis ve fıkıh alanında pek yaygınlaşmayan bir mezhebin sahibidir. Siyerle alakalı eseri, Hz. Peygamber'in yaşadığı dönemden önceki milletlerin tarihlerini de içermektedir. Ayrıca kitabına, Resûlullah'ın vefatına yakın bir döneme kadar olan İslam tarihinden söz ettiği bir kısım daha eklemiştir. Taberi, eserinde pek çok zayıf ve uydurma hadisi ravilerine isnad ederek rivayet etmiş olsa da, kendi rivayet ettiği hadisler güvenilir kabul edilmektedir.¹⁷

Siyer alanında yazılmış büyük eserler arasında; İbrahim el-Ali'nin "*Sahihu's-Sîreti'n-Nebeviyye*", İbnül Kayyim'in "*Zadü'l-Mead fi Hedyi Hayrû'l-İbad*", İbn Kesir'in "*es-Sîretü'n-Nebeviyye*", Mübârekfûrî'nin "*er-Rahiki'l-Mahtum*", es-Selabi'nin "*es-Sîretü'n-Nebeviyye*", Said Havva'nın "*el-Esasü fi's-Sünne*", el-Bûtî'nin "*Fıkhu's-Sire*", el-Gazali'nin "*Fıkhu's-Sire*", Munir el-Gadban'ın "*el-Menhecü'l-Hareki li's-*

¹⁵ es-Sibâ'î, *es-Sîretü'n-Nebeviyye Durûs ve 'İbar*, 29-30.

¹⁶ es-Sibâ'î, *es-Sîretü'n-Nebeviyye Durûs ve 'İbar*, 29-30.

¹⁷ es-Sibâ'î, *es-Sîretü'n-Nebeviyye Durûs ve 'İbar*, 29-30.

Sünneti'n-Nebiyye", Mustafa es-Sibâî'nin "*es-Sîretü'n-Nebeviyye Durusun ve İ'berun*", el-Kadi İyad'ın "*eş-Şifa*", el-Vakidi'nin "*el-Megazi*", Celaleddin es-Suyuti'nin "*el-Hesaisu'l-Kübra*", Ebû Zehra el-Mısri'nin "*Hatemu'n-Nebiiyyin*", Abbas el-Akkad'ın "*Abkariyyetü Muhammed*", Mahmud Hattab'ın "*er-Resulü'l-Kaid*" gibi kitapları da yer almaktadır.¹⁸

¹⁸ Ali en-Nedevî, *es-Sîretü'n-Nebeviyye li-Ebi'l-Hasan eş-Şuşturî*, 12. baskı (Dimaşk: Dar İbn Kesir, h.1425), 687.

4. ŞAİR ÖMER EBÛ RİŞE

Bir yazarın hayatı onun edebi üretimiyle yakından ilgilidir ve çoğu zaman bir şekilde edebiyatına da yansır; yazar genellikle yaratıcılığı için özel hayatını temel alır ve aynı zamanda toplumundan, yaşadığı dönemden ve okumalarından elde ettiği kültürden de etkilenir. Araştırmacının, yazarın yaşamı, kültürü, ait olduğu toplumu ve yaşadığı dönem hakkında bilgi sahibi olması, onun sanatını daha derin ve daha detaylı bir şekilde anlamasına ve analiz etmesine yardımcı olur. Bu nedenle, şair Ömer Ebû Rişe'nin siyerle ilgili şiirlerini incelemek için, hayatına, dönemine, toplumunun yaşadığı siyasi ve kültürel hayata dikkatle bakmak faydalı olacaktır.¹⁹

4.1. Şair Ömer Ebû Rişe'nin Doğumu

Adı Ömer bin Şafi' bin Mustafa bin Ahmet Ebû Rişe'dir. 1908 yılında Akka'da doğmuştur. Tay kabilesinden Mevali aşiretine bağlı Arap kökenli bir aileye mensuptur. "Babası ona çok sevdiği Faruk veya İbn Ebi Rebia'nın adı olan Ömer ismini vermiştir".²⁰

Babası Şafii olarak adlandırılan ve Osmanlı döneminde birçok Arap şehrine kaymakam olarak atanan biriydi. Annesi ise tanınmış Filistinli bir aileden gelen, küçük yaşlarından itibaren mutasavvıf olan ve çocuklarına iyi bir eğitim veren Hayratu'llahi'l-Yaşruti olarak bilinir.²¹

İlkokulu iki yıl Akka'da okuyan Ömer, çocukluğunun bu dönemini anne tarafından dedesinin mensubu olduğu Şazeliyye tarikatının etkisiyle geçirdi. Daha sonra ailesi, Ömer'in karakterinin oluşmasında bazı faktörün etkili olduğu Münbiç'e taşındı. Babası, seçkin sosyal bir konuma ve önemli siyasi bir mevkiye sahip bir kaymakamdı. Ömer, on yaşındayken ailesiyle beraber Halep'in "Farafra" mahallesine taşınmış ve ilk öğrenimine orada devam etmiştir. Burası camileri, okulları ve lüks evlerinin yanı sıra görkemli Halep Kalesi manzarasıyla da ünlüydü. Böylece Ömer, kişiliğinin bazı özelliklerini tarihin yankılarından ve Halep şehrinin kültürel atmosferinden almıştır.²²

Ömer, Halep'te Raşidiyye Mektebi'ne girdi, ardından Model Mektebi'ne girdi ve 1924'e kadar orada devam etti. Ailesi onu 1924'te Amerikan Üniversitesi sistemindeki

¹⁹ Mohamad Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı* (Ankara: Sonçağ, 2021), 42.

²⁰ Sâmî el-Dehân, *eş-Şi'r fi'l-İklîm es-Sûrî* (Kahire, Ma'ha ed-Dirâsâti'l-Arabiyye el-'Âliye, 1960), 242.

²¹ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 34.

²² Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 43.

bir eğitim programı kapsamında lise okumak üzere Beyrut'a gönderdi ve okulun yanındaki yurttta kaldı. Orada Arapça, İngilizce, Fransızca, aritmetik ve cebir, mühendislik, coğrafya, bilim ve İncil dersleri aldı ve 1927'de mezun oldu.²³

Ömer Ebû Rişe, kimya ve tekstil alanındaki çalışmalarına devam etmek üzere 1929'da İngiltere'ye gitti ve orada Shakespeare, Shelley, Keats, Baudelaire, Poe, Morris, Hood ve Browning gibi birçok Batılı şairlerin eserlerini okudu. Londra üniversite kütüphanelerinde Arap edebiyatını da keşfetti ve Ebû Sahr el-Huzeli ve Ubde bin Tabib, Taabbut Şarran gibi şairlerin eserlerini okudu. Bu eğitiminin, onun psikolojik oluşumunda büyük etkisi oldu.²⁴

Ömer Ebû Rişe, 1932 yılında İngiltere'den memleketi Suriye'ye yaz tatilini geçirmek üzere döndü ve daha sonra İngiltere'ye geri dönmedi. Fayez Al-Daye, geri dönmemesini, onun kendisini, dünyayla bağlantı kurmasına ve onu etkilemesine olanak tanıyan şiire ait hissettiğini, endüstri, kimya ve dokuma alanlarında çalışarak bir gelecek ufku bulamadığını söyleyerek açıklamıştır. Ömer Suriye'ye döndükten sonra Arapça okuma, vatan davası gütme ve vatanseverlere dair görüşlerini ifade etmede yeni yolculuğuna başladı.²⁵

1932-1949 yılları arasında Halep, Şam, Humus, Hama, Beyrut, Trablus, Bağdat ve Umman arasında dolaşan Ömer, siyasi, milli ve ulusal faaliyetlere katılarak bağımsızlık, özgürlük ve ilerleme hedefleri doğrultusunda çaba sarfetti. O mücadele döneminin olaylarını ve mücadelenin hararetini yaşadı. O dönemde Arap ülkelerinin çoğu İngiliz ve Fransız işgalcilerin kontrolü altındaydı. Bu dönemde bazı siyasi şiirler yazdı. Ömer, Fransız işgali sırasında Suriye'de yaşanan olayları gözlemliyor ve şiirlerinde bunlardan ilham alıyordu.²⁶

Şair Ömer Ebû Rişe, 1940 yılında Milli Kütüphane kurmaya başlamış ve kütüphanenin sorumlusu olarak atanmış ve 1949 yılına kadar bu görevini sürdürmüştür. Daha sonra şairin gurbet yolculuğu 1949'da Brezilya'ya Suriye büyükelçisi olarak atanmasıyla başlamış ve yirmi yıl boyunca ülkesi adına dünyanın birçok ülkesinde bu görevi sürdürmüştür. Brezilya'dan sonra Arjantin'e, ardından Hindistan, Avusturya ve Amerika Birleşik Devletleri'ne ve ardından tekrar Hindistan'a taşınmıştır.²⁷

1970 yılı başında emekli olan Ömer, ikamet yeri olarak Lübnan'ı seçmiş ve çeşitli uluslararası kurum ve üniversitelerde ders vermek üzere bir ülkeden diğerine taşınmaya

²³ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 45.

²⁴ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 46.

²⁵ ed-dâya, *Dilâlâtü's-Sıra ve'l-Üslûp 'İnde Ömar Abu Rişa*, 40.

²⁶ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 48.

²⁷ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 50.

başlamıştır. Emekli olduktan iki yıl sonra Hac ibadetini gerçekleştirmek Mekke'ye yönelmiştir. Ömrünün sonlarında felç geçiren Ömer, bunun sonucunda Suudi Arabistan Krallığı'nın Riyad kentindeki Kral Faysal Hastanesi'ne nakledilmiş ve 17 Temmuz 1990 Pazar gecesi vefat edene kadar yedi ay orada kalmıştır. Vefatından sonra naaşı Halep'e nakledilmiş ve adına resmi cenaze töreni düzenlenerek oradaki Salihler Mezarlığı'na defnedilmiştir.²⁸

4.2. Şiirleri

Şair, şiiri seven ve yazan bir aileye mensup olması nedeniyle şiir yeteneğini miras edinmiş, bu yeteneğini bilgi birikimi ve kültür genişliğiyle geliştirmiş, kalsik Araplardan ve Batılılardan etkilendiğini zaman zaman vurgulamıştır. Halep'teki el-Hadisu'l-Halebiyye dergisine yaptığı açıklamada şunları söylemiştir: “Edebi hayatımda derin izler bırakan farklı eğilimlere sahip roller oldu. Çocukluğumun ilk yıllarında Buhturi, Ebû Temmam, Şevki ve benzerlerinin şiirlerini çok sevdim. Sonra Ebû Temmam'ın Baiyyesi ve Buhturi'nin Siniyye'sine karşı çıkmaya başladım. Bunlardan faydalandığım bir şey varsa o da dili ve yapısıydı. Sonra şansım yaver gitti ve eğitimimi tamamlamak üzere İngiltere'ye gittim. Shakespeare, Shelley, Keats, Hood, Milton, Tenson, Browning gibi pek çok şaire aşık oldum. Her birinin üzerimde sonsuz etkisi oldu.”²⁹

Ömer ayrıca Ebû Sahr el-Huzeliyy, Ubde bin et-Tabib, İbn Züreyk el-Bağdadi, Velid el-Emevi ve el-Esedî'nin bazı şiirlerine de hayran kalmıştır. Şair Poe ve Baudelaire ona en yakın yabancı şairlerdi, bu yüzden onların eserlerini incelemek için uzun saatler harcamıştır.³⁰

İlk şiirlerini 1926 yılında on altı yaşındayken yazan Ömer, şiirsel yaratıcılığını yaklaşık altmış yıl boyunca sürdürerek Suriye'de sesi yankılanan şairlerden biri olmuştur. Bu uzun şiirsel yolculuk esnasında geriye yedi Arapça, bir tane de İngilizce divan bırakmıştır. Bunlar:³¹

- “Şiir” divanı, Asru'l-Cedid matbaası, Halep, 1936.
- “Ömer Ebû Rişe'den, şiir” divanı, Daru Mecelleti'l-Edeb, Beyrut, 1947.
- “Muhtarat” divanı, Menşurati'l-Mektebi't-Ticari li't-Teba'ati ve't-Tevzi' ve'n-Neşr, Beyrut, 1959.

²⁸ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 51-52.

²⁹ Muhammed Hasan Abdul Muhsin, *Mevâkıf Şu'arâ Suriye ve Teyyârâtihim Beyne'l-Harbeyn*, 1. baskı. (Dimaşk: Şirâ' lid-Dirâsât ve'n-Neşr ve't-Tevzi', 2001), 117.

³⁰ ed-dâya, *Dilâlâtü's-Sîra ve'l-Üslûp 'Inde Ömar Abu Rişa*, 37.

³¹ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 54-55.

- “Ğanneytu fı Me'temi” divanı, Daru'l-Avde, Beyrut, 1970.
- “Ömer Ebû Rişe” divanı, Daru'l-Avde, Beyrut, 1971.
- “Emruke Ya Rabb” divanı, Daru'l-İsfahani, Cidde, 1980.
- “Min Vahyi'l-Mer'eti” divanı, Daru Talas, Şam, 1984.

Tiyatro eserleri:

- Şairin “Zi Kar” adlı piyesi, 1929 yılında yazılmıştır.
- “Tufan” piyesi, İlk kez 1934 yılında “El-Hadis” dergisinde yayınlanmıştır.
- “Şairler Divanı” piyesi, 1934 yılında “El-Hadis” dergisinde yayınlanmıştır.
- “Azap” piyesi, bu piyes 1936 yılında “El-Hadis” dergisinde yayınlanmıştır.
- “Semiramis” piyesi, 1944 yılında “El-Hadis” dergisinde yayınlanmıştır.
- “Biz ve Sultan” piyesi, 1980 yılında “El-Mecelle” dergisinde yayınlanmıştır.

Şair, şiirlerinin ve piyeslerinin bazı kesitlerinin kendi yaptığı bir çevirisini 1959'da Yeni Delhi ve Beyrut'ta "Roving Along" başlığıyla İngilizce yayınlamıştır.³²

4.3. Şair Ömer Ebû Rişe'nin Sîret-i Nebevi Şiirlerinin İçeriği

Şairin ümmetindeki gururunun ilk kaynağı Hz. Muhammed'dir (s.a.v). Bu nedenle şiirlerinde Peygamber Efendimiz'in hayatına büyük önem vermiş ve O'nun şahsiyeti şairin şiirlerinin büyük bir kısmına hakim olmuştur. Şair şiirlerinde doğumundan vefatına kadar Sîret-i nebevinin en ince ayrıntısını ele almıştır. Şair Ömer'in Hz. Peygamber'in şahsına bakışı, kalbi bu büyük Peygambere ve Allah'ın onu yaymak için görevlendirdiği ilahi mesaja imanla dolu Müslüman bir insanın tutumuna benziyor. Öyle görünüyor ki şair, bu peygamberin insanlar arasında hakikati ve adaleti yayma konusunda yarattığı büyük etkiden çok etkilenmiş. O halde şairin Hz. Muhammed hakkındaki tutumu iki temel esasa dayanmaktadır denebilir. Bunlar: O'nun şerefli şahsına ve ilahi mesajına olan mutlak inancından kaynaklanan hürmet, ve onun Müslüman Araplar üzerinde yarattığı büyük etkiye duyduğu hayranlıktır. Çünkü Araplar, İslam dini sayesinde, doğu ve batıdaki dünya halkları tarafından desteklenen güçlü bir devlet kurmayı başardılar.³³

Gerçek şu ki peygamberlik, Ömer Ebû Rişe'nin entelektüel ve duygusal eserlerinde çok şey ifade ediyor. Araştırmacı, şairin ne zaman Arapların geçmişteki ihtişamından bahsetse, çölde yaşayan Bedevi Arap'ın cesaretini geliştiren ve onun jest enerjisini kristalize eden ilahi bilgelik olarak "Nübüvvet"i tanıttığını fark etmiştir.

³² Ömer Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile* (Dimeşk: Vizâratu's-Sekâfe, 2017), 1:22.

³³ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 117.

Böylece, Yüce Allah'ın kulları için seçtiği hedefe doğru ilerlemek için insanlığın yolunda rehberliğin kilometre taşlarını belirleyen o uygar insan örneğini üretmiştir.³⁴

Şair, Hz. Muhammed'e (s.a.v.), onun hayatından pek çok ayrıntı sunduğu beş şiirini ithaf etmiştir. Bu şiirler: "Ey Kum", "Muhammed", "Beni Çağır Kim?", "Mekke'deyim" ve "Ahmed'in Doğum Günü Anısı" kasideleridir. Bu şiirler genellikle onun hayatından bir çok kesit, özellikle hayatındaki önemli anlardan birçok detay, O'nun yüce fikirlerinin, büyük eylemlerinin, büyük erdemlerinin ve insanlık üzerindeki büyük etkisinin bir nitelendirmesini içermektedir. Ömer Ebû Rişe'nin şiirlerinde Hz. Peygamberin hayatını "peygamberlikten önceki hayatı ve peygamberlikten sonraki hayatı" olmak üzere iki ana bölüme ayırabiliriz.

4.3.1. Ömer Ebû Rişe'nin Şiirlerinde Peygamberlik Öncesi Hz. Peygamberin Hayatı

Şair, Peygamber Efendimiz'in peygamberlik öncesi hayatındaki meşhur durumların çoğunu dile getirmiştir. Ömer Ebû Rişe'nin şiirini inceleyen bir araştırmacı, şairin, Hz. Muhammed'in doğumundan itibaren hayatının bu aşaması hakkında birçok ayrıntıya değinmeye özen gösterdiğini görecektir.

Şair Ömer Ebû Rişe, "Beni Çağır Kim?" şiirinde Rahip Bahira'nın Peygamber'in doğumu ile alakalı kehanet hadisesini ve Beni Haşim'in Hz. Muhammed'in doğumuyla duyduğu sevinci şöyle dile getirmiştir:³⁵

Ben peygamberlik sığınağında, gözlere ayan, yürüyen bir kabile içindeyim
Nübüvvet zamanın pasını üzerinden sildi ve büyüleyici güzelliğiyle dolaşıverdi
Onu seyrediyorum ve gözlerimi geri çeviriyorum Kalbimdeki hüznülere
Sonra uzakta Bahira'nın manastırı görünüyor, rahipler rahibi'nin sırrını yayıyor
Yakında ise Amine'nin evi, etrafından hüznün perdeleri kalkıyor
Ve Beni Haşim'in efendileri, bebeğin beşiği etrafında tebrikleri karşılıyor
Ve en değerli Kurbanlıklar kabeye sürülüyor

Şair, "Muhammed" şiirinde, Muhammed'in babası Abdullah'ın gurbette ölümünü anlatmış, yetimin doğuşunu da bir nur ve bahşedilmiş bir rahmet olarak nitelemiştir. Ayrıca Haşimoğullarının, onun doğumuyla yaşadıkları sevince, amcası Ebû Talib'in onu doğumu şerefine kurbanlar kestiğine değinmiştir. Daha sonra, sütannesi Halime'nin

³⁴ İsa el-'Âkûb, "Tecelliyâtü's-Şahsiyyeti'l-Arabiyyeti'l-İslamiyye ve Mukevvinât Kuvvetihâ Kırâe fî Şîr Ömer Ebi Rişa", *Mecellet Risâlet el-Takrîb* 26 (Zilhicce, h.1420): 80.

³⁵ Ebu Rişa, *el-'Amâlû'l-Kâmile*, 1:444.

kendisiyle tanışmasından ve onun asıl tabiatında gördüğü uğur ve bereketten duyduğu mutluluğu dile getirmiştir.³⁶

Belde halkına bir soruver neden Abdullah'ın garip hüznü unutuldu
Haşim'in soyuna ne oluyor ki sevinç kuşanıp gösteriş yapıyorlar
Ey Kureyş Beni Haşime bir bak inciler döken yetimin etrafında uçuşan kelebek gibiler

Ey çöl, İşte Ahmed! sen de yıldızların yörüngelerine karış
Yanında sığınılan emanetin sırrıyla hayata gülümsedi çocuk
Beşiğinden çıktı ve gurbette, kara çadırın gölgesinde yürüyüverdi
Halime peşinden koşuyor dudaklarında memnuniyet tebessümü
Sahranın tepeleri yavan olsa da, onun çehresindeki hayrı görüverdi
Şair, "Ahmet'in Doğum Günü Anısı" şiirinde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğumunu ve onun doğumuyla çölün çayıra dönüşmesini şöyle dile getirmiştir:³⁷

kumların ardında sevinç sesleri, hala nesillerin kulaklarında
Müheyminin elleriyle zulüm bulutlarının Mekke'den kalktığı gün
Amine'nin bebeği beşiğinde bütün güzelliği ile ortaya çıktı
bu mutlu müjdenin sonsuzluğu zamanı değerli umutlarla sardı
Ahmed, güzelliği ve mükemmelliği ile hayatı aydınlığa çıkardı
Çöl tohumu, sahrayı güzel kokulu ve gölgelikli bir bahçeye çevirdi
Allah, hür her nefsin oraya gelmesini emretti

Şair, "Muhammed" şiirinde Hz. Muhammed'in sağ salim annesine dönüşünü, onunla kavuşmasının sevincini, ardından annesinin ölümünü ve anne ve babadan yetim kalmasını, onun Cahiliye döneminin zararlarından arınmış, saf bir şekilde yetişmesini, bu nedenle de Kureyşliler'in ona "Emin"³⁸ lakabını verdiklerini şöyle dile getirmiştir:³⁹

Köyüne döndü, Amine nerede, buluşma yerinin özlemi ve şefkati nerede
Üzerine karanlık perdeler çekildiğinden beri gözbebekleri kurumadı
Ey yetimlerin bakıcısı, onun yetimliği karşısında diğer yetimlerin gözyaşlarını dindir.

Ey Kureyş sen delalet ve bedbahtsızlıkla yürüyedur, Ahmet büyüdü
Baba ve ecdadının elbisesini giymeyen bu gençten çek elini
O'nu, sen "Emin" diye adlandırdın, şairler meclisini onun zikriyle doldurdun

³⁶ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:429.

³⁷ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:454.

³⁸ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rîşe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 158.

³⁹ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:448.

Şair, "Mekke'deyim" şiirinde Hz. Muhammed'in yetim olarak yaşadığı çocukluk dönemini şöyle anlatmıştır:⁴⁰

Mekke'deyim ve gözlerim zamanda yolculuk yapıyor
Gördüğüm nedir? İbn Abdullah'ın fakir, yoksul mıntıkası
Dönüp ona sığındı, sevgili yetimin dönüşü ne acı
Ağlayarak sordu beşiğine, "Amine ve gözyaşı nerede?"
Şefkatli ve sıcak kucakı onu yapayalnız uzun gecelere bıraktı

Çocukların aleminde uzak, tek başına bakıyor dünyayaÖnceki beyitlerde şair, hayal gücüyle, bir zamanlar babası Abdullah'ın, şimdilerde ise küçük Muhammed'in Mekke'de, o fakir yerde yaşadığı döneme dönmüş ve zavallı yetim çocuk Muhammed için duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir. Daha sonra Hz. Peygamber'in sütannesinden döndükten sonra annesinin himayesine girişini ve çok geçmeden annesinin vefat edişini ve henüz küçük bir çocukken annesinin sıcak kucakını ve şefkatini kaybedip hayatının geri kalanını annesiz ve babasız geçirmesini anlatmıştır. Daha sonra Hz. Muhammed'in kimseye benzemeyen çocukluğunu tasvir etmiştir. Hz. Muhammed emsali çocuklar gibi yaşamamış, aksine genellikle mutluluk, neşe ve eğlence dünyası olan çocukluk dünyasından uzakta, aksine acıklı ve hüzünlü bir çocukluk geçirmiştir.

Şair, "Mekke'deyim" şiirinde, Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Şam'a giderek katıldığı ilk ticari seyahati ve amcası Ebû Talib'e, yeğeninin bu ümmetin peygamberi olacağı müjdesini veren Rahip Bahira ile tanışmasını söyle anlatmıştır:⁴¹

Amcasına geldi ve seçkin kavminin yolculuk için onu çağırırken buldu
Amcacığım beni burada yalnız bırakma, halimi en iyi sen bilirsin, dedi
Amcasının gözleri doldu, yolculuğa beraber çıkıp tepeleri aşmaya başladılar
Bahira ise manastırında her yoldan geçene müjde veriyor
O'ndaki sırrı keşfetti ve saklamaya gerek görmeyip ifşa etti
Allah'ın hikmeti çöle bahşettiği gölge nimetini hızlandırmaktı

Peygamber Efendimiz (s.a.v.), çocukken kendisinin bakımını üstlenen amcasının yanına gelerek, amcasından ticaret için Şam'a yapacağı yolculuğa kendisini de götürmesini ve onu yalnız bırakmamasını istedi. Amcası Ebû Talib yeğeninin kendisine söylediklerinden etkilendi ve gözlerinden yaşlar aktı. Onun bu isteğini kabul etti ve onu da kervana bindirerek Şam'a doğru yola çıktılar. Daha sonra şair, O'nun amcasıyla birlikte Şam'a gittikten sonra neler yaşadığını anlattı. Rahib Bahira onu karşılamıştı. Bu

⁴⁰ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:448.

⁴¹ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:449.

Rahip ahir zamanda bir peygamberinin geleceğini ve bu peygamberin fiziksel ve ahlaki özelliklerini biliyordu. Rahip Bahira, Hz. Muhammed'i görünce onun ahir zaman peygamberi olduğunu anlamış ve bunu insanlardan saklamamıştı. Bu, Allah'ın çölün derinliklerinden tüm aleme bir elçi gönderdiği hikmetidir.

Şair, "Mekke'deyim" şiirinde Kureyş kabilelerinin, Kâbe'nin binasını yenilerken Hacerü'l-Esved'i yerine koyma konusundaki anlaşmazlığını ve Emin olarak lakaplandıkları Muhammed'i aralarında hakem olarak kabul ettiklerini, Hz. Peygamberin de herkesi tatmin edecek akıllı, adil bir çözüm bulduğunu ve onları memnun ettiğini anlatmıştır. Bu olayda Hz. Peygamber onlardan birinin hırkasını çıkarmasını ve yere sermesini isteyip Hacerü'l-Esved'i üzerine koymuş ve her kabilenin bu elbisenin bir ucundan tutmalarını istemişti. Onu bırakacakları yere geldiklerinde ise Hz. Peygamber Hacerü'l-Esved'i Alıp yerine yerleştirmişti. Şair bu olayı şöyle dile getirmiştir:⁴²

Mekke'deyim ve kavimlerin önde gelenlerinin gürültüsünü duyuyorum

Hepsi kızgınlar ve Hacerü'l-Esved ortalarında duruyor

Hepsi onu yerine yerleştirim onun nuruyla şereflenmek için ölümüne savaşıyorlar

Emin geldi ve "Ey saygın hilkatli hayırlı Ahmed

Bu şerefe hangimiz daha layıgız açıkça söyle çekinme" dediler

Bu hayırlı işi aranızda savaşarak yaralamayın

Hepiniz istediğinizi alacak, rahat edeceksiniz

Bir elbise getirin, ellerinizle bir ucundan tutun ve beni takip ederk taşıyın" dedi

Elmir şerefli, adaletliydi onlar da bu emre tabii oldular

Hacerü'l-Esved'le duvara doğru muzaffer bir yürüyüş yaptılar

Kavmin büyükleri güzel yüzlü Emine başlarını eğdiler

Şair Ömer Ebû Rişe, Hz. Muhammed'in peygamberlik önceki hayatından bahsederken anlatım yöntemini kullanmış ve Hz. Muhammed'in hayatındaki en meşhur olaylardan bahsetmeye önem vermiştir. Giriş kısmında O'nun doğumunu, yetim olarak büyümesini, ilk ticari yolculuğunu, Rahip Bahira ile tanışması ve Hacerü'l-Esved olaylarını ele almıştır.

⁴² Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:449.

4.3.2. Ömer Ebû Rişe'nin Şiirlerinde Peygamberlik sonrası Hz. Peygamberin Hayatı

Şair Ömer Ebû Rişe'nin Hz. Peygamber'in peygamberlikten sonraki hayatına dair verdiği bilgilerin, peygamberlikten önceki hayatına dair verdiği bilgilerden daha çok olduğu görülmektedir. Şair, Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) hayatının bu evresine ait pek çok olayı, özellikle vahyin nüzulü ve İslama davetin başlangıcı, hicret, savaşlar, Mekke'nin fethi, Veda Haccı ve vefatı gibi olayları anlatmıştır.

Şair Ömer Ebû Rişe, "Mekke'deyim" şiirinde, Hira'nın derinliklerinde Hz. Muhammed'e vahyin gelmesi olayını şöyle anlatmıştır:⁴³

Mekke'deyim ve hira dağı alnında parlayan bir yıldız
Ahmet ile vahiy arasındaki özlem bağı yakın bir o kadar uzak
"İkra" ayeti fısıldandı kendisine, kim okuyor müheymin, mütealinin ayetini
Fısıltı Ahmet'in kulağında dondu, O örnek, o ümmiydi
Etrafında dönerek aramaya başladı, ezelin ve ebedin sırları
Peygamberlik meş'alesi ellerinin arasında gecenin ksrslığını aydınlatıyor
Hakkın dudağındaki zikri umutların umutlara tebessümü

Şair burada, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'e Hira mağarasında ilk vahyin gelmesi olayını anlatmıştır. Bu mağara gök ile yer arasında, Hz. Muhammed ile vahiy meleği Cebrail'in görüşme yeri idi. Kelamullah'ın ilk sözü olan "Oku", okuma yazma bilmeyen Hz. Peygambere burada nazil oldu ve onun yankısı, ezeli ve ebedi sırları keşfetmeye vesile olan ve başka hiçbir mahluka verilmeyen bir ilim olarak Hz. Peygamber'in kalbine yansdı. Daha sonra O, bu dünyadaki karanlığı dağıtıp hakkı yaymak için tövbe meşalesini taşıdı.

Şair, "Muhammed" şiirinde, Muhammed aleyhisselamın dağdaki Hira mağarasına gittiğini, geceyi orada geçirdiğini, mağarada kendisine Peygamberlik müjdesini vermek için vahiy geldiğini, bunun neticesinde yerlerin ve göklerin bu büyük müjdeye sevindiklerini ve Peygamberlerin Efendisi Muhammed'e övgüler yağdırdıklarını şöyle belirtmiştir: ⁴⁴

Nurla bezenmiş dağına geldi ve Hira mağarasının karanlığında uyuyakaldı
göz kapaklarında gecenin yüce umutlarının hayali
O sırada bir fısıltı ona "İkra" diye bağıyor ve varlık paslarından arınıyor
O Ümmi Elçi boyun eğerek o vahyedilen mesajı okuyor

⁴³ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:450.

⁴⁴ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:430-431.

Yeryüzü ve gökyüzü Peygamberlerin efendisine övgüler yağdırdılar

Şair, önceki beyitlerde Hz. Muhammed Efendimiz'e her zamanki gibi Hira mağarasında Rabbiyle yalnız kaldığı sırada vahyin gelmeye başladığı anları anlatmıştı. Mağaradayken kendisine “Allah'ın adıyla oku” diye emir veren bir ses duymuş, okuma yazma bilmeyen Peygamber, kendisine okuma emri tekrarlandıktan sonra okumuş, o sesin yankısı yer ve göğün her yerini kaplamış ve dünya, Resûlullah'a yapılan övgülerin yankısıyla dolmuştu.

Şair “Beni Çağırın Kim?” şiirinde Hira Mağarasındaki vahiyden şöyle bahsetmiştir:⁴⁵

Hira dağını gördüm, benden uzak ve bana yakın

Yüksek dağın alnından parlıyor, güven ve sakinlik içinde mutmain

Vahiy onun korumasında sabahlıyor

Ümmi peygamber "Bismillah" ile Kur'an'ı okuyor

Şair, önceki beyitlerde bereketlerle dolu olan Hira Mağarası'ndan söz ederken, bu mağaranın huzur ve güven ile çevrili yüksek, sağlam bir dağda olduğunu anlatmıştır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) orada gece geç saatlere kadar kalır, Rabbine ibadet eder, O'na yaklaşır ve Kur'an ayetlerini okurdu.

Şair, “Ey Kum” şiirinde, Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e vahyin gelişini ve Mekke'de İslam'a davetin başlangıcını, “Peygamber'in doğuşunu, onun doğumuyla tecelli eden güzelliği, şiirsel hayal gücünün en üst seviyelerine çıktığı bir tasvirle ele almıştır. Görünmeyen büyük sır ortaya çıkmış, Bu önemli olay karşısında tüm evren sevinçle övünmüş, Mekke sevinçle coşmuş ve toprakları lütuf ve bereketle dolmuştu.”⁴⁶

Şair bu olayı şöyle anlatmıştır:⁴⁷

Ey kum çoban ne sıkıldı ne de bıktı.. Ne de çölün seraplarından şikayet etti

Suskunluğunda onun sesinden hayaller var, onunla goncalar açıp büyüdü

Sanki gaybın ötesinden vesveseler sakladığı sırrı kulaklarına fısıldadı

Ve alem yeryüzünün daha önce görmediği temenninin parıltısıyla sarsıldı

Hayaller dünyayı dolaşıverdi de ne bir yere kondu ne de ayak bastı

Ta kii Mekke'yi görüverdi ve kalbi aşkla doldu, üzerine nimet gibi yağdı

Ve Ahmet davası için geldi ve gerek susarak gerekse konuşarak vahyi ilettiler

⁴⁵ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:444-445.

⁴⁶ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rîşe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 118.

⁴⁷ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:425.

Şair Ömer Ebû Rişe, bu beyitlerde Hz. Peygamber (s.a.v)'in vahiy ile ümmetine tebliği arasındaki yolculuğunun nasıl başladığını anlatmış ve son beyitte Peygamber Efendimizin vahyi, kavli ya da fiili olarak nasıl tebliğ ettiğini açıklamıştır.

Şair, "Muhammed" şiirinde Kureyş'in İslam'a davetin başlangıcındaki tutumuna değinmiş ve "Şair şiire taaccüp ifade eden bir soruyla başlamış ve bu manayı ifade etmek için (أَيُّ) soru edatını kullanmıştır. (أَيُّ) Soru edatının cümledeki görevi, kendisine izafe edilen ismin manasını sorgulamaktır. Şair de, şiirinde bu soru edatına gayr-i akil (akılsız) bir kelime olan (نَجْوَى) kelimesini izafe etmiş, yanan, susuz çölü gölgeli, nemli ve yumuşak bir çayıra dönüştüren o büyük olayı sorgulayarak, soru manasıyla taaccup üslubunu mezcetmiştir. Sonra bu güzel tonu beğenmeyen, hayalleri yıkılan, putlarına koşup bu işin durması için yalvarıp dua eden Kureyş'in durumundan bahsetmiştir.”⁴⁸

Bu durumu şu beyitlerde dile:⁴⁹

Sahra en güzel nidaları tekrarladı

Bunu duyan Kureyş sinirinden titredi ve bozuk hevaları ile debelendi

Aptal bir hayvan gibi delaletle Kabe'ye yürüdü

Lat ve Uzza'ya huşu' ile atılıp dua ettiler

Sağır putları için kurbanlar kestiler

Kör cahileye adetleriyle kum falcılarına gittiler

Şair burada Kureyşlilerin İslam daveti konusundaki öfkeli durumunu anlatmış, Kureyş halkının karşı karşıya kaldıkları tehlike karşısında kendilerine yardım etmek için ilahlarından ve putlarından yardım istemek üzere Kabe'ye gittiklerinden bahsetmiştir. İslami çağrıya göre kendilerini tanrıların önüne attılar ve diz çöktüler, secdeye kapandılar ve her bir putun arzularına göre onlara kurbanlar sundular. Kureyşliler sadece tanrılara kurban sunmakla yetinmemişler, aynı zamanda gayb ilmini bildiklerini iddia eden dönemin kum atıcılarından da yardım istemeye başlamışlardır.

Şair Ömer Ebû Rişe, “Muhammed” şiirinde Kureyşlilerin Allah'ın insanlık için istediği mutluluğu ortadan kaldıramadıklarını ve mutluluğun konumunun çöl olmasını engelleyemediklerini şöyle dile getirmiştir:⁵⁰

İnkâr bataklığına istediğin gibi dal, debelen ey Kureyş

Allah'ın dünya için çizdiğini ve onu boyaladığı kınayı yok edemeyeceksin

O nübüvvet tohumunun çölden bitmesini ve ona vahiyle hitap etmeyi takdir etti

⁴⁸ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 157.

⁴⁹ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:429.

⁵⁰ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:429.

Şair bu beyitlerde Kureyş kâfirlerini azarlamış ve onları küfür ve dalalet bataklığına daha fazla dalmaya davet etmiştir. Onlar, Allah'ın ıssız çöl halkının içinden Hz. Peygamberi göndererek arzu ettiklerini ve dininin temellerini sağlamlaştırmasını engelleyemedikleri gibi aynı zamanda Allah'ın, yeryüzüne takdir etmiş olduğu bu hanif dine ittiba' etmenin mutluluğuna da engel olamamışlardır.

Şair, "Beni Çağırın Kim?" şiirinde Kureyş'in bu çağrı karşısındaki tutumunu ve Hz. Muhammed'in bu çağrıyı sürdürme kararlılığı karşısında uğradıkları yenilgiyi dile getirmiştir:⁵¹

Kureyş onun etrafında çapaklı bir gözdür, kininden yakınan

Umduklarının hezimetiyile gerisin geriye döndü

Şair, "Muhammed" şiirinde Kureyş'in Hz. Muhammed'i İslami davetten caydırmaya yönelik girişimlerinden biri anlatmıştır. Bu olaya göre amcası Ebû Talib'in yanına gidip, onu durdurması için yeğeni hakkında konuştular ve ona saltanat ve güç teklif ettiler ve tebliğ işinden vazgeçmesi şartıyla onu kendilerine kral olarak kabul edeceklerini söylediler. Fakat Hz. Nebi, Allah'ın kendisine emrettiği iman ışığını tüm dünyaya yaymak dışında bir şey yapmayı reddetti.⁵²

Bu durumu beyitlerde şöyle dile getirmiştir:⁵³

Amcasını rahat bırak Ey Kureyş elindekilerle onu cezbedemezsin

Ümit ve ümitsizliklik arasında yeğenine yavaş adımlarla geldi

Ey Abdullah'ın oğlu, boşver ve akacak bu kanı durdur

Kureyş'in seni mal ve mülkün zirvesine koyacakları bu dünyayı hor görme

Ahmet ağlamazken ağlayıverdi, ancak bu reddetme gözyaşlarıydı

boynunu eğdi ve omuzlarındaki yüklerle ayağını daha da sağlam bastı

Şair burada, Kureyşliler'in, Hz Peygamberi Allah'ın kendisine nübüvvet ve risalet hakkında vahyettiği şeyleri tebliğ etmekten caydırması için Ebû Talib'e başvurduklarında Hz. Peygamber (s.a.v.) ile amcası Ebû Talib arasında yaşananları anlatmıştır. Bu olay, onların pek çok girişimlerinden biriydi. Amcası Ebû Talib'e, Mekke'nin hükümdarlığını kendisine bahşedecek cazip bir teklifle başvurdular. Amcası bu teklifi kabul etmesini rica edince, Rasûlullah (s.a.v.) bunu reddetti ve İslam daveti hususunda Allah'ın kendisine emrettiği şeye uymakta ısrar etti.

⁵¹ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:444-445.

⁵² Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rîşe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 158.

⁵³ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:430.

Şair, Kureyş'in bu girişimini "Mekke'deyim" şiirinde de ele almış, Kureyş'in durumunu, Hz. Peygamber'i davetten vazgeçirme çabalarını ve amcasını kendisine göndermelerini şöyle anlatmıştır:⁵⁴

Mekke'deyim ve Ahmet üzerindeki yüklerle ağır ağır yürüyor
Ebû Talib içindeki huzursuzlukla yanında yürüyor
Kararın nedir Ey kardeşimin oğlu, senin için korkum takatimi aşıyor dedi
Ey amcacığım ne dünya malı ne de mülkte gözüm yok
Batıl hakkın kılıcını kırsa da sonu hezimettir
Güneşi sağıma Ayı soluma verseler bile

Rabbimin risaletinden caymayacağım, şimdi git ve konuşmamın özetini anlat onlara

Şair burada bize, Kureyş'in Peygamber'i engellemeye ve tebliğini insanlar arasında yaymaktan caydırmaya yönelik girişimlerinden bazılarını anlattı; O'na giderek onu para, saltanat ve dünyevi zevklerle cezbetmeye çalıştılar ancak başarılı olamadılar. Daha sonra amcası Ebû Talib'e başvurdular. Amcası ona karşı nazik ve şefkatli olduğu için onu kendi lehlerine ikna edebilir diye umdular.

Şair, Peygamber Efendimiz'in kavmini hidayete erdirmeye konusundaki yoğun arzusundan dolayı üzüntü ve sıkıntı içinde olduğunu, yanında ise Kureyşlilerin isteği üzerine kendisini vazgeçmesi için ikna etmeye çalışan ancak aksi halde bedeli ne olursa olsun kendisini savunacağına dair güvence veren amcası Ebû Talib'in bulunduğunu bizlere anlatmıştır. Ebû Talib, Kureyş'in büyükleri ve önde gelenlerinden bir büyük ve lider olarak iki grup arasında denge kurmaya çalışıyordu. Peygamber Efendimiz, hak ehli üzerindeki musibet ne kadar şiddetli olursa olsun batılın iktidarda kalamayacağını, bir günün gelip bu batılın ortadan kalkacağını ve hakkın ona galip geleceğini bildirmiştir. Peygamber Efendimiz tebliğde bulunduğu şey karşılığında hiçbir dünyevi şeref ve saltanat istemediğini, aksine kendisini tüm insanları hidayete erdirmek üzere gönderilmiş, Allah'ın desteklediği görevlendirilmiş bir elçi olduğunu açıkça bildirmiştir. Peygamber Efendimiz, Eğer Kureyş, tebliği bırakması şartıyla güneşi sağına, ayı da soluna koyabilseydi, yine de bunu asla yapmayacağını, bir gün bile olsa müşriklerin onu, Allah'ın emrini yerine getirmeyi terkettiğini görmeyeceklerini söylemiştir. Amcasına, onlara gidip kendisinden istediklerine dair cevabını ve tavrını iletmesini istemiş ve amcası da dediğini yapmıştır.

⁵⁴ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:450.

Daha sonra şair, "Mekke'deyim" şiirinde, Kureyşliler'in, Rasûlullah'ı vazgeçirmeye çalıştıkları onca girişimden sonra başaramayınca, ondan kurtulmayı planladıklarını şu sözlerle anlatmıştır.⁵⁵

Mekke'deyim ve Ebû Süfyan'ın evi cahillerle dolu
Ahmet'in nuru onları korktmuş, putlarının dizleri kırılmış
Katil suikastçileriyle şirklerini kurtarmak istediler
Gece karanlıkta O'na gittiler ancak yataktan kılıcıyla Ali çıktı
Kahramanların en büyüğünü tanıdılar ve ne yapacaklarını şaşırışlar
Kaçıverdiler ve yesrib ona kavuşma gününe görkemle intikal etti
Ve Bilalin ezanlarıyla yeni bir sabaha uyandı

Şair burada, Hz. Peygamber'in emrinin halk arasında öğrenilip yayılmasından sonra Kureyş'in durumunu, uğradığı zarar ve istismarın şiddetine rağmen Hz. Muhammed'e uyan ve inanan insanların bulunduğunu anlatmıştır. Daha sonra Ebû Süfyan'ın evini ve orada kâfirlerin toplandığını anlatmış ve onları cahil olarak nitelendirmiştir. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in çağrısının onları nasıl sarstığını ve dehşete düşürdüğünü, çünkü bunun, onların Allah'tan başka putları ilah edinmelerindeki ahmaklıklarını ve budalalıklarını ortaya çıkardığını anlatmıştır.

Şair, sonunda Kureyş liderlerinin onu öldürme konusunda anlaştığını anlatmıştır. Kuran-ı Kerim de bu konuda bizi şu ayetle bilgilendirmiştir: "Hani kâfirler seni tutuklamak veya öldürmek, ya da (Mekke'den) çıkarmak için tuzak kuruyorlardı. Onlar tuzak kuruyorlar. Allah da tuzak kuruyordu. Allah, tuzak kuranların en hayırlısıdır." (Enfal Suresi: 30). Kureyş kafirleri, Hz. peygamberi öldürme planlarını gerçekleştirmek için her Kureyş kabilesinden bir adam seçmişler ve geceleyin Hz. Muhammed'in evine gidip ona tek bir vuruşla vurmayı amaçlamışlardı. Ancak Hz. Peygamber'in yatağında Ali bin Ebû Talib'i kılıcıyla beraber bulduklarında şaşkına dönmüşler ve ne yapacaklarını bilemememişler, nihayetinde hayal kırıklığı ve mağlubiyetle dönüp gitmişlerdi.

Şair, önceki beyitlerde Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem'in dini ve şerefli ashabıyla birlikte hicret ettiğinde, O'nun gelişiyile büyük bir gurur ve sevinç duyan Yesrib şehriden bahsetmiştir. Hz. Peygamberin hicretinden sonra burası artık "Yesrib" değil "Medine-i Münevvere" olarak adlandırılmıştır. Tabii ki gurur duyup sevinçle coşmak onun en büyük hakkıdır. Cenâb-ı Hak yarattıklarının en hayırlısı ve rahmeti olan Peygamberi için hicret yurdu ve İslam'ın yeni kalesi olarak onca yer

⁵⁵ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:450.

arasından onu seçmişken, onu, dünyayı fetihlerle ve dinin ve nuruyla aydınlatan bir fener olarak addetmişken nasıl gururlanmayıp, sevinçle coşmasın. Bundan sonra Yesrib yeni bir döneme, İslam çağına uyandı ve bu çağda Yesrib'in her köşesinde yalnızca Bilal'in -Allah ondan razı olsun- ezanlarını duyulabildi.

Şair, “Muhammed” şiirinde Kureyşlilerin Hz.Peygamberi öldürme girişiminden tekrar bahsetmiş ve onların kendi delaletlerini Hz. Peygamberin nurundan korumaya çalıştıklarını ve ona zarar vermek için ellerinden gelen her şeyi yaptıklarını anlatmıştır. Geceleyin onu öldürmeye niyetlenmişler, ancak Hz. Ali (r.a) kendini feda etmeyi tercih etmiş ve geceyi onun yatağında geçirmişti. Allah da Hz. Peygamberin Medine'ye hicret etmesine izin vermiş, bunun üzerine Ebû Bekir de ona eşlik etmişti. Onları bulmaya çalışan Kureyşlilerden kaçmak için Sevr Mağarası'nda kalmışlar ve Kureyşliler onları bulamamış ve hayalleri yıkılmıştı. Çünkü Allah onları koruyup kollamıştı. Şehre vardıklarında şehir onun sevinciyle coşmuş

Rasûlullah orada her türlü desteği ve yardımı bulmuştu. Orada “Allah’u Ekber” nidaları çınlayarak ufukları doldurmuştu. Şair bu durumu şöyle anlatmıştır:⁵⁶

Ali korkunç sırlarını duyunca ilk şehit olmak istedi
Ey Hatemü'n-Nebiiyyin Mekke aptalların yurdu oldu
Ben burda kalıyorum ve onların hilelerinden korkmuyorum
Beni senin yatağında, elimde kılıçla tüm dünyayı arkama alarak bulacaklar
Allah'ın beni ilk şehitlerden görüp razı olması bana yeter dedi
Gizli olanları bilen Ahmed onu tebessümle karşıladı
Vahiyle gece karanlığında Medine'ye gitmesi vahyedildi
Ebû Bekir de O'nun yolunu izledi ve onları takip edenlerin gözünden kayboldular
Geceyi meleklerin gözetiminde Sevr mağarasında geçirdiler
Kureyş şaşırıp kaldı ve gururları incindi
Rüzgar esti ve çöl kumları tozlu suratlarda yayıldı
Sevin ey Medine'nin tepeleri, gölgeler ve nidalar yağdır
Bütün gezegenler sevinene kadar Allah'ı Ekber diye bağır
Dostları topla, Hz. peygamber onlara arkadaşlık yapmaya geldi

Şair bu beyitlerde Hz. Ali'nin Hz. Muhammed (s.a.v.)'in yerinde kaldığını, İslam'da ilk şehit ve ilk savaşçı olmak istediğini anlatmıştır. Ayrıca, Mekke'de durumun Müslümanlar için ağırlaştığını, müşriklerin eziyetinin onlar için dayanılmaz boyutlara ulaştığını, bu nedenle Cenab-ı Hakk'ın Hz. Peygamberimize Mekke'den Medine'ye

⁵⁶ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:431.

hicret etmesini emrettiğini anlatmıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.) gece yarısı, arkadaşı Ebûbekir Sıddık (Allah ondan razı olsun) ile birlikte yola çıkmıştı. Sıddık onlar için binecekleri bineği hazırlamıştı. Onları takip edenlerin gözlerinden Allah'ın inayeti ve korumasıyla kaybolana kadar ilerlediler. Sonra Mekke'nin dış mahallelerine ulaştılar ve bir mağaraya sığınıp, orada kaldılar. Kureyşliler, Muhammed'in içeriden sızdığını ve Ali'yi onun yerine bıraktığını fark etmişlerdi, bu yüzden Yesrib'e kaçmadan önce onu bulmak için izini sürdüler, ancak Allah'ın inayeti ve koruması onların Muhammed'e ve arkadaşı Ebû Bekir'e ulaşmalarını engelledi. Şair daha sonra Medine'deki neşeli atmosferden bahsetmiş, Yesrib'de Hz. Peygamber'in gelişini beklerken her yerin neşe ve sevinçle dolduğunu dile getirmiştir.

Daha sonra şair, “Muhammed” şiirinde, “Bu büyük Peygamberin Medine'ye gelişinden sonra yarattığı büyük etkiyi, her köşesini saran rahmetini ve sakinlerinin kalplerini bu yüce ilahi risalete imanın nurunun sardığını”⁵⁸ şöyle vafsetmiştir: ⁵⁷

Hz. Nebi tüm susamışları kandıran bir feyizle geldi

Namaz yüksek bir sesle tüm alemini dolaştı

Cahiliye sarsıldı, bu sırrı bilen insan titredi

Kureyşliler kin ve inatlarından alev topu oldu

Kapılarından geçen her mümini kılıçla öldürdüler

Hz. Peygamber bıktı ve çağrıda bulundu, atlar onun çağrısına koştu

Kahramanlar ellerinde ateşten ışık saçan kılıçlarda geldiler

Hz. Peygamberin önderliğinde hidayet yolunda hücuma geçtiler

Hz. Peygamber kan dökmek istemiyordu ama sabır bu yarayı kapatmakta aciz kaldı

Hekimlerin neşteri olmadan nefsiz pisliği arınmaz

Resûlullah ve arkadaşı Ebû Bekir Medine'ye hicret etmeyi başardıktan sonra, Medine'ye varır varmaz şartlar değişmiş, bereket her tarafa yayılmış, Peygamber Efendimiz onların aralarından taştan bir bereket ırmağı haline gelmiş ve Yesrib Medine-i Münevvere olmuştu. Kureyşliler ise, bu haber onlara yıldırım gibi çarpmış, daha nefret dolu ve inatçı hale gelmişler ve Peygamber ve sahabelerine olan nefretleri ikiye katlanmış, Müslümanlara olan eziyetlerini artırmışlardı. Medine'de Hz. Peygamber'e tabii olmaya çalışan herkesi engellemeye başlamışlar ve bunu sağlamak için hapsedip

⁵⁷ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rîşe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 159.

⁵⁸ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:432.

işkenceye maruz bırakma, bazen de yağma, soygun, aşağılama, iftira gibi çeşitli yöntemlere başvurmuşlardı.

Sonunda Hz. Peygamber (s.a.v.) bu durumdan hoşnut olmadı ve Kureyşlilerin yaptıklarından bıktı, bu yüzden Müslümanlara çağrıda bulundu ve Mekke'nin lideri Ebû Süfyan'ın kervanını durdurmak için cihad etmelerini istedi. Müslümanlar bu çağrıya kulak verdi ve Hz. Peygamberin öncülüğünde savaşa doğru ilerlediler. Hz. Peygamber (s.a.v.) Kureyş'e savaş açmak istemiyordu, sadece onların kervanlarının yolunu kesip mallarını ele geçirerek intikam almak istiyordu, çünkü Mekkelilerin Müslümanlara karşı yağma, soygun, işkence, öldürme ve onur kırıcı davranışlarını en azından bu şekilde karşılamak istiyordu. Sabır ve şefkat onlara fayda sağlamıyordu, sadece kararlılık ve kılıç işe yarıyordu. Ancak Müslümanlarla Müşrikler arasında savaş gerçekleşti ve bu savaş "Büyük Bedir Savaşı" olarak adlandırıldı.

Şair, "Beni Çağırın Kim?" şiirinde Ensar'ın Hz. Muhammed (sav)'in dinine girişini ve Bedir Savaşı'nda onun yanında yer almasını şöyle anlatmıştır:⁵⁹

Yesrib'e geldi ve ensar İman edenlerin ilkleri

Hz. Peygamberin ziyareti ile Müheymin ve Deyyan olan Allah'ın bereketini yağdırdı onlara

Hepsi bu risaletin savunucu fadaisi ve kılıcı

Savaşa çağırıldılar onlar da meydana koştu

Kureyş Kalib'de kayalar üzerinde parçalanmış cılız mızraklara döndü

Şair burada, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in Mekke'den Yesrib'e hicretini, Ensar'ın onun gelişiyile ilgili sabırsızlık ve özlemini, Resûlullah'ın aralarına gelmesinden sonra İslam sancağı altında birlik olmalarını ve Bedir savaşında Müslümanların müşriklere karşı kazandığı zaferi tekrarlamıştır.

Şair Ömer Ebû Rişe "Muhammed" adlı şiirinde Bedir Savaşı'nın olaylarını, savaşın Bedir'de gerçekleştiğini ve Hz. Ali'nin düellosuyla başladığını, sonrasında karşılıklı çarpışmanın başladığını, Kureyş'in liderleri ve kahramanlarından birçok kişinin öldüğünü, birçok kişinin esir alındığını ve geri kalanların da kaçtığını şöyle anlatmıştır:⁶⁰

Hakk Bedir'de durdu ve gayb aleminde hüküm kılıcını bile di

tepelerin ardında Ebû Süfyanın kervanı şam ticaretini koruyor

Kureyş ordusu savaş nidaları ve kılıçlarıyla yürüyor

⁵⁹ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:445.

⁶⁰ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:432-433.

Kalib sapağına gelince alaycı bir gülümseme belirdi yüzünde
Düelloya rakip istediler ve karşılarına Ali çıktı
Şeybe'nin başını kesip elbisesini kana buladı
Dehşet ve endişe yayıldı, taraflar karşı karşıya geldi ve büyük savaş iöerisinde debelenmeye başladılar

Hz Peygamberin gözleri, kirpiklerinde umudun hayalleri dans ediyor
Omuzlarında ölüm taşıyan bir grup günahkar ona yaklaştı
Onlara bir avuç Kum attı ve tüm temennisiyle gökyüzüne baktı
“Yüzleri kara çıksın” diye dua etti, Ey yeryüzü bu dua ile ürper

Hz. Peygamber (s.a.v.) kervanını Ebû Süfyan'ın yönettiği Kureyşlilerin ticaret mallarını ele geçirme niyetindeydi, ancak Ebû Süfyan bu haberi çok geçmeden almış ve Kureyşlilere, mallarını Hz. Muhammed ve ashabından korumak için hızlıca kervana gitmeleri gerektiğini haber vermişti. Müslümanların baskınından kurtulmak için güzergahını değiştirmiş ve onlardan kurtulmayı başarmıştı.

Daha sonra Kureyşlilere kurtulduğunu ve ticaret mallarının kendisinde olduğunu haber vermiş, ancak onlar Müslümanlarla karşı karşıya gelmeyi ve onlarla savaşmayı tercih etmişlerdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) Bedir'e vardığında Ebû Süfyan ve Kureyş kervanı oradan kaçmıştı, fakat o, müşriklerin, ticaret mallarının kurtulduğunu öğrenmelerine rağmen güçlü bir orduyla çıktıklarını ve onunla savaşmak istediklerini duymuş, bunun üzerine Medine'ye dönmek veya savaşmak konusunda ashabıyla istişare yapmış ve ashabı topraklarını ve namuslarını savunmak ve onların saldırılarını püskürtmek için savaşı tercih etmişlerdi.

Artık savaşmak şart olmuştu. Taraflar tüm hazırlıklarını tamamlamış ve çatışmanın başlamasını beklemeye başlamışlardı. Hal böyle iken Utbe bin Rebîa Müslümanlarla düello yapmak için, bir tarafında kardeşi Şeybe bin Rebîa, diğer tarafında oğlu Velid bin Utbe ile öne çıktı. Bunun üzerine onları Hz. Peygamberin emri ile Ali bin Ebi Talip, amcası Esedullah Hamza bin Abdülmuttalib ve Ubeyde bin Haris karşıladı ve düello başladı. Hz. Ali, Şeybe'nin kafasını kılıçla kesip anında öldürdü, Hz. Hamza da Utbe'nin işini bitirdi. Ubeyde ile Velidin ise mücadelesi biraz sürmüş ve her iki taraf da ağır yaralanmıştı. Sonra insanlar karşı karşıya geldiler ve birbirlerine yaklaştılar, korku ve dehşet ortamı ele geçirdi. Sonra saldırdılar ve savaş kızıştı. Peygamber safları düzenledikten sonra çardağına dönerek Allah'a yakınlaşarak alçakgönüllü bir şekilde dua etti ve O'ndan vaat edilen zaferi istedi. Öyle ki cübbesi düştü ve vücudunun bir kısmı görüldü. O sırada bir grup müşrik yanına yaklaşıncı, o da şerefli eline bir avuç kum alıp onlara doğru fırlattı ve "onların yüzleri kara çıksın."

diyerek tekrarladı.Ve işte böylece Peygamber'in ve ashabının müşriklere karşı ilk seferi gerçekleşmiş oldu.

Şair, "Muhammed" şiirinde "Müslümanların galip geldikleri, Kureyş kâfirlerinin çoğunun öldürüldüğü savaşın sonucundan bahsetmiştir. Bu savaşın zulme karşı hakk ve adaletin güç alacağı bir ışık kaynağı olarak kıyamet gününe kadar ebedi kalacağını vurgulamıştır."⁶² Bu durumu beyitlerde şöyle anlatmıştır: ⁶¹

Hüküm verildi Ey kureyş mahallene dön ve ölülerine ağla

Ne bir kızın ne de bir gencin çadırda koku sürünmemesine dikkat et

İntikamı için yeminler et ve büyük savaş için ordunu toparla

Sen istesen de istemesen de Bedir günü günlerin en saygını olarak baki kalacak

Allah en yüce sancağı dikti, sonsuzluk onun altında diz çöktü

Öyle görünüyor ki şair burada Kureyş'in sayı ve güç açısından üstün olmasına rağmen Müslümanlar karşısında korkunç bir yenilgiye uğraması, efendilerinden ve liderlerinden bazılarını telafisi mümkün olmayaacak bir şekilde kaybetmesi, aşağılık duygusu ve acı içinde mağlup ve yenik bir şekilde Mekke'ye dönmesiyle alay etmiş ve Kureyşlilere evlerine giderek Bedir'de ölenlerin yasını tutmalarını tavsiye etmiş, ardından da onları böyle pervasızca bir davranışta bulunmamaları konusunda uyarmıştır.

Şair, daha sonra Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Bedir'de kazandığı zaferden duyduğu mutluluğu dile getirerek, bu günün Allah'ın en büyük günlerinden biri olduğunu ve bu günde Cenâb-ı Hakk'ın İslam'ı ve Müslümanları yüceltip, şirki ve müşrikleri aşağıladığını anlatmıştır. Bu günde Cenab-ı Hak, İslam'ın sancağını ve bayrağını yükseltmiş, ve dininin direklerini sağlamlaştırmıştır.

Şair, "Muhammed" şiirinde Mekke'nin fethi olayını anlatarak, Hz. Peygamber (s.a.v.) ve ashabının kâfirlere karşı galip geldiklerini, Mekke'ye girip putları yıktıklarını ve Kabe'nin yanında namaz kıldıklarını ifade etmiştir. Böylece Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem risaletini tebliğ etmiş ve emaneti yerine getirmiş oldu. Şair bu durumu şöyle anlatmıştır:⁶³

Hangi zillet gözkapaklarında bağıyor? Hz. peygamberin askerleri tüm sahrayı kapladı

Yüzü gökyüzünde Mekke'ye ulaştı senin yüzün ise toprağa bulanmıştı

Namaz kılmak için Kabeye yürüdü, Kabe ise bollukla bezenmişti

Tekbir geldi ey putlar titreyin, ey zeliller uzaklaşın

⁶¹ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rîşe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 140.

⁶² Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:433.

⁶³ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:433.

Sen de şahit ol ey gökyüzü Hz. Peygamber emaneti yerine getirdi

Şair, Peygamberimizin fetih günü Mekke'ye, müşriklerin engellemelerine rağmen gururlu ve şerefli bir şekilde, Cenab-ı Hakk'a karşı da tevazu ve teslimiyetle girdiğini anlatmıştır. Mekke'ye girer girmez, kendisini karşılamak için özlemle bekleyen, neşe ve mutlulukla bezenen Kabe'de namaz kılmaya gitmiştir.

Şair Ömer Ebû Rişe, Bedir Savaşı ve Mekke'nin fethini "Mekke'deyim" şiirinde de kısaca ele almıştır.⁶⁴

Mekkedeyim, kureyşin kini homurdanıyor, birlikleri ise yok olmak üzere
işte kahramanları uzuvları harabeler üzerine dağılmış
İslam'ın muhafızları kabede burunları dik, en hayırlı işlerini yapıyorlar
göbeğinde Allah'ın haremmini inşa edip kılıçlarla korudular
Hastalıkları pis onmaz olsa da Ahmet savaştan nefret ederdi
Kalbi sevginin kıblesi, içinde her nabız tesbih eder
Küffar atılıp saldırmayana dek kılıca başvurmadı

Şair burada hak ile batıl arasında geçen mücadeleyi kısaca anlatmıştır. Hz. Muhammed'in, kendi topraklarında Allah'ın şeriatını yerleştirmek, kulları arasında da hak ve adaleti tesis etmek istediğini, ancak Kureyşlilerin tevhit inancının ülkelerine yayılmasını ve orada hak ve adaletin yerleşmesini istemediklerini, çünkü onların, o toprak parçasında batılın hakimiyet sürmesini istediklerini ve böylece hak ile batıl arasında bir savaş yaşandığını, Kureyş'in zulmünün parçalanıp o topraklara dağıldığını, hak için büyük bir zafer elde edildiğini anlatmış ve bunlarla Bedir Savaşı'na işaret etmiştir. Daha sonra Müslümanlar Allah'ın Mescid-i Haram'ını (Mekke) kuşatıp kılıç ve mızraklarla korudular ki bu da Mekke'nin fethine bir göndermedir.

Hz. Muhammed, merhamet peygamberidir ve sadece zulmü defetmek için savaşmaya izin vermiştir. Hz. Peygamberin savaş ruhunu yayması, nefsi öldürme arzusu ve sapkın egoları kontrol etme gücü anlamına gelmez. Ömer Ebû Rişe'nin görüşlerinde eğer "peygamberlik" güç içeriyorsa, aynı zamanda merhameti de içerir; çünkü Allah, kendisini "güçlü ve hikmet sahibi" olarak tanımlar ve "O, kullarının üstünde her türlü tasarrufa sahiptir. O, hüküm ve hikmet sahibidir, herşeyden haberdardır."(En'am: 18) olarak bilinir. Bu, gücün ve zorlamanın hikmetle sınırlı olduğu anlamına gelir,

⁶⁴ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:451.

dolayısıyla davetin ruhunda ve davetçinin metodunda kör bir güç yoktur, bilakis hedefini bilen ve ona doğru hareket ettiği görülen güç vardır.⁶⁵

Şair, "Ey Kum" adlı şiirinde Hz. Muhammed'in (s.a.v) İslami davasını Mekke'de başlatmasını yoğun bir şekilde anlatmıştır. Kureyş'in başlangıçta bu davayı reddetmesi ve kibir göstermesi, iman ile küfür arasındaki savaş, Müslümanların zaferi ve cahiliye döneminin putlarının yıkılması gibi konuları işlemiştir. Beyitlerde bu durumu şöyle anlatmıştır:⁶⁶

Nur sürmesini gözlerine çekti ancak sadece gözlerini körelten delaletleri arttı

Güzellik onlarda çirkinliğe döndü ve kibirlerinde debelendiler

Kişiye kirlerinden hilm arındırmazsa kanla yıkanan kılıç daha evladır

Medine'ye çağrıda bulundu ve Allah'ın askerleri yardıma koştu

Her inen kılıç baş kesti, her inen balta put kırdı

Fethetmedik eşik, ezan sesleriyle kulaklarda sağırlık bırakmadılar

Allah'a iman edenler tövbe etti, inanmayanlar ise iman etti

Bu beyitlerde Ebû Rişe, Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in vahiy ile ümmetine tebliği arasındaki yolculuğunun nasıl başladığını ve ümmetinin ilk başta yanaşmaktan nefret ettikleri ve kınadıkları risaletini kabul etmemelerinden dolayı ne kadar acı çektiğini anlatmıştır.

Şair, "Beni Çağırın Kim?" şiirinde Mekke'nin fethinden ve Hz. Muhammed (sav)'in arkasında sıraya giren Kureyş'ten bahsetmiştir. Ömer bu şiirine, diğer şiirlerinde yer almayan ve İslam davasının önemli bir ayağını oluşturan "Kureyş müşriklerinin Mekke'nin fethinden sonra tövbe etmeleri ve hak dine girmeleri, Allah'ın da onların ve Müslümanların kalplerini birbirine ısındırdığı, kin ve kırgınlıkların giderildiği, yaraların sarıldığı, herkesin yüreğinin hidayetle dolduğu, şirkin Mekke semalarından kaldırıldığı ve herkesin Resûlullah'ın arkasında birleştiği" gibi manalar kazandırmıştır.⁶⁷

Bu durumu beyitlerinde şöyle dile getirmiştir:⁶⁸

Mekke en güzel hali ve şekliyle karşıma geldi

Kabe nefislerin yaydığı pisliklerden temizlendi

Üzerinden şirk bulutları dağıldı ve her tarafında ezanlar dalgalandı

Kureyş Hz. peygamberin arkasında namaza durdu, gözlerden tövbe yaşları aktı

Hidayet yaraları sardı buğz ve nefreti yok etti

⁶⁵ el-'Âkûb, "Tecelliyâtü's-Şahsiyyeti'l-Arabiyyeti'l-İslamiyye ve Mukeyvinât Kuvvetihâ Kırâe fi Şir Ömer Ebi Rişa", 87.

⁶⁶ Ebu Rişa, el-'Amâlû'l-Kâmile, 1:425.

⁶⁷ Alahmad, Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı, 125.

⁶⁸ Ebu Rişa, el-'Amâlû'l-Kâmile, 1:445.

Zulmü yok etti ve şefkat bakışıyla hayat yorgunluklarını iyileştirdi

"Şair, Müslümanların Arap ve Acem topraklarını fethetmesini, bu topraklarda Allah'ın şeriatını tesis etmelerini, böylece adaleti tüm dünyaya yaymalarını tasvir etmiştir."⁶⁹

Bu durumu beyitlerinde şöyle dile getirmiştir: ⁷⁰

Arap orduları imanlarıyla gelip fetihler yaptılar

Ellerinde ılık saçan kılıçlar, atları yularlarını çiğniyordu

Resulullah Şerefe tebessüme eden herkese tebessüm ediyordu

Fetih savaşla da olsa ne acem ne de Arap bırakmadı

Her yerde hidayet bir bayrağı, her bayrağın gölgesinde bir kahraman vardı

Şehir kahramanlarla süslendi adaletle yükselip hakk ile sağlamlaştı

Şair, Peygamber Efendimiz'in Mekke'ye girme emrini sahabelerine vermesini, onların da buna büyük bir heyecanla cevap verdiklerini, Mekke'ye fatih olarak girdiklerini ve Resulullah'ın bu büyük olaydan memnun olduğunu, böylece harabeye dönmüş bir şehre hidayet geldiğini ve oraya hakk ve adaletin hakim olduğunu anlatmıştır.

Şair "Beni Çağırın Kim?" şiirinde veda hutbesini şöyle anlatmıştır:⁷¹

Saffların kalabalıklığından yerimden hareket edemediğimi görüyorum

Sarı ve cübbelerden bir grup atlıları atlılara çekiyor

Emin olan Peygamber onların arasında hutbe veriyor

Yüzlerde korkunç dalgınlık, siyahlık gizli hüznüleri ortaya çıkarıyor

Burada şair, Mekke'nin fethinden sonra kendisini o büyük kalabalıklar arasında, izdihamın büyüklüğünden dolayı yerinden kımıldayamayacak halde, Resûl-i Ekrem'in fevkalade, büyük bir ihtişam ve belagatle verdiği o yüce hutbeyi dinlerken hayal eder. Ashabı ise Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) sözlerinin güzelliğine hayran kalarak dinlerken, elde ettikleri büyük zaferin mutluluğunu yaşıyorlardı.

Şair, "Beni Kim Çağırır" şiirinde, Hz. Peygamber'in Beytül-Haram'da son hutbesini dinleyen Müslümanların yaşadığı hüznü duyuları anlatmıştır. Onun, Rabbinin yanına ayrılış vaktinin yaklaştığını anlamışlar ve bol bol gözyaşı dökmeye başlamışlardı. Onun vefatından sonra onun istediği binanın inşaatını tamamlayarak yoluna devam etmişler ve ülkeler fethederek kaybolanların yollarını aydınlatıp, onlara

⁶⁹ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rîşe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 118.

⁷⁰ Ebu Rîşa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:425.

⁷¹ Ebu Rîşa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:445.

Kur'an'ın hidayetiyle yol göstermeye başlamışlardı. Şair bu durumu beyitlerinde şöyle anlatmıştır:⁷²

Evet bu veda hutbesiydi, zamanından önce gözyaşı dökmek ne acı
Mü'minler Resulullah'ın fani, dininin fani olmadığını anladılar
Yesrib'e döndüler ve ölüm şarkısı kafiyelekilerin boğazını kanatıyordu

Şair burada Veda Haccı'ndan ve Hz. Peygamber'in bu esnada verdiği, daha sonra "Veda Hutbesi" olarak anılacak olan büyük vaazından bahsetmiştir. Resulullah, kendisini büyük bir heyecanla dinleyen Müslüman hacıların huzurunda bir hutbe okudu. Müslümanlar hutbe esnasında hürmet ve üzüntü gözyaşları döküyorlardı. Çünkü bunun bir veda hutbesi olduğunu, yani Peygamber'in tebliğ görevini yerine getirdiğini, insanların akın akın dine girdiğini, Cenab-ı Hakk'ın da dinini ve nimetlerini tamamladığını ve İslam'ı insanlar için din olarak kabul ettiğini anladılar. Bundan sonra Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e yeni bir görev kalmamıştı, artık ayrılıp Rabb'ine kavuşma vakti gelmişti. Şair bu durumu şöyle anlatmıştır:⁷³

Mekke'deyim ve dağlar ve tepeler İslam sancakları ile dolu
Namaz kılanlar korkunç acı veren bir fikrin sessizliği içinde
Ahmet Veda konuşmasını yapıyor gözlerinde minacaat gözyaşları
Bu son hac ve irtihal zamanı Yesrib'de
Her canlı yok olacak Allah'ın ayetleri ise zeval dağının zirvesinde baki kalacak

Böylece Peygamber Efendimiz Medine'ye döndü, sonra orada hastalanıp vefat etti ve Refik-i A'la'ya intikal etti. Beyitlerden öyle anlaşılıyor ki Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) Ashabı bu hutbeden çok etkilenmişler ve ona teslim olup, itaat eder bir tavır sergilemişlerdi.

Şair, "Muhammed" şiirinde, Resulullah'ın vefatından söz ederek, "Müslümanların onun ölüm haberini aldıklarında duydukları üzüntüyü" anlatarak, birçok Müslümanın bu habere inanmamasına değindi. Ömer bin El-Hattab da bu habere inanmayanlar arasındaydı. Daha sonra Ebû Bekir El-Sıddık, Peygamber Efendimiz'in ölümünü doğruladı ve Yüce Allah'ın şu sözünü hatırlatıp: " Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim gerisin geriye dönerse, Allah'a hiçbir zarar

⁷² Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:445.

⁷³ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:451.

veremez. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır.” (Al-i İmran 144) deyince Müslümanlar o zaman O’nun ölüm haberine inandılar.⁷⁴

Şair bu durumu şöyle anlatmıştır:⁷⁵

Mü’minler kötü zanlarıyla sustular ve uyudular, kabuslar gördüler

şehri depresif beyaz ve koyu gölgeli bir sabah kapladı

Ahmet hayata veda etti Ey Faruk içindeki taşkınlığı kes

Her canlı yok olmanın reninesidir ancak allah’ın ayeti yok olmanın ötesindedir

Müslümanlar, kendilerine şefkatli olan Peygamberlerini kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşadılar ve dünya, daha önce hiç görmediği kadar hüznü bir sabaha uyandı, içinde ışık görülemeyecek bir karanlığa büründü. Bütün insanlar ya ağlıyordu ya da kafası karıştı ve ne yapacağını bilmiyordu. Nebiyyü’l-Ekrem dünyaya veda etti, ancak Ömer buna ikna olmuyor kılıcını çekmiş Peygamber'in öldüğünü tekrarlayanı öldürmek istiyor ve: "Peygamber Efendimiz, Musa bin İmrân'ın yaptığı gibi sadece Rabbiyle konuşmaya gitti." diyordu. Ebû Bekir yanına gelip, Peygamber Efendimiz'in vefat eden Resullerin ilki olmadığını, ondan önce de peygamberlerin gelip geçtiğini hatırlatıp ona Cenab-ı Hakk'ın: "Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondandır de peygamberler gelip geçmiştir" (Âl-i İmran: 44) ayetlerini okuyuncaya kadar bu durum böyleydi. Sonra ona şöyle dedi: "Kim Muhammed'e kulluk ediyorsa bilsin ki Muhammed ölmüştür, kim ki Allah'a kulluk ediyorsa bilsin ki Allah Hayy'dır ölmez. Cenâb-ı Hak'tan başka yaşayan her şeyin hayata veda edip ahirete adım atacağı bir günün olması gerekir. Hayat ölümün rehinesidir ve geriye Cenab-ı Hakk'ın dilediği dışında hiçbir şey kalmaz.

Şair Ömer Ebi Rişe'nin Hz. Muhammed'in hayatı ile ilgili pek çok olayı, özellikle de öne çıkan olayları anlatmaya gösterdiği önem dikkat çekicidir. Ayrıca şair Ömer Ebû Rişe'nin şiirlerinde aktarılan Hz. Peygamberin hayatıyla alakalı bilgilere bakıldığında şaiirin Resul'e olan aşırı sevgisi ve ondan sadır olan söz ve fiillere hayranlığının yoğunluğu açıkça görülmektedir.

⁷⁴ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 160.

⁷⁵ Ebu Rişa, *el-‘Amâlû ‘l-Kâmile*, 1:433.

5. SANATSAL YAPI

5.1. Sanatsal Yapı Kavramı

Lugatte “bina” (البناء): İnşa etmek, kurmak ve dokumak anlamına gelen gelir. Arap dilinde; “الْبُنْيُ” (İnşa etmek), “الْهَدْمُ” (yıkma) kelimesinin karşılığı olarak gelmekte ve “بَنَى الْبِنَاءَ بِنْيًا وَبِنَاءً وَبُنْيًا وَبِنْيَةً وَبِنْيَةً وَابْتِنَاهُ وَبِنَاءً” şeklinde türetilmektedir. “Bina” (البناء) ise, “inşa edilen şey” (الْمَبْنِي) manasına gelmekte ve çoğulu “أَبْنِيَّةٌ وَابْنِيَّةٌ وَابْنِيَّةٌ” olarak gelmektedir. “Bina” (inşaa etmek) kelimesinin tanımı, karşıtı olan “yıkım” (الْهَدْمُ) kelimesi ile arasındaki karşıtlığa dayanmaktadır. Bu çerçevede Arap dilinde “Bir kişiye ev inşa ettim, ev inşa ettim yıkıldı bu yüzden yeniden inşa etmeye ihtiyaç duydum” gibi örnekler verilir. “Bina” (inşaa etmek) kelimesi zıddını kendi özünde taşır ve “Bina” (inşaa etmek); bina etme eylemini içerir. Bina, üzerine inşa edildiği temellere ve kurallara sahiptir; Binayı dik ve tamamlanmış hale getirmek için unsurlarının, temeller ve ilişkiler yasalarının kuralları, düzeni ve uyumu üzerine yükselmesi gerekmektedir.

Terim olarak ise “Bina”, yapı manasına gelir ve araştırmacılar tarafından, bazen birleşik parçalardan oluşan bir sistem olarak tanımlanan yapıya denirken, bazen de belirli bir doğaya sahip unsurların düzenlendiği bütüne denir. Diğerleri bunu; bir araştırmacının grubun özelliklerini ve aralarında var olan ilişkileri belirli bir bakış açısıyla tanımlamaya varması koşuluyla, farklı unsurlar veya birincil işlemlerin arasındaki bir dizi ilişkinin çevirisi olarak tanımlar. Salah Fadl “bina”yı genel olarak şöyle tanımlıyor: Her biri kendinden başkasına bağlı birleşik olgulardan oluşan bir bütündür ve her bileşenin varlığı, diğerlerine bağlıdır ve diğerleri olmadan var olamaz.

76

Subhi Ta'an bunu "metnin eklemlerinin yapısal ve anlamsal olarak iç içe geçmiş, uyumlu ve yorumlanmış ilişkilerle anlatı ve zihinsel düzeylerde düzenlendiği estetik doku"⁷⁷ olarak tanımlamıştır.

Eski Arap eleştirmenler şiirin inşasından bahsetmişler ve İbn Tabtaba şöyle demiştir: “Şair, inşa etmek istediği anlamı vurgulayan bir şiir oluşturmak istediğinde, önce düşüncelerini düz yazıyla düzenlemelidir. Sonra, o anlama uygun kelimeleri seçmeli ve uygun kafiye ve ölçüyü belirlemelidir. Sonra, istediği anlamı yansıtan bir

⁷⁶ Salah Fadl, *Nezariyyetu'l-Binâiyye fi'l-Nakdi'l-Edebi*, 1.baskı (Kahire: Dâru's-Şurûk, 1998), 114-122.

⁷⁷ Subhî et-Ta'ân, “Bünyetu'n-Nassi'l-Küra”, *Mecelletu Âlemi'l-Fikr fi'l- Kuveyt* 1-2 (Temmuz, 1994), 432.

dize bulduğunda, onu tutmalı ve ihtiyaç duyduğu anlamlara sahip kafiyeler ile tamamlamalıdır. Anlamları tamamladığında ve dizeler çoğaldığında, bu dizeler arasında bir düzen oluşturmali ve dağılmış olanları bir araya getirmelidir". Başka bir sözünde ise: "Şair, şiirini oluşturmayı ve mısralarının dizilişini iyice düşünmeli, yan yana gelmelerinin iyi mi yoksa kötü mü olduğunu belirlemeli ve aralarındaki uyumu öyle bir şekilde sağlamalıdır ki, anlamları kendisi için düzenlenmeli ve sözleri bunlarla bağlantılı olmalıdır." demiştir. ⁷⁸

Ebû Hilâl el-Askerî, şiirin binası hakkında şöyle demiştir: "Şiir yazmak istiyorsan, istediğin düşünceleri zihninde düzenleyip kalbine getir, onlar için uygun bir vezin bul ve onların içeriğini taşıyabilecek bir kafiye seç. Bazı düşünceler vardır ki bir kafiyeyle uyumlu olurken diğer bir kafiyeyle uyum sağlayamaz. Bu durumda, daha uygun ve kolay bir yol seçilmelidir. mananın yücelmesi için, onları yüksek bir yerden al ve akıcı, kolay, parlak ve canlı bir şekilde sun. Aksi takdirde, kelimeler seni aşağı çeker ve karmaşık, sert ve kaba bir şekilde gelir."

"Şiiri yazdıktan sonra, onu düzelt ve temizle, onun mısralarından ne gereksizse at, reddet ve aşağıla; sadece güzel ve değerli olanıyla sınırlı kal, onun harflerini daha iyisiyle değiştirerek parçalarını eşit hale getir ve duygularıyla ve mucizeleriyle yarışsın." ⁷⁹

İbn Tabataba ve Ebû Hilal el-Askeri'nin söylediği şey, "Şiirin bir düzeni ve yapısı olduğu ve şairin şiirini oluştururken buna dikkat etmesi gerektiği anlamına gelir, böylece parçalar arasında bağlantı kurar ve şiirin tutarlılığını sağlar. Aksi takdirde şiiri dağılma, zayıflık ve kalitesizlik tuzağına düşer". ⁸⁰

Modern çağdaki Arap eleştirmenler şiirdeki sanatsal yapı meselesine büyük önem vermişler ve bazı eleştirmenler şiirdeki yapının; her unsurun başka bir unsuru takip ederek şiirsel oluşum sürecini yöneten ilkeler bütünü anlamına geldiğini ön görmüşlerdir. O halde şiirin yapısı şu soruyu yanıtlamaktan ibarettir: Daha sonra ne olmalı? Bazıları ise iyi bir şiirin yapısından söz etmiş ve şiirin yaşayan, gelişen, yapılışı ve oluşumu tamamlanmış bir yapı olması , mısra adı verilen birimlere bölünmüş tam bir eser olması ve her mısranın kendinden öncekine tabi olması gerektiğini ön görmüşlerdir. Bu şekilde mısralar şiirin oluşumunda ve şekillenmesinde katkı sağlayan dokuma ipi görevi görmüştür. Şiir, müzikal bir çerçevede toplanmış dağınık düşünceler

⁷⁸ İbn Tabâtabâ, *Tyâru's-Şi'r*, 129.

⁷⁹ Ebu Hilâl Hasan b. Abdullah b. Sehl el-'Askerî, *Kitâbü's-Şinâ'ateyn*, thk. Muhammed Ebu el-Fadl İbrahim ve Ali Muhammed el-Beccâvî, 1. baskı (Kahire: Dâr İhyâu'l-Kütübü'l-Arabiyye, 1952), 139.

⁸⁰ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rîşe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 148.

değil, hayat dolu bir yapı, şairin duygu ve anılarının bir araya gelerek birçok duygusal ve zihinsel gerçeğin karmaşık bir karışımını oluşturduğu, birbirine çeken manyetik bir akımla birleşip oluşan bir yapıdır.⁸¹

Bazı eleştirmenler şiirin bütünlüğünden söz etmişler ve şöyle demişlerdir: “Şiirin doğal bütünlüğü; konunun bütünlüğü, konunun uyandırdığı duyguların birliğidir ve bu, imgelerin ve fikirlerin, şiirin parçalarının canlı bir yapı gibi olması, her parçanın kendi içinde bir işlevi olması ve düşünce ve duygularda silsile halinde birbirine yol açması koşuluyla, fikirlerin ve görüntülerin düzenlenmesini gerektiren bir sonuçla sona erene kadar şiirin yavaş yavaş ilerleyeceği sırayla düzenlenmesini gerektirir.”⁸²

Önceki tanımlardan hareketle şiirdeki sanatsal yapıyı şu şekilde tanımlayabiliriz: “Şiirin yapısı: Şiirin başlığından başlayıp başlangıç dizesini, girişini ve konusunu oluşturan beyitleri de içine alarak son satırına kadar uzanan bölümlerini birbirine bağlayan ilişkiler bütünüdür.”⁸³

Bir şiirin yapısını incelemek, araştırmacının şiiri, onu oluşturan parçalara ayırmasını ve her parçayı ayrı ayrı incelemesini gerektirir. Ancak bu parçalara ayırma işlemi, sadece araştırmacının şiiri oluşturan unsurları belirlemek ve aralarındaki ilişkileri anlamak için yaptığı zihinsel bir işlemdir. Salah Fadl bu konuda: "Yapı kavramı son tahlilde; şeyleri açık bir şekilde yapılandırılmış, ilişkileri ve bağlantıları tarafından yönetilen açık işlevlere sahip, anlaşılır, mantıklı kavramlarla entegre etmeyi amaçlayan zihinsel bir hile veya zihinsel aktiviteden başka bir şey değildir." demiş, daha sonra şunları eklemiştir: "Yapı terimi, iskelet veya görünen ana çizgiler de dahil olmak üzere edebi eserin iç tasarımına bağlı fiziksel bir şeymiş gibi bir izlenim uyandırıyor, o zaman edebi yapının görünürde algılanabilen somut bir şey olmadığını da dikkate almalıyız. Yapısal unsurlarıyla temsil edilen özelliklerini tanımlasak bile o, doğrudan gerçekliğe ilişkin sembollere ve iletişim süreçlerine dayanan soyut bir anlayıştır ve yapının kendisi gerçekliğin ötesinde var olan bir şey olarak kabul edilir.”⁸⁴

Ömer Ebû Rişe'nin Hz. peygamberin hayatını ele alan şiirlerini inceleyen bir araştırmacı, bu şiirleri oluşturan en önemli unsurların başlık, şiirin uzunluğu, dil yapısı ve müzik yapısı olduğunu tespit edebilir. Bu çalışmanın devamında bu unsurların her biri ele alınacaktır.

⁸¹ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 148.

⁸² Muhammed Güneymî Hilâl, *e'n-Nekdu'l-Edebî'l-Hadîs* (Kahire: Dâr Nehdî Mısır, 1997), 373.

⁸³ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 148.

⁸⁴ Fadl, *Nezariyyetu'l-Binâiyye fî'l-Nakdi'l-Edebî*, 196-197.

5.2. Başlık

Hikâyedeki Başlık, konuyu açıklamak amacıyla şiirin başına yerleştirilen küçük bir sözdür. Lisanu'l-Arab'da tarifi: “ U’lvanu’l-Kitab (عُنوان الكتاب) U’nvan (عنوان) ile aynı özelliktedir ve; عَلَوْنَهُ عَلُونَةً وَعُلُونًا وَعُنُونَهُ عُنُونَةً وَعُنُونًا şeklinde gelmiştir.

Ebû zeyd şöyle demiştir:

Ezheri de bu konuda “Araplar bir çok kelimede nun harfini lam harfi ile değiştirmişlerdir örneğin; ‘لَعْلَكَ وَلَعَّاكَ’ gibi veya ‘عَلَّه إِلَى السَّجْنِ وَعَتَّه’ cümlesindeki gibi ve sanki ‘U’lvanu’l-Kitab’ın lam’ı da nun harfiyle değiştirilmiştir.” demiştir.

İbnu Side ise: “el-U’nvan (العنوان) ve el-I’nvan (العنوان) kitabın özellikleridir.”⁸⁵

Terim olarak başlık: Şiir metninin üstüne yazılmış sözdür. Muhammed Fikri bunun tanımını: “Bir kitabın başlığı, kendisiyle bilinen ve onun sayesinde tedavüle giren, onunla anlaşılan ve onunla atıfta bulunulan bir şeyin ismi gibidir ve kitabın damgasını taşır. Aynı zamanda başlık -başlangıca uygun bir kısaltmayla- kitabın içeriğinden, üzerine konulan bir işaret olarak da nitelendirilir.”⁸⁶

Dilde başlık, bir şeyin ifade edilmesinde doğrudan değil, dolaylı yollarla işaret eden bir özellik, iz, damga olarak kullanılır.

İslam'da başlık kullanımı, Kur'an-ı Kerim'in mushaf ismi ile isimlendirilmesine dayanmaktadır; çünkü tarih, "Kur'an" adı verilen bir kitabı daha önce tanımamıştır, bu isim özel olarak peygamber'e indirilen konuşmayı ifade etmektedir ve bu başlık, “mushaflarda yazılmış, rivayetle nakledilen, okunarak ibadet edilen, peygamber'e indirilmiş mucizevi kelamı” ifade eden ilk cins isimdir. Bu başlık, bu mucizevi kelamı belirtmek için başlığın bağlamında kullanılmıştır. Doğal olarak Kur'an-ı Kerim'in Hz. Ömer döneminde bir araya toplandıktan sonra, Kur'an'da bahsedilen “Furkan, Et-Tenzil, Ez-Zikr, El-Kitab” isimlerine ek yeni isimler ortaya çıkmıştır. Subhi Salih bu konuda şunları söylemiştir: “Kuran'a “Mushaf” denmesinin, Ebû Bekir Es-Sıddık döneminde ortaya çıktığı görülüyor. İbnu Eşte ‘Mesahif’ adlı kitabında Musa bin Ukbe İbn Şihab'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: “Kur'an'ı toplayıp kağıda yazdıklarında Ebû Bekir "O'na bir isim bulun." dedi. Onlar da: "Es-Sefer" dediler. Hz. Ebû Bekir: "Yahudiler ona böyle diyorlar." dedi ve tekrar düşünmeye başladılar. Daha sonra Habeşlilerin buna benzer bir şey ile isimlendirdikleri gibi onlardan bazıları “El-Mushaf” dediler ve genel olarak bu adı vermeyi kabul ettiler. Böylece bu isim Kur'an-ı Kerim'e yeni bir isim oldu ve Kur'an-ı Kerim iki isim taşır oldu:

⁸⁵ İbn Manzûr, *Lisanü'l-Arabi*, 15:92, 106.

⁸⁶ Muhammed Fikrî el-Cezzâr, *el-'Unvân ve Simyotukya'l-İttisâli'l-Edebî* (Kahire: el- hey'etu'l-Mısıriyyetu'l-'Amme li'l-Kitâb, 1998), 15.

- Kur'an; maddenin mahiyetine bağı tevkiî bir başlıktır
- Mushaf; malzemenin biçimine bağı mütevazı, pratik bir başlıktır.

Dolayısıyla Kur'an ve Mushaf, İslam kültür tarihinin en eski başlıkları arasında yer alır ve tedvin döneminde zirve başlıkların başında gelir. Başlıklandırma, bu ortaya çıkışı yansıtan tezahürlerden biri olarak kabul edilmektedir. İslam kültüründeki başlıklandırma sistemi, bir inanç, hukuk ve yaşam rehberi olarak Kur'an-ı Kerim'in merkeze alınmasına dayanan İslam medeniyetinin öğretilerinin büyük gelişimine eşlik eden tüm bilişsel ve bilimsel yönleri etkileyerek önemli ölçüde gelişmiştir.

Başlık, modern Arap şiirinde temel bir unsur ve şiirin merkezi bir dayanağı haline gelmiştir. Okunduğu anda şiir metnini okumaya, anlamaya, özümsemeye geçişte önemli bir işlevi yerine getirdiği için de Şiirsel metnin anahtarıdır. Başlık, metnin poetikasını somutlaştırmada, yoğunlaştırmada veya ona atıfta bulunmada etkili bir rol oynar ve okuyucuda metni okumak için cezbetme, merak uyandırma veya bir tikslenme ve uzaklaşma durumu oluşturabilir. Modern şiirleri inceleyen bir araştırmacı, başlığın metnin stratejisinin bir parçası haline geldiğinin farkına varmalıdır. Çünkü başlık, metnin tamamlayıcısı ya da işaret edeni olarak değil, metinde bağlantı ve kopukluk ilişkileri kuran bir işaret olması bakımından şiir dilinin şekillenmesinde bir işleve sahiptir.⁸⁷

Modern çağda şairleri şiirlerine başlık vermeye iten önemli bir neden vardır ki o da şiirde ele aldıkları konunun bütünlüğüne verdikleri önemdir. Bu nedenle çoğu şair şiirlerine her birinin konusunu belirtmesi için farklı başlıklar koyma yoluna gider. Halbuki eski zamanlarda şiirler, kafiyelemlerindeki harfe göre adlandırılır, dolayısıyla "Lamiyye, Mimiyye, Nuniyye vb."di.denir⁸⁸

Başlık birçok işlevi yerine getirir; bunlardan en önemlileri şunlardır: şeffaflık işlevi, yoğunlaştırıcı indirgeme işlevi ve cezbetme işlevi. Şair şiirine başlık verirken bunu sebepsiz yapmaz. Şairin ortaya koyduğu hiçbir şey keyfi değildir. Şiirde başlık analizi, iki seviyede gerçekleşir: "Başlığın kendine özel anlamsal işleviyle bağımsız bir yapı olarak görüldüğü seviye ve ikinci olarak: bu yapının anlamsal üretkenliğinin kendi anlamsal işlevinin sınırlarını aşıp çalışmaya yöneldiği, kendine özgü üretkenliğiyle etkileşen düzey."⁸⁹

⁸⁷ Bessâm Kutûs, *Simyê 'ü'l-'Ünvân* (İrbid: Mektebetü Kenâna, 2001), 57-58.

⁸⁸ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rîşe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 151.

⁸⁹ Mohamad Alahmad, "Hannê Mîne'nin Üç Eseri (Bakâyâ Suvar, El-Mustenka' Ve El-Kitâf) Örneğinde Otobiyografik Roman", *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 1/11 (Nisan, 2019): 267.

Ömer Ebû Riş'e'nin şiirlerinde Hz. Peygamberin hayatını konu alan: “Ey Kum”, “Muhammed”, “Beni Çağırın Kim?”, “Mekke'deyim” ve “Ahmet'in Doğum Günü Anısı” şiirlerinin başlıklarına bakıldığında, “Muhammed” ve “Ahmet'in Doğum Günü Anısı” başlıklarının, bu iki şiirin Hz. Muhammed ile olan ilişkisini açık ve şeffaf bir şekilde gösterdiği, böylelikle bu iki başlığın şeffaflık işlevini yerine getirdiği görülecektir. Bu iki başlık, iki şiirin konusunu özetlediği için yoğunlaştırma işlevini yerine getirdiği gibi, okuyucuyu Resul hakkında içerdiği bilgileri öğrenmek için bu şiirleri okumaya yönelttiğinden cezbedici işlevini de yerine getirmiştir. “Ey Kum” ve “Mekke'deyim” başlıkları ise diğer şiirlerde yer alan bilgileri ortaya koymasa da bu iki şiirin konusunun Mekke şehri ve çöl ile olan ilişkisine açık bir gönderme taşımaktadır. Bu da, okuyucunun bu şiirlerde ne gibi bilgiler olduğunu öğrenmek için bu şiirleri okuma isteğini artırır. “Beni Kim Çağırdı” başlığı ise gizemli görünüyor ve okuyucu şiirin hangi bilgileri içerdiğini tahmin edemiyor ama aynı zamanda bir yandan çağırın kişinin önemini farkına varıyor, bir yandan bu çağırın kişiyi tanımak, diğer yandan da şiirin içeriğini öğrenmek için kendisini şiiri okumaya itilmiş buluyor.

Beş başlığın da indirgemeci işlevini yerine getirdiği söylenebilir, ancak bu farklı derecelerdir. “Beni Çağırın Kim?” başlığında bu işlevin gerçekleşmediği görülürken, “Muhammed” ve “Ahmet'in Doğum Günü Anısı” başlıklarında bu işlevin güçlü olduğu görülmüştür. Bu beş başlık cezbedicilik işlevini de yine farklı seviyelerde gerçekleştirmiştir. Şeffaflık işlevine bakıldığında ise, “Muhammed” ve “Ahmet'in Doğum Günü Anısı” başlıkları bu işlevi gerçekleştirmede öne çıkmıştır.

Bahsettiklerimizden hareketle şairin beş şiirinin içeriğine uygun başlıkları seçmeyi başardığını, aynı zamanda başlıkları seçme amacına uygun şekilde kullanmayı başardığını söyleyebiliriz.

5.3. Şiirlerin Uzunluğu

Yardımcı Şiirlerin uzunlukları her birinin konusuna ve şairin duygu deneyimine göre değişiklik göstermektedir. Beyit sayısı elli beyti aşan uzun şiirler, on beş ile elli beyit arasında değişen orta boy şiirler ve üç ila on beş satır arasında değişen ve “Maktu’at” denilen kısa şiirler vardır. Bu noktada şöyle diyebiliriz: Maktu’at denilen şiirleri, orta ve uzun bir şiirden ayıran şey, şairin eserindeki duygu durumunun onu kısa bir duygu patlamasıyla ifade etmeye sevk etmesi, ona uzatma ve gösteriş yapma zamanı bırakmamasıdır. Çoğu zaman açık ve etkileyici ifadelerle yetinir ve kendi duygu, heyecan ve hislerinden dolayı kendiliğinden oluşan durumlar dışında edebi renklere başvurmaz. Orta uzunlukta ve uzun şiirlerde ise, konusunun ve eserinin çok

yönlülüğünün gerektirdiği özel sanatsal imgeleri ve farklı üslupları nispeten sakin bir şekilde çizer, bu da şiirin uzunluğuna ve konusunun doğasına uygun şekilde mecazi imgelerin bolluğuna ve takdim, te'hir , icaz, itnab, rüne, müzik neden oluyor. Uzun şiir birden fazla hayat ufkunu içeriyorsa, orta uzunluktaki şiir de birden fazla hayat ufkunu içerir, ancak uzun şiirin kapsadığı boyuta ve sayıya ulaşmaz. Bu şiir türünün ele aldığı duygu ve düşüncelerin hacmi, uzun şiirlere göre daha azdır.⁹⁰

Bu, bir şiirin uzunluğunun, şairin: "şairi çevreleyen ve onun görüşünü, zihnini veya iç görüşünü herhangi bir konuya veya dünyadaki bir gerçekliğe ve olaya veya bir varoluş görüşüne yönlendiren durum olan ve onun üzerinde güçlü bir etkiye sahip olan, onu bilinçli veya bilinçsiz gördüklerini, tanık olduklarını ya da düşündüklerini ifade etmeye iten" manasına gelen duygusal deneyimiyle doğrudan ilişkili olduğu anlamına ⁹¹ gelir.

İzzeddin İsmail, "uzun bir şiirin birçok duygusal durumu ustaca birbirine bağlayan bir şiir olduğunu ve bu beceriye, şiirin duygusal birliğini kendi içinde oluşturan genel bir fikrin eşlik ettiğini düşünüyor ve bunun şairin psikolojik gerçekliğinde hazır bulunan ve bir araya gelip birleşerek devasa, içinde; hurafe, gerçek, hikaye, sembol, insan deneyimi ve bilgi gibi birçok şey bulabileceğiniz şiirsel bir eser ortaya koymak için yeni bir sanatsal varlık oluşturduğunu başka bir deyişle bu eserde, yaşamın birçok ufkunu bulabileceğinizi" söylüyordu.⁹²

"Uzun şiir, şairin pek çok düşüncüyü içeren bir grup kısmi duyguyu ifade etmesine olanak tanır ve böylece dünyaya karşı daha kapsamlı bir tavır sergiler. Şiirin konusu çoğu zaman şairi uzun uzun yazmaya iter; örneğin, yaşamsal veya tarihsel bir hikayeyi anlatmak istediğinde, bu onun şiirini uzatmasını gerektirir; böylece şiirsel deneyimini ifade edebileceği yeterli olay ve bilgilerle tamamlayabilir."⁹³

Araştırmacı, Şair Ömer Ebû Rişe'nin Peygamber'in hayatını ele aldığı şiirlerine bakıldığında, onun beş şiirinin "Mutavvelat" denen uzun şiirler kategorisine girdiğini tespit etmiştir. Bu şiirlerin en kısası elli beyite ulaşmış, bazıları ise yüz beyti geçmiştir. "Mekke'deyim" şiiri 102, "Muhammed" şiiri 100, "Ahmet'in Doğum Yıldönümü" şiiri 71, "Beni Kim Çağırdı" şiiri 64 beyit, "Ey Kum" şiirindeki beyit sayısı ise 50'dir.

⁹⁰ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 165-170.

⁹¹ Mustafa es-Sahartî, *eş-Şi'ru'l-Mu'âsir 'Alâ Dav'i'n-Nakdi'l-hadîs* (Kahire: Matba'atü'l-Muktataf ve'l-Maktûm, 1948), 24-25.

⁹² İzzeddin İsmail, *eş-Şi'ru'l-'Arabî el-Mü'âsir Kadâyâhu ve Zavâhiruhu'l-Fenniyye ve'l-Ma'neviyye*, 3. Baskı, (Kahire: Dâru'l-Fikri'l-'Arabî, t.s), 246-249.

⁹³ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 154.

Araştırmacı, şairin, yapısı ve mesajıyla, kelimelerinin ve mısralarının yaşadığı duruma yanıt vermesini sağladığını, ifade akışını kesintisiz devam ettirdiğini ve döngü tamamlandığında fazlasını ekmediğini tespit etmiştir. Dolayısıyla Ömer bize, bazı şairlerin eski yöntem tarafından yönlendirildiği ve geleneksel şairlerin kalıplarına doğru kayıp şiirlerini uzattıkları yirminci yüzyıla nazaran, Arap şiir üretiminde gördüğümüz örneklerden çok uzak görünüyor.⁹⁴

Şair Ömer Ebi Rişe'nin Peygamberin hayatını ele alan şiirlerinden birini inceleyen herkes, şairin dünya üzerindeki kapsamlı tutumunu fark edebilir. Onun bu tutumu, Hz. Peygambere olan sevgisine ve iyiliğe, adalete ve zulümden nefret etmeye davet eden İslam diniyle iftihar etmesine dayanmaktadır.

Şair, Hz. Peygamberin hayatını ele alan şiirlerinde ağırlıklı olarak anlatım üslubuna başvurmuştur. Nitekim şair, şiirlerinde Hz. Muhammed'in hayatıyla ilgili birçok olayı anlatmıştır. Şiirsel bir kasidede anlatım üslubu, şairin seçtiği belirli bir sıralamaya göre olayları anlatarak şiirde bir ifade aracı olarak kullanılır. “Bu, şairin şiirini başlangıç çizgilerini çizen bir girişle, daha sonra çoğu zaman şiirin doruk noktasını temsil eden bir gelişme ve şairin çeşitli sanatsal yöntemlerle şiiri sonlandırdığı sonuçla sunması anlamına gelir.”⁹⁵

Şair Ömer Ebi Rişe'nin Peygamberin hayatını ele alan şiirleri, Hz. Muhammed'in şahsiyeti ve başından geçen olaylar etrafında dönmekte ve araştırmacı, şairin tarihi olayları neredeyse gerçeğe yakın bir şekilde aktarmaya çalıştığına dikkat çekmektedir. Şair bu şiirlerinde olaylar, hareket, şahıslar, zaman ve mekân başta olmak üzere öyküleyici anlatım unsurlarına başvurmaktadır.

Bu tür şiirler uzun olmalarına rağmen olayları sonuna kadar taşıyan ana olay ve ana karakter bütünlüğünü korur, yan olaylar ve yardımcı karakterler ise ana olay ve ana karakterden ayrılır. Burada şunu söylemek gerekir: Öyküleyici anlatım, şiirsel metne okuyucunun da dikkatini çeken yapısal ve düşünsel bir bütünlük kazandırır.

“Muhammed” şiiri, konuyu tanıtan bir giriş, konuyu ele alan bir gelişme ve bir sonuç bölümü içermesiyle bu tip bir yapıya sahiptir. Ayrıca hikâyenin olaylarının etrafında döndüğü “Muhammed”, babası “Abdullah”, annesi “Amine”, süt annesi “Halime”, amcası “Ebû Talib”, kuzeni “Ali bin Ebû Talib”, arkadaşı “Ebû Bekir es-Sıddık”, “Müminler”, “Kureyş” ve “Ebû Süfyan” gibi karakterleri içermektedir. Bu şiir, şairin şiirlerinin uzunluğu bakımından ikinci sırada yer almaktadır ve şair, başlığının

⁹⁴ ed-dâya, *Dilâlâtü's-Sıra ve'l-Üslûp 'İnde Ömar Abu Rişa*, 163.

⁹⁵ Furâr Muhammed, *Bunyetu'l-Kasîdeti'l-Arabiyye fi'l-Cêhiliyye ve'l-İslâm*, doktora tezi, Câmi'atu Mensûri Kasantîna fi'l-Cezayir (2006), 97.

yanına “Peygamber Destanına Giriş” diye bir başlık bırakmakta ve yüz beyitten oluşmaktadır. Şair, bu eserinde Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yetiştirilmesini, yetimliğini, ilahi mesajı tebliğ etme görevini, Kureyş'in bu görevden önce ve sonra ona karşı tutumunu, İslam dinini yerleştirmek için yaptıklarını, Bedir Savaşını, Uhud Savaşı'nı, Mekke'nin Fethi'ni ve İslam'ın Arap yarımadasında ve ötesinde yayılışını anlatmıştır. Ebû Rişe bu şiirde Arap olan Hz. Peygamber'in kişiliğinin öne çıkan özelliklerini ve sahip olduğu: yücelik, maneviyat, inançta sebat, davaya sadakat, hoşgörünün fayda etmediği zamanlarda kılıç kullanımı, savaşlardaki komutanlık dehası ve dünya aldatmacalarına kayıtsızlık gibi özellikleriyle onun asil karakterini vurgulamaya çalışmıştır. Sonunda geçmişi bugüne aksettirerek Arap milletin daha önce olduğu gibi haysiyetli bir millet olmasını temenni etmiştir.⁹⁶

Şair şiire taaccüp ifade eden bir soruyla başlamış ve bu manayı ifade etmek için (أَيُّ) soru edatını kullanmıştır. (أَيُّ) Soru edatının cümledeki görevi, kendisine izafe edilen ismin manasını sorgulamaktır. Şair de, şiirinde bu soru edatına gayr-i akil (akılsız) bir kelime olan (نَجْوَى) kelimesini izafe etmiş, yanan, susuz çölü gölgeli, nemli ve yumuşak bir çayıra dönüştüren o büyük olayı sorgulayarak, soru manasıyla taaccup üslubunu mezcetmiştir. Sonra bu güzel nağmeyi beğenmeyen, hayalleri yıkılan, putlarına koşup bu işin durması için yalvarıp dua eden Kureyş'in durumunu anlatmıştır. Ancak Kureyşliler hedeflerine ulaşamadılar ve Allah'ın insanlar için istediği mutluluğu ortadan kaldıramadılar. Çünkü Cenab-ı Hakk'ın iradesi, peygamberliğin ekinsiz bir vadide yetişmesini istemiştir.⁹⁷

Şair daha sonra Hz. Muhammed'in şahsiyetini çevreleyen olayları anlatmaya devam etmiş ve Muhammed'in babası Abdullah'ın gurbetteki ölümünden, Hz. Muhammed'in nur ve rahmet eşliğinde bir yetim olarak doğuşundan, Beni Haşim'in onun doğumuyla yaşadığı sevinçten ve amcası Ebû Talib'in bu yüzden kestirdiği kurbanlardan bahsetmiş, sonra süt annesi Halime ile tanışmasını, onun varlığıyla bereket ve refahın gelişini anlatmıştır. Şair, Hz. Muhammed'in karakteri etrafında gelişen olayları anlatmaya devam ederek, Hz. Muhammed'in annesi Amine'ye dönüşünden, annesinin yavrusuna kavuşmasıyla yaşadığı sevinçten ve ardından annesinin vefatıyla anne ve babadan yetim kalmasından bahsetmiştir. Temiz ve Cahiliye döneminin pisliklerinde uzak yetiştiğini, böylece Kureyş kabilesinin ona "Güvenilir" lakabını verdiğini anlatmıştır.

⁹⁶ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 156.

⁹⁷ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:429.

Şair Hz. Peygamberin hayatında yaşanan olayları anlatmaya devam etmiş, Allah'a kulluk ve putlara tapmayı terk etme çağrısına başladığında Kureyş halkının onun çağrısına karşı çıktıklarını ve amcası Ebû Talib'in yanına gittiklerini ve yeğenine onlardan vazgeçmesi için cazip bir teklif sunmasını istediklerini, "İslam'a daveti bırakması şartıyla kendisinin onların kralı olduğunu kabul edecekleri" yönündeki tekliflerini anlatmış, fakat Peygamberin, Allah'ın kendisine emrettiği iman nurunu tüm dünyaya yaymayı tercih ettiğini ve onların tekliflerini reddettiğini vurgulamıştır.⁹⁸

Şair, daha sonra zamanda geriye gitme tekniğini kullanarak Hz. Muhammed'e vahiy indirilme olayını anlatmaya devam etmiş, Hz. Muhammed'in Hira Mağarası'na gidip orada gecelemeğini, mağarada kendisine peygamberlik müjdesinin verilmesini ve bu büyük müjdeyle yerin ve göğün sevinçle coşmasını, peygamberlerin efendisi Muhammed'i övgüyle anmalarını anlatmıştır.

Daha sonra şair Kureyşlilerin Hz. Peygamberin davetini ortadan kaldırma girişimleriyle ilgili olayları anlatmaya devam ederek, Kureyşlilerin kendisine zarar vermek için ellerinden geleni yaptıklarını belirtmiştir. O'nu geceleyin öldürmeye niyetlendiler ancak Hz. Ali (r.a.) kendini feda etmeyi tercih etti ve geceyi Hz. Peygamber'in yatağında geçirdi. Allah Hz. Peygamber'e Medine'ye hicret etmesi için izin verdi ve Ebû Bekir ona hicretinde eşlik etti. Yolda onları bulmaya çalışan Kureyşlilerin gözünden kaçmak için Sevr mağarasında kaldılar. Allah onları korudu, Kureyşliler onları bulmayı başaramadılar ve hayalleri yıkıldı. Medine'ye vardıklarında, şehir onun gelişiyse sevinmiş, Resûlullah orada her türlü desteği ve yardımı almış ve oradan "Allahu Ekber" nidaları çınlayarak ufukları doldurmuştu.⁹⁹

Şair, bu büyük peygamberin Medine'ye gelişinden sonra yarattığı büyük etkiyi, rahmetinin, şehri kuşattığını, her köşesine namazın yayıldığını ve sakinlerinin kalplerinin bu büyük ilahi mesaja iman etmenin nuruyla dolduğunu anlatmıştır.¹⁰⁰

Şair, 16 beyitte Bedir Savaşı'nı ve Müslümanlar ile müşrikler üzerindeki etkisini, savaşın yerini, bu savaşta öne çıkan şahsiyetleri, olayların gidişatını ve Müslümanların müşriklere karşı kazandığı zaferi anlatmıştır. Şair, Müslümanların zaferleri tarihinde ölümsüz bir gün olarak kalacak Bedir Savaşı ile gurur duyuyordu. Şair, daha sonra Bedir Savaşı'ndan bir yıl sonra gerçekleşen Uhud Savaşı'ndan, ardından Mekke'nin

⁹⁸ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:430.

⁹⁹ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:430-431.

¹⁰⁰ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:432:

fethinden, putların yok edilmesinden ve Hz. Peygamber'in risaletini tebliğ etme görevine sadakatinden söz etmiştir.¹⁰¹

Resûlullah, Allah'ın kendisini yükümlü kıldığı emaneti yerine getirdikten sonra Refik-i A'la'ya intikal etmiş ve şair, O'nun vefat haberi kendilerine ulaştığında Müslümanların yaşadığı üzüntüyü anlatarak aralarında Ömer bin Hattab (r.a.)'ın da bulunduğu pek çok Müslümanın bu habere inanmadığına değinmiştir. Daha sonra Ebû Bekir Sıddık (r.a) gelmiş vefat haberini doğrulamış ve yüce Allah'ın şu sözünü hatırlatmıştır: "Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar vermez. Allah şükredenlerin mükafatını verecektir." (Al-i İmran: 144) Ancak böyle vefat haberini kabullenebilmişlerdi.¹⁰²

Şair daha sonra Rasulullah (s.a.v.)'in vefatından sonra İslam birliklerinin yola çıkışını, doğu ve batı topraklarına ayak basarak ülkeler fethedip yeni dini yaydığını, yeryüzünü İslam'ın ışıyla doldurduğunu anlatmıştır.¹⁰³

Araştırmacıya göre şair, iki konuyu birbirine bağlayan gizli veya görünür bir bağlantı yoluyla bir konudan diğerine iyi geçiş yapmasıyla klasik şiirde "konudan konuya münasebet düşürerek geçiş yapma" manasına gelen "Hüsnu't-Tehallus" olarak terimleştirilen konuda çok başarılı olmuştur. Çünkü şair Resûlullah'ın vefatını ve mü'minlerin onun için duyduğu yası resmeden tablosunu sonlandırarak bir başka tabloya geçmiş ve burada, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra Müslümanların elde ettiği fetihleri okuyucuya iki tablo arasında bir boşluk olduğunu hissettirmeden, güzel, yumuşak bir geçişle anlatmıştır. Şair, şiirinin sonunda çölün, Arapların izzet ve gururunun doğduğu, onların büyük kahramanlıklarını tarih sayfalarında ölümsüzleştiren yer olduğunu beyan ederek Müslüman Araplara kaybedilen ihtişamı geri kazandırması için Çölün Gelini'ne (Mekke) seslenmiştir.¹⁰⁴

Araştırmacı, bu şiirin bölümlerinin büyüyen bir birlik içinde birbirine bağlandığını ve şairin dengeli bir deneyim ve birleşik bir düşünsel tutum ortaya koyduğunu ve bunlar aracılığıyla yapısal bir bütünlük içinde şiirini oluşturabildiğine ve sanatsal yeteneğini yansıtabildiğine dikkat çekmiştir.¹⁰⁵

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, şiirde öyküleyici anlatım üslubunun kullanımının kendi başına amaçlanmadığı, sadece bir ifade ve yapısal bir araç

¹⁰¹ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:432-433.

¹⁰² Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:433

¹⁰³ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû'l-Kâmile*, 1:434.

¹⁰⁴ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 161.

¹⁰⁵ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 161.

olduğudur. Bu nedenle İzzeddin İsmail, şiirde hikayenin "kendine özgü bir tadı ve önemi olduğundan değil, dramatik bir ifade aracı olarak" kullanıldığını düşünmektedir.

106

5.4. Dilsel Yapı

Bir Dilsel yapı derken şairin anlatım için seçtiği sözcük ve cümleleri ve bunları şiirsel metin içinde kullanma biçimi kastedilmektedir. Şairin şiirini inşa ederken dayandığı ilk temel unsur dildir ve bu inşa sürecini gerçekleştirebilmek için kelimeler arasında canlı ilişkiler bulmaya çalışır ve bunlar arasında yakın bağlantılar kurarak şiirsel dilin duygusal deneyimle bütünleştiği dilsel bir yapıya ulaşmaya çalışır. Bu, şiirsel dilin sadece bir kelime topluluğu olmadığı anlamına gelir. “Eğer dille sadece bir grup kelime kastedilseydi, ortada özel şiirsel bir dil olmazdı. Ancak şiir dili derken, kelimelerden oluşan ve belirli kalıplarla oluşturulmuş yapıları kastedilirse, o zaman her şeyden çok içeriğiyle değil, yapısıyla diğerlerinden ayırt edilen bir şiir dilinin varlığında şüphe yoktur.”¹⁰⁷

Kelimelerin iyi seçilmesi ve kastedilenin zorlanmadan ifade edilebilmesi şairin başarısının kanıtıdır. Cahiz bu konuda şöyle demiştir: “kelimelerin en iyisi , az olanın çok olandan daha çok işe yarayanı ve manasının lafzının zahirinde açık olanıdır.” demiştir. İbn Tabtaba ise, şiirler arasında ayırım yaparken: "Şiirlerin bazıları sıkı, ustaca, zarif, anlamlı ve oluşumu şaşırtıcıdır; parçalanıp düze çevrildiğinde anlam zenginliğini kaybetmez ve sözcüklerinin zarafetini yitirmez. Bazıları ise, kamufle edilmiş, süslü, tatlı, bir sayfayı geçtiğinde kulaklara ve anlayışa hitap ederler. Ancak ele alınıp eleştirildikleri takdirde anlamları bozulur, sözleri düzmece gelir, tatlılıkları yok olur ve bunların dağıtılması ile faydalı başka bir yapı oluşturulamaz.” demiştir.¹⁰⁸

Ömer Ebû Rişe'nin şiirini ele alan bir araştırmacı, şairin iç yapıda klasik şairlerin yöntemlerini takip etme eğiliminde olduğu görebilmektedir. Bu durum şairin milletin tarihine olan tutkusu, kültür ve mirasına olan ilgisi, eskilerin şiirlerini okuması ve onların şiirlerini ezberlemesiyle açıklanabilir. Ancak bu eğilim şairin mutlak surette bu yöntemlere başvurduğu anlamına gelmemektedir. Daha ziyade şair, çağdaş bir vizyonla yola çıkıp içinde yaşadığı yeni çağın sözcük dağarcığından yararlanarak, bu yöntemleri çağın ruhuna uygun bir şekilde şiirlerinde geliştirmeyi amaçlamıştır.¹⁰⁹

¹⁰⁶ İsmail, *eş-Şi'ru'l-'Arabî el-Mü'âsir Kadâyâhu ve Zavâhiruhu'l-Fenniyye ve'l-Ma'neviyye*, 300.

¹⁰⁷ Fadl, *Nezariyyetu'l-Binâiyye fi'l-Nakdi'l-Edebî*, 234.

¹⁰⁸ İbn Tabâtabâ, *'İyâru's-Şi'r*, 13.

¹⁰⁹ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 173.

Şair Ömer Ebû Rişe'nin Hz. Peygamber'in hayatını ele alan şiirlerindeki dil yapısını incelemek için, onun şiirsel sözlüğünü dikkate alınarak bu şiirlerinde geçen kelimeler ve şairin bu şiirlerde benimsediği en belirgin yöntemler incelenebilir.

5.4.1. Şiirsel Sözlüğü

Şairin şiirsel sözlüğü: Şairin incelenen metninde kullandığı kelimelerin toplamını oluşturan dil külliyatı manasına gelir ve niceliksel ve niteliksel olmak üzere 2 temele dayanır. Niceliksel kısım ile; şairin okumasıyla, tecrübeleriyle, kültürüyle hafızasında oluşan kelimeler kastedilirken, niteliksel kısım ile; şairin bu kelimeleri metinde nasıl şekillendirdiği kastedilir.¹¹⁰

Her şairin kendine has bir şiir sözlüğü vardır. Çoğu şiirinde dayandığı kelimeleri tekrar eder, şiirlerinde birden fazla yerde rastladığımız ifadeleri kullanır ve bu ifadeler şairin çevresiyle, yaşadıklarıyla, hayat görüşüyle bağlantılıdır. Bu söz ve yapılar gerekçesiz gelmemiş, aksine şairin psikolojik ve duygusal durumunu ifade eden duygular üzerinden kendini empoze ederek onun iç dünyasını, yaşadığı duygu ve hisleri yansıtan bir ayna görevi görmüştür.¹¹¹

Araştırmacı şair Ömer Ebû Rişe'nin Peygamber Efendimiz'in hayatıyla ilgili şiirlerinde oluşan şiirsel sözlüğünü incelerken, bu sözlüğün şairin içinde yaşadığı çevreyle, kendi deneyimleriyle, hayata bakışıyla, ve psikolojik ve hislerini ifade ettiği duygularla bağlantılı kelime ve ifadeler içerdiğini belirtmektedir.

Araştırmacıya göre, şairin Hz. Peygamberin hayatıyla ilgili şiirlerinde bazı kelimeler açıkça öne çıkmaktadır. Bu kelimelerin öne çıkışı, şairin psikolojik durumundan kaynaklandığını göstermekte ve şiirdeki anlam alanı olarak Ömer Ebû Rişe'nin Hz. Peygamberin hayatıyla ilgili şiirlerinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Anlam alanı ile kastedilen, “anlamları birbiriyle ilişkili olan ve genellikle onları bir araya getiren genel bir kelimenin altına yerleştirilen bir grup kelimedir. Bunun bir örneği de Arap dilinde renklerle ilgili kelimelerdir. Genel bir terim olan “renk” altında bulunur ve: kırmızı, mavi, sarı, yeşil, beyaz gibi kelimeleri içerir veya belirli bir deneyim alanını ifade eden entegre dilsel bir materyal alanıdır.¹¹²

Şair Ömer Ebi Rişe'nin Hz. Peygamberle alakalı şiirlerini inceleyen araştırmacı, İslam dinini ve Müslümanların tarihiyle övünmeyi ifade eden kelimelerin ortaya

¹¹⁰ Mohamad Alahmad, “Haziran 1967 Savaşının Nizar Kabbani Şiirindeki Etkisi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47 (2019): 380.

¹¹¹ Hasan Tahrânî, “el-Mu'cemu's-Şir'i 'İnde Adnân es-Sâyig”, *Mecelletu'l-Lugati'l-Arabiyye ve Âdâbihâ fi Cemi'ati'l-Kufe* 31 (Haziran, 2020): 338.

¹¹² Ahmed Muhtâr Ömer, *'İlmu'd-Dilâle*, 5. baskı (Kahire: 'Âlemu'l-Kütüb, 1988), 79.

çıkırtısını görmektedir. Bu, şairin bu dine bağlılığını göstermektedir. Yine Hz. Muhammed'e olan sevgisini ifade eden kelimeler görmek, aynı zamanda Arap şairlerinin kullandığı kelimelerin bulunduğunu, kelimelerin zenginliğini ve gücünü de fark etmektedir ki bu da şairin klasik Arap şiirinden etkilendiği ve şiirini oluştururken eskilerin üslubunu benimsediği anlamına gelmektedir.

Şair Ömer Ebû Rişe'nin Hz. Peygamberle alakalı şiirlerinde bir grup anlam alanı ortaya çıkmıştır; bunların başında peygamberlik alanı, sevgi alanı, savaş alanı ve mağfiret alanı gelmektedir. Terkiplere gelince, isim tamlaması dikkat çekici bir şekilde ortaya çıkmış ve bu terkiplere eskilerin üslubu hakim olmuştur.

Şairin şiir sözlüğüne ilişkin en önemli bilgileri aşağıdaki tabloda belgeleyebiliriz.

Alan	Sözcükler
Peygamberlik	Allah, El-Müheymin, En-Nebi, Muhammed, Ahmet, Resul, vahiy, nur, yararlılık, Mekke, Beytü'l- Haram, put, müezzin, namaz, tekbir, vaad, Mü'minler, tutunan, alçakgönüllü, inançlı, İman, din, hidayet, ayet, parıltı, Kureyş, hakk, Kabe, yetim, Gurbet, Ebû Bekir, Ebû Talip, Buhayra, Halime, Amine, Faruk, Ali, Ebû Süfyan, Emin, mağara, Hira, İsrâ, yücelik, oku, Huşu, ümmi, risalet, yeryüzü, gökyüzü, Peygamberler, Sonuncu, Medine, yoldaşlık, Kur'an-ı Kerim, Ensar, namaz, oruç, namaz kılanlar vb.
Küfür	Şirk, put, delalet, Lat, Uzza, kurbanlar, aşk, kan çıkarmak, cahiliyye, kör, gösteriş, kötü huylu, bedbaht, delalette olan, körlük, arbede çıkarmak, kibirlenmek, isyankar, aşk, sapkınlar, kötülük, ahmaklar, cahil, inat, düşmanlık, şeytan, taşlama, azgın vb.
Sevgi	Necva, fitneler, bakire, seğirmek, özlem, aşk, müjde vb.
Savaş	Öfke, cihad, küstahlık, büyükleme, kılıç, kan, ağlama, taburlar, tutku, keskin, boyun, kazma, oklar, göktaşları, atlar, kurban, kan, harabeler, kan döken, zafer, haykırış, yara, boyamak, kurban, kurbanlar, yaralılar, avcılar (kahramanlar), kılıçlar, gurur, bedir, kuyu, kırpmak, boyun, ölüm, kurban, vücut parçaları, bayrak, bölükler, mızraklar, süvariler ve vb.
Bağışlama	Alçakgönüllülük, gülümseme, memnuniyet, umutlar, beklenti, rahmet vb.
Çöl	Çöl, kum, serap, kuru toprak, balta, diz, bölgeler, bölge, avuç,

kum, çadır, güzel kadın, açık alan, üzengi, yeryüzü, meralar, şarkılar, yoksulluk, azaltmak, yolculuk, boynuz vb.

Şair Ömer Ebi Rişe'nin Hz. Peygamberle alakalı şiirlerini inceleyenlere göre, alanların başında peygamberlik alanı, ardından savaş alanı, sonra küfür, sonra çöl, sonra sevgi ve bağışlama alanları gelmektedir. Ayrıca bu şiirlerde klasik şairlerin kullandığı pek çok kelimenin olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü şair, klasik şairleri taklit edip onların yolundan gitmeyi amaçlamıştır.

Terkiplere gelince ise Sîret-i Nebevi ile alakalı bir çok meşhur terkip oluşmuştur: “Allah-u Ekber, Resulullah-, hatemun-’n-nebiyyin, ayetulllah, veda hutbesi, Hacerü’l-Esved, Nübüvvet meşalesi, Bedir günü, Ebi Süfyan’ın evi, Allah’ın dininin sancakları vb.” bunların en önemlileridir.

Araştırmacı, Hz. Peygamber'in biyografisi ile doğrudan ilişkisi olan terkiplerin çokluğuna dikkat çekmiş ve bunun normal bir durum olduğunu vurgulamıştır. Çünkü bu şiirin konusu Hz. Peygamber'in hayatına dayanmaktadır. Araştırmacı aynı zamanda klasik terkiplerini çokluğunu da farketmiştir, çünkü daha önce de belirttiğimiz gibi şair eskilerin yaklaşımından etkilenmiştir.

5.4.2. Üslup

Şairin Şair, kendisine özgü bir dil yapısı kullanarak, anlamlarını ve duygularını ifade edebileceği ve bunları okuyucuya aktarabileceği belirli bir üsluba dayanmaktadır. Şairin üslubundan onun görüşlerini, kültürünü, tutkularını, belâgat ilimlerini şiirlerinde kullanma becerisini anlamak mümkündür.

İbn Haldun, şiir sanatından bahsederken üslubu şöyle tanımlamıştır: “Burada zanaat sahiplerinin üslubunu ve onların bununla neyi amaçladıklarını ifade etme şeklini belirtelim. Bilin ki onlara göre üslup, yapıların dokunduğu tezgâh veya döküldükleri kalıptır. Ne gramerin işlevi olan anlamın kökeninden yararlanılması, ne beyan ve belagatın işlevi olan terkiplerin özellikleriyle anlamın mükemmelleştirilmesine yararlı olması, ne de Aruzun işlevi olan Arapların kullandığı şekliyle vezin itibarıyla metne bakılmaz. Bu üç ilim bu şiir sanatının dışındadır. Daha ziyade, belirli bir yapıya uygulanmaları göz önüne alındığında, tamamen düzenli yapıların zihinsel bir imgesini ifade eder. Bu imge, akıl tarafından, irab ve beyan dikkate alınarak, Araplar arasındaki uygun yapıların örneklerinden çıkarılır ve bunlar, bir inşaatçının kalıpta veya dokumacının dokuma tezgahında yaptığı gibi konuşmanın amacına uygun yapıların

ortaya çıkmasıyla kalıp genişleyene ve Arap dili melekesi de dikkate alınarak doğru biçime gelene kadar sıkı bir şekilde bir araya istiflenir..”¹¹³

Dil şairin anlam aracı ve taşıyıcısıdır. Bu nedenle dilini muhatabına istediğini aktarabilecek şekilde yapılandırılmalıdır. Abdülkâhîr el-Cürcânî, söz diziliminin önemine dikkat çekerek şunları söylemiştir: “Kelimeler, soyut anlamında veya tek kelime anlamında etkileşime girmez. Aksine, faydası ve karşılığı, bir kelimenin manasının bir sonraki manaya uygunluğunda ispat edilir.”¹¹⁴

Araştırmacı, şair Ömer Ebi Rişe'nin Sîret-i Nebevi hakkındaki şiirlerinin üslubunun , beş şiirin cümlelerinin çoğuna hakim olan fiil cümlesini kullanan ibtidai haber üslubuyla öne çıktığına dikkat çekmektedir. bunlardan bazıları: (ما تعب الحادي، شقّ) الفتون، رتّح الكون، مرّت طيوفاً، لاح أحمدُ، يسلسل الوحي، يسحب المروء، زادهـا النورُ، عربدت صلفاً، استكبرت شممًا، فأرسل الصرخةَ، انطلقت كتائب الله، فأقبلت سروات العرب، تجلو بإيمانها عن دينها التهمة، تحمل الشعب، (هزّت الشمس، ولاك أحمدُ من آياته سننًا، يسم الطفل، عاد للربيع، بكى أحمد، أطلّ الأمين، وغيرها). Daha sonra bu beş kasidede bariz şekilde görünen, isim cümlesinin kullanıldığı ibtidai haber üslubu gelmektedir. bunun örnekleri ise: (على وجومك من نجواه أخيلة، هناءة شقيت هوج النفوس بها، الخيل) تعلق في أشداقها اللجما، أحمد يتلقاها، بسمته ترد كل فم للمجد مبتسما، الفتح يغمزها، العدل شادها، المجد في النفس، تلك الربوع، تلك الليالي، هو ذا أحمد، أنت سميت الأمين، أنا باقٍ هنا، يوم بدرٍ يومٍ أغرّ، أنا في موئل النبوة، أنا في والجلّم إن لم يُعرّ المرء من درنٍ فالسيفُ) Bunlardan sonra şart üslubu gelmektedir: (أكرم منه إن كساه دما، فتاب من لم يكن بالله معتقداً، تاب من لم يكن بالله معتصما، إذا وثبت لم تُبق في الشرك عربا ولا عجما، إذا تلفت لم ألمح سوى أمم تمشي، كلما مرّ مؤمن بحماها قذفته بطعنة نجلاء، كلما أغرقت ليلها في الصمت قامت عن نبأة زهراء، وغيرها).

Daha sonra araştırmacı talebi haberin yalnızca (إنّ) edatıyla tekid edilmiş aşağıdaki bir kaç isim cümlesiyle sınırlı kalacak kadar az olduğuna dikkat çekmiştir: (إنها خطبة) (الوداع، إنّ رسول الله آتٍ، إنهم غاضبون

İnşai üslubun kullanımına gelince ise, bu şiirlerde emir fiil kullanımıyla emir üslubu öne çıkmaktadır: (ابتسمي، استمطري، عربدي، انغمسي، سلي الربيع، كُفِّفْ، دعي عمّه، هوّن عنك) يا رمل، يا نجيعاً، يا أرض، يا قريش، يا منكب الغبراء، يا ابن عبد الله، يا خاتم النبيين، يا ربا المدينة، يا نجى الخلود، يا عروس الصحراء، يا عروس الرمال، وغيرها). Bu şiirlerde özellikle istifham ve taaccup üslubu olmak üzere daha birçok inşaa üslubu bulunmaktadır.

Şair Ömer Abi Rişe'nin Sîret-i Nebevi şiirlerinde haberi üslubun hakim olması, hakkında haber vermeye dayalı “siyer” anlatımının konusuna uygun görünmektedir.

¹¹³ Ebû Zeyd Velîyyüddîn Abdurrahmân b. Haldûn b. Muhammed Hasen el-Hadramî el-Mağribî et-Tûnisî, *Mukaddime*, thk. Ali Vâfî (Kahire: Dâr Nehdît Mısır, 2003), 3: 1159.

¹¹⁴ Abdülkâhîr el-Cürcânî, *Esrârü'l-Belâga* (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1988), 32.

Şair haberi cümleleri te'kid etmeye gerek duymamıştır, çünkü okuyucu zaten ikna olmuş durumda ve bu haber hakkında önceden bir fikre sahiptir. Bu nedenle şair te'kide nadiren başvurmuştur. Öyküleyici anlatım üslubunda geçmiş zaman kipinin kullanılması diğer üsluplara nazaran daha uygun görünmektedir. Şairin esas olarak ona dayanmasının nedeni budur.

Nida ve emir üslubunun ortaya çıkışı ise şairin hikâyede hitap ettiği kişilerle kendisi arasında hissettiği yakın mesafeyi akla getirmektedir. Bu sözler, şairin kendini Müslüman toplum arasında yer almasını sağlayan hayalini doğrulamaktadır. Bu durum, şairin hayal gücüyle Hz. Peygamberin dönemine dönüp, sanki olup bitenleri kendi gözleriyle görüyormuş gibi anlattığı “Mekkedeyim” şiirinde ortaya çıkmaktadır. Bununla beraber aynı üslup diğer şiirlerinde de vardır. Bunlardan biri de “Beni Kim Çağırıyor?” şiirindeki beyitlerinde karşımıza çıkmaktadır.¹¹⁵

Ben peygamberlik sığınağında, gözlere ayan, yürüyen bir kabile içindeyim
Nübüvvet zamanının pasını üzerinden sildi ve büyüleyici güzelliğiyle dolaşverdi
Onu seyrediyorum ve gözlerimi geri çeviriyorum Kalbimdeki hüznlerle
Sonra uzakta Bahira'nın manastırı görünüyor, rahipler rahibi'nin sırrını yayıyor
Yakında ise Amine'nin evi, etrafından hüznün perdeleri kalkıyor
Ve Beni Haşim'in efendileri, bebeğin beşiği etrafında tebrikleri karşılıyor
Ve en değerli Kurbanlıklar kabeye sürülüyor

Şair, bu beyitlerde o dönemi yaşamak için hayal gücüyle peygamberlik çağına dönmüş, o dönemin olaylarını sanki kendisi de katılmış gibi anlatmıştır. Şairin o döneme dair nostaljik duygularını dile getiren, aynı zamanda okuyucu için de heyecan uyandıran bu üslupta usta olduğu görülmektedir. Şairin benimsediği anlatım tarzı, öyküleyici anlatım tarzına ve şairin içinden geçenleri aktarmaya uygun görünmektedir.

Şair Ömer Ebû Rişe'nin şiirsel deneyimini okuyucusuna aktarabileceği bir dilsel yapıya ulaşmaya çalıştığı görülüyor. Şair, geniş kültürünü ifade eden, uygun kelime ve terkipleri seçmiştir. Onun bu üslubu klasik Arap şiirine dair geniş bilgi birikimi sayesinde deneyimlediği geçmişinin kültüründen, çocukluğunda kaymakamlık yapan babasıyla birlikte şehir şehir dolaşmak zorunda kaldığı gezilerden öğrendiği günümüz kültüründen ve diplomaside görev yaparken ülkeler arası yaptığı gezilerinden türetmiş olduğu görülmektedir.

¹¹⁵ Ebu Rişa, *el-'Amâlû'l-Kâmile*, 1:444.

5.5. Müziksel Yapı (Ahenk)

Şairin Ahenk, Arap şiir sanatının dayandığı en önemli dayanak ve özellikle onsuz Arap şiirinin var olamayacağı vezin başta olmak üzere şiirsel metnin oluşumunda temel bir unsurdur. İbn Reşik bu yapıyı “Şiirin temel direklerinden en büyüğü ve en özelidir.” diye tanımlamıştır. Ahenk, kelamın şiir olduğunun ilk kanıtıdır. Çünkü ritmik yapı, şiirsel dokunun ve onun anlamsal ilişkilerinin ilk somut fiziksel tezahürüdür.¹¹⁶

Şiirsel ahengin rolü, şiirsel metne belirli bir müzikal ton vermekten ziyade, şairin istediği anlamı okuyucuya iletmek için şiirdeki diğer unsurları tamamlar ve aynı zamanda destekler. Hem de sadece şiire eklenen bir süs değil, “en güçlü telkin araçlarından biri, kelimelerin ifade edemediği, insanın derinlerinde ve gizli olan her şeyi en güzel şekilde ifade edenidir ve insanın üzerindeki kontrolü ve onu derinden etkilemesi bakımından en güçlü çağrışım araçlarından biridir.”¹¹⁷

Arap şiirinin ahengi İslam öncesi dönemde olduğu gibi kalmamış, daha sonraki dönemlerde gelişmiştir ve bu bağlamda şunu söylemek gerekir ki: “Arap şiirinin birbirini izleyen dönemlerindeki şairler, sadece cahiliye döneminin müziğine bel bağlamamışlar, aksine, Divan ve Apollon Okulu ve diaspora şiirinin modern çağda yarattığı büyük etkinin yanı sıra, özellikle harika ahengi ve çağlar boyunca yenilenen canlı melodisiyle Kur'an-ı Kerim, çeşitli formlardaki Arapça şarkılar, Endülüs müveşşehları, üretilen yeni vezinler ve modern şiir sanatları gibi çeşitli kaynaklarından etkilenererek Arap şiirinin müziğini sürekli yenilemişlerdir.”¹¹⁸

Şiirdeki müzikal yapı genellikle vezin, kafiye ve redif ile temsil edilen dış ahenk ve tasri', heceleme, tekrar, cinas, tibak vb. ile temsil edilen iç ahenkten oluşur.

5.5.1. Dış Ahenk

Arap şiirinde dış ahenkle kastedilen; beyitte bir şekilde tekrarlanan ton birliği, yani şiirin mısralarındaki hareket ve duraklamaların düzenli bir şekilde birbirini takip etmesi anlamına gelir. Şiirdeki ritim, Arap Bahr'ında “tef'iliyye” yi temsil eder.¹¹⁹

Dış ahenk vezine dayanmaktadır ve vezin beyti oluşturan tef'ilatların toplamı anlamına gelmektedir. Beyit, geleneksel Arap şiirinin genel olarak ritim ve ölçü bakımından eşitliğinin ve bunların aynı anda bir araya getirilmesinin dikkate alındığı,

¹¹⁶ Salah Fadl, *Esâlîbü 'ş-Şiriyeti 'l-Mûâsırâ* (Kahire: el- hey'etu'l-Mısriyyetu'l- 'Amme li-Kusûr es-Sekâfa, 1996), 35.

¹¹⁷ Ali 'İşrî Zâ'id, *'An Binâi 'l-Kasıdeti 'l-Arabıyyeti 'l-Hadîse*, 4. baskı (Kahire: Mektebetü İbn Sina, 2002), 154.

¹¹⁸ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rîşe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 194.

¹¹⁹ Mahmud Fâhûrî, *Mûsika 'ş-Şi'ri 'l-Arabî* (Halep: Müdiriyyetu'l-Kütübi ve'l-Matbû'âtî'l-Câmi'iyye, 1996), 164-165.

dolayısıyla beyitlerin birbirini takip eden hareke ve sükunlarının sayılarının ve bu hareke ve sükunların sıralamalarının eşit olduğu müzik birimidir. Arap şairleri ritim ve vezin birliğine çok önem vermişler, şiirin bütün mısralarında buna bağlı kalmışlar ve şiirin tamamında tek bir redife bağlı kalarak bu ahenk birliğini korumuşlardır.¹²⁰

Klasik Arap eleştirmenleri şiirsel ahenk çalışmaları sırasında Arap şiirinde vezin ve kafiye büyük önem vermişler ve vezni ve kafiye Arap şiirinin iki temel şartı veya inşası ancak bu ikisinin üzerine dayandırılabilir iki temel kural olarak değerlendirmişlerdir. Bunların kıyası ise aruz bilimine dayanmaktadır.¹²¹

Aruz ilmi: “Şiirin ölçülerini ve bunlarda meydana gelen değişiklikleri bilme ilmidir.” diye tanımlanır. Halil bin Ahmed el-Ferahidi (ö. 175 H.) tarafından ortaya konulmuştur. Ayrıca Ahmed bin Halil tarafından oluşturulduğu ve Cevheri (ö. 393 H.) tarafından geliştirildiği de söylenir.¹²²

5.5.1.1. Vezin

Hâzım el-Kartâcennî şiiri şöyle tanımlamıştır: “Şiir, içerdiği iyi bir hayal gücü, kendisinin bağımsız bir taklidi, iyi bir biçimde telif edilen cümleleri, inandırıcılığının gücü, şöhretinin gücü ya da bunların hepsi ile sevdirmek istenen şeyi sevdiren, nefret ettirmek istenen şeyi de nefret ettiren, ölçülü, kafiye bir sözdür. Böylece kişiyi ya ondan uzaklaştırır ya da ona muhabbet beslemesini sağlar. Bütün bunlar, cezbetmeye dayalı bağlantıyı pekiştirir; Şaşkınlık ve hayret ruhun hareketidir, hayali hareketiyle birleşirse duygu ve tesirini güçlendirir.”¹²³

Araştırmacı, el-Kartâcennî'nin tanımından onun, şiirin lafız, anlam, vezin ve hayal gibi beyan unsurlarının arasında bağ kurarak vezin ile amacı birbirine bağladığını anlamaktadır. “Şiirin konusu ile üzerinde yazıldığı bahr arasında bağlantı kurmanın, yani şairin anlam ve duygu içindeki tutumu ile bu tutumu ifade etmek için seçmiş olduğu ritim ve vezin arasında bağlantı kurmanın” gerekliliğini savunan bazı çağdaş araştırmacıların düşündüğü de budur.¹²⁴

İbrâhim Enîs, kalp atışında psikolojik duyguların bir izinin bulunduğu ve bunun da şairin şiir yazımını etkilediğini düşünmekteydi. “Şairin sevinçteki psikolojik durumu, üzüntü ve çaresizlik halinden farklı olup, mutlulukla karşılaştığında kalp atışları hızlıdır

¹²⁰ Fâhûrî, *Mûsika's-Şi'ri'l-Arabî*, 165.

¹²¹ Yusuf Bekkâr, *Binâu'l-Kasîde'l-Arabiyye* (Kahire: Dâru's-Sekâfe'l-Arabiyyer, 1979), 206.

¹²² Fâhûrî, *Mûsika's-Şi'ri'l-Arabî*, 11.

¹²³ Hâzım el-Kartâcennî, *Minhâcu'-Buleğâ' ve Sirâcu'l-Udebâ'*, thk. Muhammed el-Habîb b. el-Hoca (Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1986), 71.

¹²⁴ Fâhûrî, *Mûsika's-Şi'ri'l-Arabî*, 173-174.

ve sayıları her dakika artar, umutsuzluk ve üzüntüye büründüğünde ise yavaşlar. Şarkı söylemenin tonu psikolojik duruma göre değişmelidir. Sevinç ve mutluluk sırasında hızlı, istekli ve yüksek, umutsuzluk ve üzüntü sırasında ise yavaş ve kesiktir." Ayrıca şunu da söylemiştir: "Şair, çaresizlik ve kaygı halindeyken genellikle üzüntülerini ve endişelerini döktüğü çok heceli uzun bir vezin seçer. Şiir bir musibet ve panik anında okunursa psikolojik halden etkilenir, hızlı nefes alma ve artan kalp atışlarıyla uyumlu kısa bir bahr gerektirir. Coşku ve gurur halinde ise, gururlu ruh, haysiyetinden dolayı isyan edebilir ve bu nedenle kısa veya orta bahrın takip ettiği psikolojik bir duyguya kapılır. Medih ise ruhları coşturan, kalpleri rahatsız eden konulardan biri olmadığından "tavil", "basit", "kamil" vb. çok heceli uzun şiirler olması daha uygundur. Tanımlamak için genel çerçevede bunlar söylenebilir"¹²⁵

Halil bin Ahmed El-Ferahidi on beş tane bahr keşfetmiş ve Ahfeş el-Evsat da bunlara bir bahr daha eklemiş, böylece toplamda on altı bahr olmuştur: "tavîl, mütekârib, vâfir, medîd, hafîf, remel, münserih, basît, serî‘, recez, müctes, kâmil, muzâri, hezec, muktedab, mütedârik."¹²⁶

Ömer Ebû Rişe'nin şiirlerinde Hz. Peygamberin hayatını ele alan araştırmacı şairin, beş şiirinin dış ahengini oluştururken eskilerin yöntemini takip ettiğini farketmektedir. Halil bin Ahmed El-Ferahidi'nin bahsettiği şiir bahrı tarzında dokumuş ve "Muhammed", "Beni Çağırın Kim", "Mekke'deyim", "Ahmed'in Doğum Günü Anısı" şiirlerini "hafif" bahr (Fa'ilatün, Müstefilün, Fa'ilatün) ahengi üzerine kaleme almıştır. "Ey Kum" şiirini ise "basît" (Müstefilün, fa'ilün, Müstefilün, fa'ilün) bahr üzerine kaleme almıştır. Bu sıklıkla kullanılan bir bahr'dır ve şairin bu sayede farklı amaç ve manaları kavrayabilmesini sağlar. Nahiflik ve ihtişamla nitelendirilen bir bahr'dır. "Bediyyat yazarları, eserlerinde Hz. Peygamber'i metheden yazarlar, dini şarkılar söyleyenlerin çoğu bu bahri kullanmıştır. Kaab bin Züheyr (Bânet Sü'âd) kasidesiyle bu kullanımın öncüsü olmuştur."¹²⁷

Araştırmacı, Hz. Peygamber'in hayatıyla ilgili şiirlerde şair Ömer Ebû Rişe'nin başlıca "hafif" bahre dayandığına ve şairin bu bahr ile oldukça ilgili olduğuna dikkat çekmektedir. Nitekim beş şiirinin dördünde bu aruz ölçüsünü kullanmıştır. Bu bahr, dilde hafifliğinden dolayı "hafif" adını almıştır ve doğası gereği en hafif ve kulağa en

¹²⁵ Enis, *Musikâ eş-Şiir*, 175-176.

¹²⁶ Fâhûrî, *Mûsika's-Şi'ri'l-Arabî*, 19.

¹²⁷ Fâhûrî, *Mûsika's-Şi'ri'l-Arabî*, 165.

hoş gelen bahrlerden biridir. Ayrıca bu bahr övünç, heyecan, gazel, medih, ağıt, betimleme, azarlama ve hikmet konularının işlenmesine uygundur.¹²⁸

Bu durumda şu söyleyebilir: “Hafif” bahrin hafifliği, cana yakınlığı ve Sîret-i nebevinin şiirlerini de içeren Medihü’n-Nebevi şiirleriyle ilişkisi şair Ömer Ebû Rişe’yi siyerle alakalı şiirlerinin çoğunda bu bahri kullanmaya itmiştir. Ayrıca “basit” bahrin, Hz. Peygamber'in hayatıyla ilgili konuya ilişkin

şairin ihtiyaç duyduğu farklı anlamları içermesi ve bu bahrin bir yanda nahiflik, diğer yandan ihtişamla öne çıkması şairin bu bahri “Ey Kum” şiirinde kullanmasını sağlamıştır.

5.5.1.2. Kafiye Ve Revî Harfî

Bir şiir dizesinde kafiye, “Beyitteki son ünsüzden, ünsüzden önceki harfle birlikte, onu takip eden ilk ünsüze kadar” olarak tanımlanır.¹²⁹

Alimler bu ismin verilmesinin sebebi konusunda ihtilafa düşmüşlerdir. Kimileri, her bir dizenin sonunda durduğu için bu adı aldığını söylemiştir. Bazıları ise, kardeşleriyle birlikte durduğu, onları takip ettiği için bu adı aldığını belirtmiştir. Bir diğer görüş ise, “قفية” kelimesinin (مقفوة) anlamında olduğunu ve şairin onu takip ettiğini ifade etmiştir. İlk görüş daha kabul edilebilirdir. Kafiye kelimedden bir parça olabileceği gibi kelimenin tamamı da olabilir.¹³⁰

İbrâhim Enîs bu konuda şunları söylemiştir: “Kafiye, kasidenin beyitleri veya mısralarının sonunda oluşan bir takım seslerden başka bir şey değildir ve bunların tekrarı şiirsel ahengin önemli bir bölümünü oluşturur. Dinleyicinin, vezin adı verilen özel bir düzene sahip belli sayıda heceden sonra düzenli zaman aralıklarıyla kulağına çarpmasını beklediği ve bundan keyif aldığı fonetik titreşimdir.” Başka bir konuşmasında ise: “En azından bu sesin tekrar etmesine dikkat edilmeli ve şiirin tüm kafiyelerinde, mısraların üzerine inşa edildiği sesin ortak olması gerekmektedir. Aruz ehli bu sese revî derler. Şiir, tekrarlanan bu sesi beyitlerinin sonunda içermediği sürece kafiye (مقفى) sayılmaz.” demiştir.¹³¹

Şiirde hem kafiye hem de revînin ahenk için önemi büyüktür, çünkü kafiye hem tekrarı şiirde bir birlik duygusu yaratırken, revînin tekrarı bu birliği artırır.

¹²⁸ Fâhûrî, *Mûsika 'ş-Şi'ri'l-Arabî*, 43-46.

¹²⁹ İbn Raşîk el-Kayravânî, *el-'Umde*, 1:151.

¹³⁰ Fâhûrî, *Mûsika 'ş-Şi'ri'l-Arabî*, 137-138.

¹³¹ Enîs, *Musîkâ eş-Şiir*, 245.

Kafiyenin iyi bir şiirde amacını yerine getirebilmesi için kafiye kelimelerinin şiirin konusuyla bağlantılı anlamlara sahip olması gerekir; öyle ki, kişi beyitin kafiye için değil, kafiyenin beyit için ortaya konulduğunu hissetmelidir. Ayrıca beyiti tamamlamak için kullanılmamalı, aksine beyitin manasını buna dayandırılmalı ve beyitin olmazsa olmazı olmalıdır. Ayrıca, kafiye dizenin doğal bir sonu olmalıdır, yani önceki kelimelerle uyumlu olmalıdır.¹³²

Revi harfinin harekesine göre iki tür kafiye vardır. Bu harf harekeliyse kafiye “mutlak kafiye”, sakinse “mukayyed kafiye” olarak isimlendirilir.¹³³

Araştırmacı, şair Ömer Ebû Rişe'nin siyerle ilgili şiirlerini aklına gelenlere göre yazdığı ve onu, şiirleri için belirlediği kafiye ve reviyeye yönlendirenin hisleri olduğunu düşünmektedir. Şairin Sîret-i Nebevi ile ilgili beş şiiri mutlak kafiyeyle gelmiş ve şair bütün şiirlerinde tek kafiyeyle bağlı kalmıştır. Şiirlerinin her birinde bu kafiyeyle kendi duyguları ve okuyucuya iletmek istediği hislere göre seçmiştir. Aşağıdaki tablo şair Ömer Ebi Rişe'nın Peygamber Efendimiz'in hayatı ile ilgili şiirlerindeki kafiye ve reviyelerini göstermektedir.

Kaside Adı	Kafiye	Revi
Fethalı “mim”	راب ظما	Ey Kum
Kesralı “hemze”	راء	Muhammed
Kesralı “ya”	داني	Beni Çağırın Kim?
Kesralı “lam”	مال	Mekke'deyim
Kesralı “lam”	يال	Ahmet'in Doğum Günü Anısı

Tablodan, şair Ömer Ebû Rişe'nin siyerle ilgili şiirlerinin her birinde, Sîret-i Nebevi konusuyla uyumlu bir kafiyeyle dayandığı, uzatmalardan yararlandığı ve şiirlerinin hepsinde uzatmaları kullandığı görülmektedir. Bu şiirleri okurken veya dinlerken okuyucu kendini rahat ve mutlu hisseder ve bu kafiyeyle ona sanki çölün kum dalgaları veya gökyüzünün enginliği gibi gelir. Zira şair bu şiirlerin konusuna rıza gözüyle bakmıştır. Bazen olaylara sevinç hakim olduğunda, özellikle Hz. Peygamber'in doğuşu, şerefli konumları, savaşlardaki zaferleri, gibi anlarda Şairi sevinç kaplamış, olayların üzücü olduğu diğer zamanlarda ise, özellikle Hz. Peygamber'in yetimliğini ve

¹³² Fâhûrî, *Mûsika'ş-Şi'ri'l-Arabî*, 176.

¹³³ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 201.

İslam davetinin başlangıcında kâfirlerin ona ettikleri eziyeti anlatırken üzüntüye bürünmüştür.

Araştırmacı bu şiirlerde revî harflerinde kesra harekesinin hakim olduğunu ve bunun, şairin Hz. Peygamber'in şahsiyeti karşısındaki kırgınlığına ve tevazusuna işaret ettiğini düşünmektedir. Şairin (Ey Kum) şiirinde benimsediği revî harfindeki fetha harekesi ise, bu şiirin olaylarına hakim olan şairin sevinç ve mutluluk duygularından kaynaklanan bir kurtuluş duygusuna işaret etmektedir.

Şair, şiirine Peygamber Efendimiz'in doğumundan duyduğu büyük sevinci dile getirerek başlamış, daha sonra doğrudan Peygamber Efendimiz'in Mekke'nin fethinde kâfirlere karşı kazandığı zaferleri anlatmış, ardından Müslümanların zaferlerini anlatarak yeryüzünün doğu ve batısındaki İslam fetihlerinden bahsetmiştir.

5.5.2. İç Ahenk

Tam şiir ahengi sadece vezin ve kafiyeyle bağlı dış ahenkten oluşmaz, aynı zamanda iç ahengi de barındırmaktadır. İç ahenk dış ahenkle etkileşime girerek ahenk tonunu yaratır ve şiirin ritmik yapısını oluşturur. İç ahenk, sıfatları benzer ancak mahreçleri (çıkış yerleri) farklı olan harflerin bir araya gelerek oluşturdukları tek kelimeden doğan nağmeyle alakalıdır. Harflerin mahreçleri ve sıfatları yakınlaştıkça nağmeler uyumsuzlaşır ve ahenk zayıflar. Bu aynı zamanda Arapça cümle içindeki kelimelerin tutarlılığından kaynaklanır ve etkisi şiirsel metin içindeki cümlelerin veya deyimlerin bir araya getirilmesinden ortaya çıkar, böylece cümleler uyumlu ve etki, ritim ve melodi bakımından birbirine yakın olur. Bu aynı zamanda Arapça cümle içindeki kelimelerin uyumluluğundan da kaynaklanır ve etkisi şiirsel metin içindeki cümlelerin veya deyimlerin bir araya getirilmesinden ortaya çıkar, böylece cümleler uyumlu, ritim ve ton bakımından birbirine yakın olur.¹³⁴

Şiirdeki iç ahenk "sadece anlama bağlıdır ve anlam, çağrıştırdığı fikir, duygu ve imgeye göre beyitten beyite değişir."¹³⁵

Araştırmacı, şair Ömer Ebû Rişe'nin siyerle ilgili şiirlerindeki şiirsel iç ahengin şairin ruh haliyle uyumlu olduğuna dikkat çeker. Okuyucu, şair Ömer Ebû Rişe'nin siyerle ilgili şiirlerin şairin ruh haline göre esneyen nağmeleriyle öne çıktığını hisseder;

¹³⁴ Muhammad el-Mısırî - Mecd el-Barâzi, *Tahlilü'l-Nassî'l-Edebî Beyne'l-Nazariyye ve't-Tabîk*, 1. baskı (Amman: Müessesetu'l-Varrâk li'n-Neşr ve't-Tevzî', 2002), 49-50.

¹³⁵ Fâhûrî, *Mûsika's-Şi'ri'l-Arabî*, 167.

çünkü sevindiğinde ritmin tonu yükselir, üzüldüğünde veya acı çektiğinde ise ritim düşer ve neredeyse duyulamayacak bir fısıltıya dönüşür.¹³⁶

Ömer Ebû Rişe'nin şiirinde, harfler ve seslerinin tınılarındaki ilhamla sınırlı olmayan, aksine kelimelerin kendilerine, hatta şiirindeki terkip ve cümlelere kadar uzanan ahenksel çeşitlilik ve uyum vardır. Bu onun "kelimeleri kendiliğinden ayıran, birbirinden ayırt etmesini sağlayan, şiirinin mizacına uygun kelimeyi sunan ve beytin ritmi, ahengi ve nağmesinde önemli bir rol oynayan özel bir duyuya sahip."doğal¹³⁷ bir şair olduğunun kanıtıdır.

Belki şairin iltizam şiirindeki iç ahengin bazı yönlerini incelemek, okuyucunun, bu ahengin şiirinde üstlendiği işleve ilişkin farkındalığını artıracaktır.

Tasri', tekrar, cinas ve tıbak, şair Ömer Ebû Rişe'nin Siyerle ilgili şiirlerinde ortaya çıkan iç ahengin en belirgin tezahürlerinden sayılırlar.

5.5.2.1. Tasri'

Şiirde tasri', söz güzelleştiricidir; Çünkü lafza dayalıdır ve şiirde sadru'l-beytin sonu ile aczü'l-beytin sonunun kafiye ve revide aynı olması manasına gelir ve bu da dinleyenin kulağına, aruz vezninden doğan ahengin güzelliğine eklenen ritmik bir güzellik katar. İbn Reşik bunu şöyle tanımlamıştır: "Beytin aruzunun darbına (son tef'ilesine) uyduğu şeydir, onun azalmasıyla azalır, onun artmasıyla artar. "Şiirde tasri' "kapının iki kepengi"ne nisbeten böyle isimlendirilmiş ve bu nedenle şiirin kapısı ve girişiymiş gibi beytin yarısına "مِصْرَاع" denilmiştir. Bunun "günün iki tarafı" manasına gelen "الصَّرْعَيْن" kelimesinden geldiği de söylenmiştir. Bazıları ise şöyle dedi: Tasri' bunun özetidir. Tasri'nin sebebi şairin kafiye yapma girişimidir, böylece ilk bakışta mevzun olduğu nesir olmadığı anlaşılır, bu nedenle şiirin başında yer alır. Ayrıca şair bir hikayeden başka bir hikayeye geöerken ve ya bir tanımlamadan başka bir tanımlamaya geöerken haber vermek ve uyarmak için başlangıç dışında da tasri' yapabilir. Bu onun karakterin sağlamlığına ve malzemenin bolluğuna delildir ama şiirde bol miktarda bulunması yapmacıklığa işarettir.¹³⁸

Tasri', şiirde iç ahengin oluşumlarından biri sayılır İçerdiği ahenk nedeniyle sanatsal şiirin yapısı için gerekli olan müzikal hareketin zenginleşmesine, ruhun onu memnuniyetle ve kabulle karşılamasına katkıda bulunduğu gibi dinleyicinin dikkatini çekip şiire kulak kesilmesine de katkıda bulunur. Arap şairler Cahiliye döneminden

¹³⁶ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 204.

¹³⁷ Fâhûrî, *Mûsika's-Şi'ri'l-Arabî*, 170.

¹³⁸ İbn Raşîk el-Kayravânî. *el-'Umde*, 1:174.

günümüze kadar tasri'e büyük önem vermişlerdir. Araştırmacı Şair Ömer Ebi Rişe'nin Sîret-i Nebevi ile ilgili beş şiirinde Tasri' sanatını kullandığını vurgulamıştır.¹³⁹

Araştırmacı, Şair Ömer Ebi Rişe'nin Sîret-i Nebevi ile ilgili şiirlerinde tasri' sanatını benimsemesini , bu şiirlerinde, en önemli kasidelerinde tasri' sanatını kullanmaya özen gösteren klasik arap şairlerin metodunu uygulamaya çalışmasıyla açıklamaktadır. Onların bu kasidelerde tasri' sanatını kullanmalarının sebebi kasidelerin konularının ehemmiyetidir. İbn Reşik bir konuşmasında Arap şairlerin çoğunun bu sanatı kullandıklarından bahsetmiş ve şöyle demiştir: “Hazırladıkları şiirlerde kullanacakları malzemelerin arasına tasri' sanatını da koymuşlardır, bu da tasri'in faziletini gösterir.” Tasri'in yarattığı müzikal etkiyle okuyucunun dikkatini çekme ve dinlemeye sevketmesine ek olarak, örneğin “Ey Kum” kasidesi Tasri' sanatını kullanmanın sebeplerini açıklarken değindiklerimizi açıkça belirtmektedir. Şair bu şiirin başında şöyle demiştir:¹⁴⁰

يا رملُ ما تعبَ الحادي ولا سئِماً ولا شكاً في غوايات السرابِ ظمّاً

Aynı şekilde “Muhammed” kasidesinin başında şöyle demiştir:¹⁴¹

أَيُّ نَجْوَى مُخْضَلَةٍ النِّعْمَاءِ رَدَدَتْهَا حَنَاجِرُ الصَّخْرَاءِ

Araştırmacı ilk beyitte, birinci ve ikinci satırın sonları (سئِماً، ظمّاً) arasındaki, aynı şekilde ikinci beyitte birinci ve ikinci satırın sonları (النِّعْمَاءِ، الصَّخْرَاءِ) arasındaki ahengin uyumundan doğan tasri'den kaynaklanan ve muhatabın dikkatini çekip iki şiiri dinlemeye sevketmede olumlu etki yaratan müzikal etkiyi hissetmiştir.

Bahsettiğimiz iki beyitte ve geri kalan üç şiirin başlarında tasri'den ortaya çıkan müzikal uyum, şair Şair Ömer Ebi Rişe'nin Sîret-i Nebevi ile ilgili beş şiirinin iç ahengini zenginleştirmiş, dinleyicinin dikkatini çekme işlevinin yanı sıra şairin şiirsel deneyimini de ifade etmesine yardımcı olmuştur.

5.5.2.2. Tekrar

Şiirde tekrar, şairin istediği bir amaca yönelik olarak bir veya daha fazla kelimenin hem sözsel hem de anlamsal olarak tekrarlanmasıdır ve şiirde tekrarın pek çok nedeni vardır: te'kid, caydırma ve ikaz etme, uyarmaya vurgu, konuşmanın

¹³⁹ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 205.

¹⁴⁰ Ebu Rişa, *el-'Amâlû'l-Kâmile*, 1:425.

¹⁴¹ Ebu Rişa, *el-'Amâlû'l-Kâmile*, 1:429.

uzunluğundan dolayıın söylendiğini hatırlatma, gözdağı verme, uzaklaşmayı abartmak, övgüyü abartmak, tekrarın keyfini çıkarmak gibi.¹⁴²

İbn Reşik, tekrarın kullanımının bazı yerlerde iyi olduğunu bazı yerlerde ie kötü olduğunu dile getirmiştir. Tekrar, manalardan ziyade kelimelerde daha sık görülür ve eğer hem kelime hem de manada tekrar olursa o zaman bu hayal kırıklığının ta kendisidir. Bu yüzden şair, aşkı ya da akrabaları için hasret ve ızdırabını dile getirme, birini överken onu belirtmek için anma, kınama, kendisinden bahsedilene yüceltme, eğer bir ağıtsa; acıma, bir medih türü olarak yardım dileme amaçları dışında tekrarı kullanmamalıdır. Tekrar hicivcinin şöhreti ve aşağılamasının boyutuna göre, aynı zamanda bir hakaret, alay etme ve küçümseme biçimi olarak da kullanılabilir.¹⁴³

Tekrar konusunda konuşan ilk alimlerden biri sayılan Cahiz, kusur olan tekrar ile edebi tekrar arasında büyük bir fark olduğunu görmüş ve şöyle demiştir: “Tekrar hakkında söylenenlerin özeti, bunun ulaşabileceği bir sınır olmadığı ve tarif edilemeyeceğidir. Daha ziyade dinleyicilerin, ve genel olarak insanların yeteneklerine ve bilgisine bağlıdır.”¹⁴⁴

Nâzik el-Melâike, tekrar hakkında “şairin tam kontrolüne sahip olması ve uygun yerde kullanması şartıyla, anlamı zenginleştirebilecek ve özgünlük düzeyine çıkarabilecek bir anlatım tarzıdır. Ancak bu noktada tekrarlanan ifadelerin genel anlamla yakından ilgili olması gerekir, aksi takdirde kabul edilemeyecek kadar abartılı bir ifade olur.”söylemiştir.¹⁴⁵

Tekrarın bahsettiğimiz faydalarının yanı sıra başka işlevleri de vardır; o da şiir beytine vezin ve müzikal ritimle ilgili estetik bir fayda sağlamasıdır. Tekrar, doğru kullanıldığında müziksel yapının ahenk birliğini güçlendirir ve şiirsel müzik muhatabın duygusunun güzelliğini artırır.”¹⁴⁶

Şair Ömer Ebû Rişe, Peygamber Efendimiz'in hayatıyla alakalı şiirlerinde bir yandan manevi fayda elde etmek, diğer taraftan şiirin ahengini zenginleştiren müzikal bir estetik kazandırmak amacıyla çeşitli tekrar türlerini, özellikle kelime tekrarı ve cümle tekrarını kullanmıştır.

Kelimenin tekrarına örnek olarak:¹⁴⁷

¹⁴² es-Seyyid Ali Sadred-Din b. Ma'sûm el-Medenî, *Envâru'r-Rabî' fî Envâi'l-Badî'*, thk. Şâkir Hâdî Şâkir, 1. baskı (Necef: Matba'atü'n- Necef, 1969), 5:345.

¹⁴³ İbn Raşîk el-Kayravânî. *el-'Umde*, 2:73.

¹⁴⁴ el-Câhiz, *el-Beyân ve't-Tebyîn*, 1:105.

¹⁴⁵ Nâzik el-Melâ'ike, *Kadâya eş-Şi'ri'l-Mu'âsir* (Beyrut: Dâru'l-'İlm li'l-Melâ'îyn, 1992), 263-264.

¹⁴⁶ Alahmad, *Şair Ömer Ebu Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*, 210.

¹⁴⁷ Ebu Rişa, *el-'Amâlû'l-Kâmile*, 1:426

فَمَا هَوَىٰ صَارِمٌ إِلَّا رَمَىٰ عُنْفًا وَلَا هَوَىٰ مِعُولٌ إِلَّا رَمَىٰ صَنَمًا

Bir önceki beyitte geçen (هوى) ve (إلا) kelimelerinin tekrarı, haddi aşma ve küfrü ortadan kaldırmanın manasını pekiştirme rolünün yanı sıra şiirsel müziğe de katkı sağlamaktadır.

Bir başka örnek:¹⁴⁸

فَتَابَ مَنْ لَمْ يَكُنْ بِاللَّهِ مُعْتَقِدًا وَتَابَ مَنْ لَمْ يَكُنْ بِاللَّهِ مُعْتَصِمًا

“Allah” lafz-ı celalinin tekrarı, mananın pekiştirilmesine ve beyitin ahenginin zenginleştirilmesine katkı sağlamaktadır.

başka bir örnek ise:¹⁴⁹

فَرَفَّ فِي كُلِّ مَجْلَىٰ لِلْهُدَىٰ عِلْمٌ يُطِلُّ فِي كُلِّ مَجْلَىٰ لِلْفِدَا عِلْمًا

Beyitteki (علم) (مجلى), (كل), (في) kelimelerinin tekrarı mananın pekiştirilmesine ve beyitin ahenginin zenginleştirilmesine katkı sağlamaktadır.

yine bir başka örnekte:¹⁵⁰

وَاجْمَعِي الْأَوْفِيَاءَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ أَتٍ لِّصَحْبِهِ الْأَوْفِيَاءَ

Beyitteki (الأوفياء) Kelimesinin tekrarı, beyitin şiirsel ahenginin zenginleşmesine katkıda bulunmuş ve mananın teyit edilmesinde rol oynamıştır.

Cümle tekrarına örnek olarak ise şairin aşağıdaki şiirinde tekrar ettiği "أنا في مكة" cümlesini verebiliriz:¹⁵¹

أَنَا فِي مَكَّةَ .. وَتَمْضِي رُؤَايَ	الْقَهْقَرَىٰ فِي مَوَاكِبِ الْأَجْيَالِ
أَنَا فِي مَكَّةَ .. وَأَسْمَعُ فِي الْكَعْبَةِ	ضَوْضَاءَ سَادَةٍ أَقْيَالِ
أَنَا فِي مَكَّةَ وَغَارُ جِرَاءِ	كَوْكَبٍ فِي جَبِينِهَا مُتَلَالِي
أَنَا فِي مَكَّةَ.. وَذَارُ أَبِي سُفْيَانَ	حُبْلَىٰ بِالطُّعْمَةِ الْجُهَالِ
أَنَا فِي مَكَّةَ.. وَأَحْمَدُ يَبْدُو	مُنْقَلِ الْخَطْوِ بِالْهُمُومِ النَّقَالِ
أَنَا فِي مَكَّةَ .. وَجِفْدُ فُرَيْشِ	فِي اصْطِحَابِ، وَشَمْلُهُمْ فِي انْجِلَالِ
أَنَا فِي مَكَّةَ، وَرَايَاتُ دَيْنِ اللَّهِ	مِلْءُ الرُّبَا وَمِلْءُ الْجِبَالِ
أَنَا فِي مَكَّةَ.. وَتِلْكَ سَرَائِيَا	الْفَتْحِ فِيهَا فِي زَهْوَةٍ وَاخْتِيَالِ
أَنَا فِي مَكَّةَ وَتَنْفَضُ	وَأَصْحُو عَلَى عَجِيبِ

¹⁴⁸ Ebu Rişa, *el-‘Amâlü’l-Kâmile*, 1: 426

¹⁴⁹ Ebu Rişa, *el-‘Amâlü’l-Kâmile*, 1:426

¹⁵⁰ Ebu Rişa, *el-‘Amâlü’l-Kâmile*, 1:431

¹⁵¹ Ebu Rişa, *el-‘Amâlü’l-Kâmile*, 1:426

Şair yukarıdaki beyitlerde "أنا في مكة" cümlesini dokuz defa tekrarlamış ve bu cümleyi şiirin genel manasının etrafında döndüğü bir odak haline getirmiş ve bu cümleyi tekrarlayarak şiirin ahengini zenginleştirdiği gibi Peygamber Efendimiz'e (s.a.v.) olan yoğun hayranlığını da göstermiştir.

5.5.2.3. Cinas

Cinas, iki kelimenin harflerinin türü, sayısı, hareke ve sükun yönünden şekli ve tertibi (düzeni) olmak üzere dört şeyde birbiri ile uyumlu olması manasına gelmektedir. Bütün bunlar tam olursa cinas da tam olur, ancak bu dört özellikte tam uyum sağlanamazsa cinâs-ı gayr-i tâm olarak isimlendirilir.¹⁵²

Hâzım el-Kartâcennî cinas için : "Benzer şeylerin kıyası, şefaati ve şefaati, benzerleri ve zıtlıkları ve bunların gidişatında meydana gelen olaylarda, ruhlar duyguyla hareket eder ve fitrat gereklerine göre iletilir. konuşma, çünkü benzer ve benzer olan iyilerdeki iyiyi desteklemek, ruh için tek bir şeyde yapmaktan daha güçlüdür. Ruhlar benzer şeylerle mukayese etme ve şefaet etme yeteneğine sahiptirler."¹⁵³

Cinas, ölçü ve ses benzerliğinden dolayı şiire olağanüstü bir güzellik kazandıran, ahenk yaratmada güçlü bir etkidir. "Gücünün sırrı, bir yandan kelimenin anlamı ile sesi arasındaki yakınlık, diğer yandan kelimenin içinde bulunduğu veznin verdiği uğultu ile arasındaki uyumdur. Bu uyum, kelimeye canlılık katar."¹⁵⁴

Şair Ömer Ebû Rişe, Peygamber Efendimiz'in hayatıyla alakalı şiirlerinde cinasın tam ve nakıs olmak üzere iki türünü kullanmıştır. Tam cinasın örneğini "Muhammed" şiirinde şairin şu sözlerinde görebiliriz:¹⁵⁵

وَرَوَّعَهَا عَلَى الْوُجُودِ كِتَابًا دَا مَضَاءٍ أَوْ صَارِمًا دَا مَضَاءٍ

Şairin bu beyitindeki cinas, tekrar edilen (مضاء) ve (مضاء) arasındadır. İlk (مضاء) "açık" (واضح) manasında gelmiş, ikincisi ise "kesik" (قاطع) manasında gelmiştir. İkinci kelime ilk kelimenin yankısı gibi görünmekte, bu da şiirsel ahengi zenginleştirirken diline de güzellik katmaktadır.

Nakıs cinas örneği ise yine şairin "Muhammed" şiirindeki şu beyitinde görülmektedir:¹⁵⁶

¹⁵² İzzu'd-Din es-Seyyid, *et-Tekrîr Beyne'l-Musîr ve't-Te'sîr* (Kahire: 'Âlemu'l-Kütüb, 1988), 203-205.

¹⁵³ el-Kartâcennî, *Minhâcu'-Buleğâ' ve Sirâcu'l-Udebâ'*, 45.

¹⁵⁴ Abdullah et-Tayyib, *el-Murşid İlâ Fehmi Eşâri'l-Arap ve Sinâ'atihâ*, 2. baskı (Kuveyt: Dâr el-Âsâr el-İslamiyye, 1989), 1:262.

¹⁵⁵ Ebu Rişa, *el-Amâlû'l-Kâmile*, 1:434.

وَتَابَ مَنْ لَمْ يَكُنْ بِاللَّهِ مُعْتَصِمًا

فَتَابَ مَنْ لَمْ يَكُنْ بِاللَّهِ مُعْتَقِدًا

Bu beyitteki nakıs cinas (تَابَ) ve (تَابَ) kelimeleri arasındadır. (تَابَ) kelimesi “pişman oldu” manasında, (تَابَ) kelimesi ise “geriye döndü” manasına gelmektedir. Cinasin bu beyitte beytin ahengini zenginleştirdiği ve muhatabın dikkatini çektiği görülmektedir.

Şairin “Muhammed” şiirinden bir başka nakıs cinas örneği ise şu beyitte görülmektedir:¹⁵⁷

هَبَّ مِنْ مَهْدِهِ وَدَبَّ غَرِيبٌ الدَّارِ فِي ظِلِّ خَيْمَةٍ دَكْنَاءِ

Bu beyitte cinas (هَبَّ) ve (دَبَّ) kelimeleri arasındadır. (هَبَّ) kelimesi “aktifleşti, hızlandı” manasına gelirken, (دَبَّ) kelimesi “ayaklanmak, emeklemek” manasına gelmektedir. Bu beyitteki cinas şiirin uyumunu artırmış ve muhatabın dikkatini çekmiştir.

5.5.2.4. Tıbak (Tezat)

Konuşmada uygunluk: içerikleri birbirine zıt olan şeyleri bir manada toplamak demektir. İnsanların ortak görüşüne göre birbirine zıt iki şeyin konuşmada veya şiirde bir araya getirilmesidir.¹⁵⁸

Şair, şiirini oluştururken sağladığı sanatsal etki nedeniyle tıbak sanatına başvurur. Tıbak sanatı, tezat içerdiği için çelişkili duygularla şiiri zenginleştirir. Modern çağın şairleri, “Çelişkili duyguların kucaklaştığı ve etkileşime girdiği belirsiz, kapalı duyguları ve psikolojik durumları ifade etmek için birbiriyle çelişkili olan şeyleri, içinde her şeyin kendi karşısını kucakladığı, bazı özellikleri ondan alıp, kendi özelliklerinden de ona ekleyerek onunla harmanlandığı tek bir oluşumda harmanlamaya”¹⁵⁹ çalışmışlardır.

Tıbak, bağlamdan saparak ve tekdüzeliği kırarak muhatapta etki yaratmada belirgin bir role sahiptir. Zıt sözcüklerin yarattığı çelişkili imgeler sayesinde okuyucunun duyarlılığını tetikler ve onu beklenmedik bir şekilde şaşırtır. Metin ile okuyucu arasında diyalektik bir ilişki kurmanın en etkili yöntemlerinden biri olduğu söylenebilir.¹⁶⁰

¹⁵⁶ bu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:425.

¹⁵⁷ Ebu Rişa, *el- 'Amâlû 'l-Kâmile*, 1:429.

¹⁵⁸ İbn Raşîk el-Kayravânî. *el- 'Umde*, 2:5.

¹⁵⁹ Zâ'id, *'An Binâi 'l-Kasıdeti 'l-Arabîyyeti 'l-Hadise*, 80

¹⁶⁰ Musa Rabâb'a, *Cemâlîtu 'l-Üşlup ve 't-Teleki Dirâsa Üşlûbiyye*, 1. baskı (Amman: Dâr Cerîr, 2008), 129.

Ömer Ebû Rişe de şiirlerinde tıbak sanatını kullanmıştır. Bunun örneğini “Ey Kum” şiirinde görebiliriz:¹⁶¹

وَالْفَتْحُ يَغْمِزُهَا حَتَّى إِذَا وَثَبْتُ لَمْ تُبْقِ فِي الشَّرْكِ لَا عُرْبًا وَلَا عَجَمًا

Bu beyitteki tıbak sanatı “Arap” (عربًا) ve “Acem” (عجمًا) kelimeleri arasındadır ve muhatap bu tıbakın şiirin ahengini ve dilinin güzelliğini zenginleştirdiğini açıkça görebilmektedir.

Aynı şiirden tıbaka bir başka örnek ise şu beyittir:¹⁶²

نُعْمَى أَضَاءَتْ عَلَى الْأَيَّامِ فَيَا لِيَالِي دَافَقِي مِنْ بَعْدِهَا

Bu beyitte tıbak “aydınlandı” (أضاءت) ve “söndü” (انطفأت) kelimeleri arasındadır. Bu tıbak da yine beytin ahengini ve dil zenginliğini artırmıştır.

"Beni Çağırın Kim?" adlı şiirinde tıbak örneğini şu beyitte görmekteyiz:¹⁶³

وَتَرَاءَى إِلَيَّ غَارُ حِرَاءٍ وَهُوَ مِنِّي ذَاكَ الْقَصِيَّ الدَّانِي

Bu beyitte tıbak “uzak” (القصي) ve “yakın” (الدَّانِي) kelimeleri arasındadır ve burada şairin Hira Mağarasına karşı içinde biriktirdiği duygularını destekleyen bir iç ahenk vardır.

"Mekke'deyim" şiirinde tıbak örneğini şu beyitlerde görmekteyiz:¹⁶⁴

سِرُّ بِنَا صَوْبُهُ وَصَلَّ بِنَا فِي الْقُدْسِ وَاضْرِبْ حَرَامَهُ بِالْحَلَالِ

Bu beyitte tıbak “haram” (حرامه) ve “helal” (الحلال) kelimeleri arasındadır. Muhatap, buradaki tıbakın Kudüs’ü özgürlüğüne kavuşturma arzusunun anlamlarıyla birlikte beytin ahengini arttırdığı ve muhatabın dikkatini bu beyite çektiğini görmektedir.

Araştırmacı, şair Ömer Ebû Rişe’nin Hz. Peygamber’in hayatı ile ilgili şiirlerinde tasri’, tekrar, cinas ve tıbak sanatlarını iç ahengin hizmetinde kullanabildiğini, bu sanatlarla psikolojik duygularını daha net ifade edebildiğini, hem de okuyucunun dikkatini çekmeyi başarabildiğini düşünmektedir.

¹⁶¹ Ebu Rişa, *el-‘Amâlû’l- Kâmile*, 1:426.

¹⁶² Ebu Rişa, *el-‘Amâlû’l- Kâmile*, 1:426.

¹⁶³ Ebu Rişa, *el-‘Amâlû’l- Kâmile*, 1:444.

¹⁶⁴ Ebu Rişa, *el-‘Amâlû’l- Kâmile*, 1:453.

6. SONUÇ

Bu çalışmada şair Ömer Ebû Rişe'nin şiirlerinde Hz. Peygamber'in hayatı ele alınmış ve çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Bunlar:

- Şair Ömer Ebû Rişe, Hz. Peygamber'in hayatı üzerine beş kaside kaleme almıştır. Bunlar: "Ey Kum", "Muhammed", "Beni Çağırın Kim?", "Mekke'deyim" ve "Ahmet'in Doğum Anısı" dır. Şair, bu şiirlerinde Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) doğumundan vefatına kadar olan hayatını anlatmıştır.
- Şairin siyere ilişkin şiirleri, Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) peygamberlikten önceki hayatına dair pek çok bilgi içermekte olup başlıcaları: sütanneye verilmesi, yetim olarak büyümesi, amcası Ebû Talib ile ticaret yapması, Rahip Bahira ile tanışması ve Hacerü'l- Esved hadisesi dir.
- Şairin şiirleri, Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in peygamberlikten sonraki hayatına dair pek çok bilgi içermekte olup, bunlardan en önemlileri: Hira Mağarasında kendisine vahiy inmesi olayı, Kureyş'in davetini reddetmesi, Kureyş'in çeşitli yollarla davetinden kurtulmaya çalışması, hicret etmesi, özellikle şairin üzerinde çok durduğu Bedir Savaşı ve Mekke'nin Fethi olmak üzere müşriklere karşı yaptığı savaşlar, Veda Haccı ve vefatıdır.
- Şair, beş şiirinin her birine uygun başlıklar vermiş ve bu başlıklarla birçok işlevi yerine getirmiştir. Bunlardan en önemlileri şeffaflık, yoğunlaştırma ve teşvik etme işlevleridir.
- Şair Ömer Ebû Rişe'nin Hz. Peygamber'in hayatını ele aldığı beş şiiri, uzunlukları ile öne çıkmakta olup, beyit sayıları 50 ile 102 arasında değişmektedir. Bu şiirlerin uzunluğunun nedeni bir yandan şairin bu şiirlerde bahsettiği Hz. Peygamber'in hayatına dair bilgilerin çokluğundan, diğer yandan da şairin Resûl'e taşıdığı aşk duygularının yoğunluğu ve şairin bu duyguları ifade edebilmesi için daha fazla alana ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır. Şair bu şiirlerinde Hz. Peygamber'in hayatını sunmak için anlatım yöntemini kullanmıştır.
- Şairin bu şiirlerdeki genel tutumu, Resul sevgisi ve iyilik yapmayı, adaleti, zulümden uzak durmayı emreden İslam diniyle iftihar etme üzerine kuruluydu.
- Şairin, Hz. Peygamber'in hayatı ile ilgili şiirlerinin dil yapısında şairin yaşadığı çevreyle ilgili olduğu kadar kendi tecrübeleri ve hayat görüşüyle de bağlantılı kelime ve deyimler ortaya çıkmıştır. Şairin şiirlerinde, Nübüvvet, küfür, sevgi,

savaş, bağışlama ve çöl alanlarına giren kelimeler hakimdir. Bu şiirlerdeki terkiplere gelince, şair bir yandan eski Arap şairlerini taklit ederek onların yolundan gitmiş, diğer yandan da Hz. Peygamber'in hayatıyla doğrudan ilişkisi olan terkipler ortaya koymuştur.

- Şair, şiirinde Hz. Peygamber'in hayatını aktarırken açık bir şekilde fiil cümlesi kullanılan haber-i ibtidai üslubunu esas almıştır. Şairin beş şiirinde de bu üslup hakim olmuş ve bu üslubu, şairin isim cümlesi kullanılan haber-i ibtidai üslubunu kullanması izlemiştir. Şiirlerinde şart üslubunun kullanımı da bariz bir şekilde öne çıkmıştır. İnşa üsluplarından ise kullanılanlardan biri emir üslubu olup, nida üslubu daha az oranda yer almıştır.
- Şair Ömer Ebû Rişe, beş şiirinin dış ahengini oluştururken Halil bin Ahmed Al-Ferahidi'nin aktardığı klasik Arap şairlerin yöntemini takip etmiştir. “Muhammed”, “Beni Çağırın Kim?”, “Mekke'deyim” ve “Ahmet'in Doğum Anısı” şiirlerini oluştururken “hafif” bahrini, “Ey Kum” şiirini oluştururken ise “basit” bahrini benimsemiştir.
- Şair, Peygamber Efendimiz'in hayatı hakkında içinden geldiği gibi şiirlerini yazmış, onu belli bir kafiye ve reviyeye yönlendiren ise hissiyatı olmuştur. Siyer-i Nebevi ile ilgili beş şiir mutlak kafiyeyle gelmiş ve şair her bir şiirinde tek kafiyeyle bağlı kalmıştır. Her bir şiirinde bu kafiye kendisi duyular ve muhataba iletmek istediği duygulara göre seçmiştir.
- Şair, beş şiirini oluştururken iç ahengi esas almış ve şiirlerinde tasri', tekrar, cinas ve tıbak ön plana çıkmıştır. Şair, bu sözel geliştirmeleri kullanarak iç ahengi zenginleştirmiş ve Hz. Muhammed'e olan sevgisinin yoğunluğunu daha iyi ifade edebilmiş, muhatabın dikkatini çekmeyi ve bu şiiri okuması veya dinlemesi için cezbetmeyi başarmıştır.

Bu noktada; dilin estetiği ile şiirsel ahengin estetiği, şair Ömer Ebû Rişe'nin Sîret-i nebevi ile alakalı kasidelerinde bir araya gelerek modern çağda siyer şiirleri için nitelikli bir örnek ortaya koymuşlardır diyebilir, ayrıca şiirlerin hem içerikleri hem de dil ve ahenk yapıları açısından daha fazla çalışma ve araştırmayı hak ettiğini söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Abdul Muhsin, M. H. (2001). *Mevâkif Şu'arâ Suriye ve Teyyârâtihim Beyne'l-Harbeyn* (1. Baskı). Dimaşk: Şirâ' lid-Dirâsât ve'n-Neşr ve't-Tevzi'.
- Alahmad, M. (2019). Hannê Mîne'nin Üç Eseri (Bakâyâ Suvar, El-Mustenka' Ve El-Kitâf) Örneğinde Otobiyografik Roman. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*. 1/11, 263-274.
- Alahmad, M. (2019). Haziran 1967 Savaşının Nizar Kabbani Şiirindeki Etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47, 353-384.
- Alahmad, M. (2021). *Şair Ömer Ebû Rişe'ye Göre Vatana Bağlılık Şiiri ve Sanatsal Yapısı*. Ankara: Sonçağ.
- Bekkâr, Y. (1979). *Binâu'l-Kaside'l-Arabiyye*. Kahire: Dâru's-Sekâfe'l-Arabiyyer.
- Ebû Rişa, Ö. (2017). *el-'Amâlû'l-Kâmile*. Dimeşk: Vizâratu's-Sekâfe.
- ed-dâya, F. (2018). *Dilâlâtü's-Sîra ve'l-Üslûp 'İnde Ömar Abu Rişa*. Dimaşk: Meşûrâtü'l-Hee es-Sûriyye li-Lkitâb.
- el-'Âkûb, İ. (h.1420). Tecelliyâtü's-Şahsiyyeti'l-Arabiyyeti'l-İslamiyye ve Mukevvinât Kuvvetihâ Kırâe fî Şir Ömer Ebi Rişa. *Mecellet Risâlet el-Takrîb* 26, 78-107.
- el-'Askerî, Ebû Hilâl Hasan b. Abdullah b. Sehl. (1952). *Kitâbü's-Şinâ'ateyn* (M. E. İbrahim ve A. M. el-Beccâvî, thk.). (1. Baskı). Kahire: Dâr İhyâu'l-Kütübü'l-Arabiyye.
- el-Câhiz, Ebû Osmân Ömer b. Bahr. (1998). *el-Beyân ve't-Tebyîn*. (A. Harûn, thk.). (7. Baskı). Kahire: Matba'atü'l-Hâncî.
- el-Cezzâr, M. F. (1998). *el-'Unvân ve Simyotikya'l-İttisâli'l-Edebî*. Kahire: el-hey'etu'l-Misriyyetu'l-'Amme li'l-Kitâb.
- el-Cürcânî, A. (1988). *Esrârü'l-Belâga*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye.
- el-Dehân, S. (1960). *eş-Şi'r fî'l-İklîm es-Sûrî*. Kahire, Ma'ha ed-Dirâsâtî'l-Arabiyye el-'Âliye.
- el-Hacî, A. (h.1420). *es-Sira en-Nabeviyye Menheciyyet Dirâsetihâ ve İstirâd Ahdâsihâ* (1. Baskı). Dimak: Dâr İbn Kesîr.
- el-Kartâcennî, H. (1986). *Minhâcu'-Buleğâ' ve Sirâcu'l-Udebâ'* (M. el-Habîb b. el-Hoca, thk.). Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî.
- el-Medenî, es-Seyyid Ali Sadred-Din b. Ma'sûm. (1969). *Envâru'r-Rabî' fî Envâi'l-Badî'* (Ş. H. Şâkir, thk.). (1. Baskı). Necef: Matba'atü'n-Necef.
- el-Melâ'ike, N. (1992). *Kadâya eş-Şi'ri'l-Mu'âsır*. Beyrut: Dâru'l-'İlm li'l-Melâyîn.

- el-Mısırî, Muhammad - el-Barâzi, Mecd. (2002). *Tahlîlû'l-Nassî'l-Edebî Beyne'l-Nazariyye ve't-Tabîk* (1. Baskı). Amman: Müessesetu'l-Varrâk li'n-Neşr ve't-Tevzî'.
- Enîs, İ. (1999). *Musîkâ eş-Şiir* (2. Baskı). Kahire: Mektebetu'l-İnglo'l-Mısriyye.
- En-Nedevî, A. (h.1425). *es-Sîreti'n-Nebeviyye li-Ebi'l-Hasan eş-Şuşturî* (12. Baskı). Şam: Dar İbn Kesir.
- er-Râzî, Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin. (h.1420). *et-Tafsîr el-Kabîr* (Cilt. 1-32). (3. Baskı). Beyrut: Dâr İhyâ'u't-Turâsî'l-Arabî.
- es-Sahartî, M. (1948). *eş-Şi'ru'l-Mu'âsir 'Alâ Dav'i'n-Nakdi'l-hadîs*. Kahire: Matba'atü'l-Muktataf ve'l-Maktım.
- es-Salih, S. (1983). *Mebâhis fî 'Ulûmi'l- Kur'an*. Beyrut: Dâru'l-Melâyîn.
- es-Seyyid, İ. (1988). *et-Tekrîr Beyne'l-Musîr ve't-Te'sîr*. Kahire: 'Âlemu'l-Kütüb.
- es-Sibâ'î, M. (1985). *es-Sîretu'n-Nebeviyye Durûs ve 'İbar* (3. Baskı). Amman: el-MektEbû'l-İslâmî.
- es-Suneydî, A. (t.y.). *Menheciyytu't-Te'lîf fî's-Sîre 'İnde İbn Kesir*. Medine: Mucemme'u'l-Melik Fahd li-Tıbbâ'ati'l-Mashfi's-Şerîf.
- et-Ta'ân, S. (1994). Bünyetu'n-Nassî'l-Küra. *Mecelletu Âlemi'l-Fikr fî'l- Kuveyt* 1-2.
- et-Tanâhî, M. (2001). *el-Mucez fî Merâci'i't-Terâcim ve'l-Büldân ve'l-Musammefât ve Ta'rîfâyi'l-Ulûm* (1.baskı). Kahire: Mektebetü'l-Hâncî.
- et-Tayyib, A. (1989). *el-Murşid İlâ Fehmi Eşâri'l-Arap ve Sinâ'atihâ* (2. Baskı). Kuveyt: Dâr el-Âsâr el-İslamiyye.
- ez-Zehrânî, D. (t.y.). *Mesâdiru's-Sîreti'n-Nebeviyye*. Medine: Mucemme'u'l-Melik Fahd li-Tıbbâ'ati'l-Mashfi's-Şerîf.
- Fadl, S. (1996). *Esâlibü's-Şiriyeti'l-Müâsırâ*. Kahire: el- hey'etu'l-Mısriyyetu'l- 'Amme li-Kusûr es-Sekâfa.
- Fadl, S. (1998). *en-Nezariyyetu'l-Binâiyye fî'l-Nakdi'l-Edebî* (1. Baskı). Kahire: Dâru's-Şurûk.
- Fâhûrî, M. (1996). *Mûsika's-Şi'ri'l-Arabî*. Halep: Müdiriyyetu'l-Kütübi ve'l-Matbû'ati'l-Câmi'iyye.
- Fîrûzâbâdî, Mecduddin Muhammed bin Ya'Kûb. (2005). *el-Kāmûsul-Muhît* (M. N. el-A'raksûsî, thk.). (2. Baskı). Beyrut: Muessesetue'r-risâle.
- Hablaka, A. (1998). *el-Hadâratü'l-İslâmiyye Üsûsühâ ve Vasâiluhâ ve Suvar Min Tatbîkâtî'l-Müslimîn Lehâ ve Lemhât Min Tasirihâ fî Sair'l-Ümem* (1. Baskı). Dimak: Dâru'l-Kalem.

- Hamada, F. (t.y.). *es-Sira en-Nabeviyye fi'l-Karn es-Sânî el-Hicrî*. Medine: Mucema el-Melik Fehid li-Tibâti'l-Mashafî's-Şerîf.
- Hilâl, M. Ğ. (1997). *e'n-Nekdu'l-Edebîi'l-Hadîs*, Kahire: Dâr Nehdît Mısır.
- İbn Haldûn, Ebû Zeyd Veliyyüddîn Abdurrahmân b. Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Hasen el-Hadramî el-Mağribî et-Tûnisî. (2003). *Mukaddime*. (A. Vâfî, thk.). Kahire: Dâr Nehdît Mısır.
- İbn Manzur, Cemaleddin Muhammed b. Makram b. Manzur, Mısırlı Afrikalı Ebû el-Fadl. (2009). *Lisanü'l-Arabî* (2.baskı). Beyrut: D'aru's-Sâdır.
- İbn Raşîk, Ebû 'Alî el-Hasan b. Raşîk el-Kayravânî el-Ezdî. (1981). *el-'Umde*. (M. Abdulhamîd, thk.). (5. Baskı). Kahire: Dâru'l-Cîl.
- İbn Tâbâtabâ, Ebû'l-Hasan Muhammed b. Ahmed b. Tâbâtabâ el-'Alevî. (1982). *'Tyâru's-Şi'r*. (A. Abdül Sâtir, thk.). (1.baskı). Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye.
- İsmail, 'A. (1994). *el-Muhîf fi'l-Luga*. (M. 'Âl Yasin, thk.). (1. Baskı). Beyrut: 'Âlamü'l-Kütüb.
- İsmail, İ. (t.y.). *eş-Şi'ru'l-'Arabî el-Mü'âsir Kadâyâhu ve Zavâhiruhu'l-Fenniyye ve'l-Ma'neviyye* (3. Baskı). Kahire: Dâru'l-Fikri'l-Arabî.
- Kecik, M. (1998). *Tehrîc Ehâdis Mecmu'at Fetâvâ Şeyh el-İslam Ahmed b. Teymiyye el-Harrânî* (1. Baskı). Beyrut: Dâr İbn Hazm.
- Kur'an-ı Kerim.
- Kutûs, B. (2001). *Simyê'ü'l-'Ünvân*. İrbid: Mektebetü Kenâna.
- Merkez Katar li-Ta'rîf bi'l-İslam. (t.y.). *et-Ta'rîf bi'l-İslam*. Katar: Vizâretü'l-Avkâf ve's-Şü'ûni'd-Dîniyye.
- Muhammed, F. (2006). *Bunyetu'l-Kasîdeti'l-Arabiyye fi'l-Cêhiliyye ve'l-İslâm*, doktora tezi, Câmi'atu Mensûrî Kasantîna fi'l-Cezayir.
- Muhammed, M. (1996). *el-Medîhu'n-Nebeviyye Httâ Nihâyti'l-'Asri'l-Memlûkî* (1. Baskı). Şam: Dâru'l-Fikr.
- Nassâr, A. (h.1418). *Tatavvur Kitâbeti's-Sîreti'n-Nebeviyye* (1. Baskı). Bağdat: es-Sekâfiyye'l-'Âmme.
- Ömer, A. M. (1988). *'İlmu'd-Dilâle* (5. Baskı). Kahire: 'Âlemu'l-Kütüb.
- Rabâb'a, M. (2008). *Cemâlitu'l-Üslup ve't-Telekî Dirâsa Üslûbiyye* (1. Baskı). Amman: Dâr Cerîr.
- Tahrânî, Hasan. “el-Mu'cemu's-Şir'i 'İnde Adnân es-Sâyig”. *Mecelletu'l-Lugati'l-Arabiyye ve Âdâbihâ fi Cemi'ati'l-Kufe* 31 (Haziran, 2020): 337-374.
- Zâyid, A. 'İ. (2002). *'An Binâi'l-Kasîdeti'l-Arabiyyeti'l-Hadîse* (4. Baskı). Kahire: Mektebetü İbn Sina.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Usman Musa GARKUWA, Nijeryalı. İlkokul, ortaokul ve liseyi Nijerya'da okudu. 2016'da Mısır'ın Kahire Valiliği'ne giderek El-Ezher Üniversitesi Din Temelleri Fakültesi Tefsir Bölümüne başladı ve 2019'da mezun oldu. Ardından lisansüstü eğitim almak için Türkiye'ye, 2020'de Gümüşhane'ye geldi. Bir yıl Türkçe dili eğitiminden sonra 2021'de Gümüşhane Üniversitesinde İlahiyat Fakültesi Temel İslami İlimler Bölümünde Yüksek Lisans Eğitimine başladı ve halen devam etmektedir.

